

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE MEDYA SİYASET İLİŞKİSİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ANALİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlknur DOKSANOĞLU

MAYIS-2018

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE MEDYA SİYASET İLİŞKİSİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ANALİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlknur DOKSANOĞLU

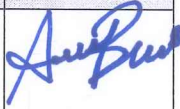
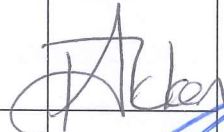

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Alper Tolga BULUT

MAYIS – 2018

TRABZON

ONAY

İlknur DOKSANOĞLU tarafından hazırlanan “Türkiye’de Medya Siyaset İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Analiz” adlı bu çalışma 26.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı- Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Dr. Öğr. Üyesi Alper Tolga BULUT	Başkan	☒	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Akkan GÜNGÖR	Üye	☒	☐	
Prof. Dr. Coşkun TOPAL	Üye	☒	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRME
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ - Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

İlknur DOKSANOĞLU

29.05.2018

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Türkiye’de medya ve siyaset ilişkisi Karşılaştırmalı Gündemler Projesi kapsamında 1995-2015 yılları arasındaki Hürriyet ve Sabah gazetelerinin haftalık manşetleri ile bu dönem içerisinde verilen kanun teklifi ve soru önergelerinin karşılaştırılması ile incelenmiştir. Medya ve siyaset araştırmaları ile ilgili söz konusu çalışma ile literatüre bir katkı sağlanmak istenilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkışından sonuna kadar akademik bilgileri ile bana yol gösteren, özellikle tez konusuna karar vermemde yardımını esirgemeyen tez danışmanım kıymetli Hocam Dr. Öğr. Üyesi Alper Tolga BULUT’a teşekkürü bir borç bilirim.

Bunun yanı sıra tezi hazırlarken her türlü makale, gazete ve kitaba erişmemde yardımcı olan güzel arkadaşım Ayşe HALDIZ’a ve bu süreçte bana destek olan ve her kararımı destekleyen değerli eşim Mürsel DOKSANOĞLU’na ve motivasyon ve neşe kaynağım biricik oğlum Ömer Faruk’a teşekkürlerimi iletmekten mutluluk duyarım.

Mayıs, 2018

İlknur DOKSANOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VX
GRAFİKLER LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GÜNDEM BELİRLEME KAVRAMI VE MEDYA SİYASET İLİŞKİSİ	4
1.1.Gündem Belirleme Kavramının Anlamı	4
1.1.1.Gündem Belirleme Yaklaşımında Temel Kavramlar.....	6
1.1.1.1.Gündem.....	6
1.1.1.1.1. Kamu Gündemi.....	6
1.1.1.1.2. Medya Gündemi	7
1.1.1.1.3. Siyasal Gündem	9
1.1.1.2. Konu	10
1.1.2. Gündem Belirlemede Algısal Süreçler	10
1.1.2.1. Çerçeveleme.....	10
1.1.2.2. Öne Çıkarma.....	11
1.2. Gündem Belirleme Kavramının Tarihsel Süreçte Kullanımı	12
1.3. Literatür Özeti.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE MEDYA VE SİYASET İLİŞKİSİ	20
2.1.Türkiye’de Medya Siyaset İlişkisinin Tarihi.....	20
2.1.1. Tek Parti Döneminde Medya Siyaset İlişkisi.....	21
2.1.1.1. Tek Parti Dönemi Medya Uygulamaları.....	21
2.1.1.2. Tek Parti Dönemi Basına İlişkin Uygulamalar	22
2.1.2. Çok Partili Dönem Medya Siyaset İlişkisi.....	23

2.1.2.1. Çok Partili Döneme Geçişte Medya ve Siyaset (1946-1950)	23
2.1.2.2. Demokrat Parti Dönemi Medya Siyaset İlişkisi.....	23
2.1.2.3. 1960 Askeri Darbesi ve Medya ile İlgili Uygulamalar	25
2.1.2.4. Adalet Partisi Dönemi Medya ve Siyaset	25
2.1.2.5. 12 Mart Muhtırası ve Medya	26
2.1.2.6. 1980 Sonrası Dönemde Medya ve Siyaset.....	26
2.1.3. Ak Parti Döneminde Medya ve Siyaset	29

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. VERİ SETİNİN OLUŞTURULMASI: KARŞILAŞTIRMALI GÜNDEMLER YAKLAŞIMI	31
3.1. Karşılaştırmalı Gündemler Projesi Nedir?	31
3.1.1. Karşılaştırmalı Gündemler Projesinin Temelinde Yer Alan Politika Gündemleri Projesi	31
3.1.2. Karşılaştırmalı Gündemler Projesinin Temelinde Yer Alan Politika Gündemleri Projesinin Temel Teorisi.....	34
3.1.3 Karşılaştırmalı Gündemler Yaklaşımının Başlık ve Alt Başlıkları.....	37
3.1.4. Kodlama Kuralları ve Kodlama Örnekleri.....	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE'DE MEDYA VE SİYASET İLİŞKİSİ ÜZERİNE ANALİZ	42
4.1. Medya Gündemi Analizleri	42
4.2. Kamuoyu Görüşleri ve Medya Gündemi Analizi.....	46
4.3. Siyasal Gündem ve Medya Gündeminin Karşılaştırılması.....	48
SONUÇ	59
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	64-70
ÖZGEÇMİŞ.....	71

ÖZET

Medya ve siyaset arasındaki ilişki çok yönlüdür. Bu çalışmada, medya ve siyaset arasındaki ilişki gündem belirleme modeli çerçevesinde ele alınacaktır. ‘Medyanın bize ne düşüneceğimizi söylemede başarılı olmadığı ancak, ne hakkında düşüneceğimizi söylemede oldukça başarılı olduğu’ görüşü gündem belirleme modelinin temel düşüncesidir.

Medyanın siyaseti etkilemede belli koşulları olduğu şimdiye kadar yapılan araştırmalardaki bulgulardandır. İncelenen siyasi gündemin türü, göz önünde bulundurulan medyanın türü ve kapsanan sorunların türü medyanın siyaseti etkilemesinde rolü olan birkaç kıstastır. Siyasi gündemi belirlemede gazetelerin televizyonlardan daha etkili olduğu; parlamentoların hükümetten daha fazla medyayı izleme olasılığı olduğu; çevre gibi bazı konularda medya etkisinin daha fazla olduğu gibi çok yönlü etkiden söz edilmektedir.

Bu çalışmada, 1995-2015 yılları arasındaki Hürriyet ve Sabah Gazetelerinin manşetlerinde ağırlıklı olarak hangi konuların yer aldığı ile o yıllarda Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’ ne sunulan soru önermeleri ve kanun tekliflerinin Karşılaştırmalı Gündemler Projesi kapsamında karşılaştırması yapılarak Türkiye’nin o dönemdeki medya ve siyaset arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gündem Belirleme Modeli, Medya, Siyaset, Karşılaştırmalı Gündemler Projesi.

ABSTRACT

The relationship between media and politics is multifaceted. In this study, the relationship between media and politics will be examined in the framework of the agenda setting model. The idea that the media is not successful in telling us what to think, but is quite successful in telling us what to think about is a basic idea of the agenda setting model.

It is the findings of the researches conducted up to now that the media has certain conditions in effecting politics. The type of political day-to-day examined, the type of media considered, and the types of problems covered are a few criteria that have a role in influencing the politics of the media.

The newspapers that set the political agenda were more influential than the television; that parliaments are likely to follow more media from the government; it is said that the effect of the media on some issues such as the environment is much more influential.

In this study, between 1995-2015 years mainly in the headline of Hurriyet and Sabah newspapers with where what matters in those years Grand National Assembly of Turkey (TBMM) Comparative Agendas of what is offered parliamentary question by comparing the project to relations between Turkey during that period in the media and politics will be tried to be detected.

Keywords: Agenda- Setting Model, Media, Politics, Comparative Agendas Project.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Mc Combs ve Shaw'ın Gündem Belirleme Modeli.....	5

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Nr.	Grafik Adı	Sayfa Nr.
1	Hürriyet Gazetesi Haber Başlığı Dağılımı	42
2	Sabah Gazetesi Haber Başlığı Dağılımı	43
3	Konu Dağılımına Göre Sabah ve Hürriyet Gazetelerinin Karşılaştırılması	44
4	Hürriyet ve Sabah Gazetelerinin Karşılaştırılması	45
5	Kamuoyu Görüşü ve Hürriyet Gazetesi	46
6	Kamuoyu Görüşü ve Sabah Gazetesi	47
7	Kanun Teklifleri ve Hürriyet/Sabah Gazeteleri	48
8	Sabah Gazetesi ve AKP Kanun Teklifleri	49
9	Sabah Gazetesi ve CHP Kanun Teklifleri	50
10	Sabah Gazetesi ve HDP Kanun Teklifleri	51
11	Sabah Gazetesi ve MHP Kanun Teklifleri	52
12	Hürriyet Gazetesi ve AKP Kanun Teklifleri	53
13	Hürriyet Gazetesi ve BDP/ HDP Kanun Teklifleri	54
14	Hürriyet Gazetesi ve CHP Kanun Teklifleri	55
15	Hürriyet Gazetesi ve MHP Kanun Teklifleri	56
16	Soru Önergeleri ve Hürriyet/Sabah Gazeteleri	57

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD:	Amerika Birleşik Devletleri.
AKP:	Ak Parti
AP :	Adalet Partisi.
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
HDP:	Hürriyet ve Demokrasi Partisi
HES:	Hidro Elektrik Santral
KGP:	Karşılaştırmalı Gündemler Projesi
KOBİ :	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
PGP:	Politika Gündemleri Projesi
MHP:	Milliyetçi Hareket Partisi
TV:	Televizyon.

GİRİŞ

Günümüzde iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerle bireyler siyasi ve sosyal olaylarla ilgili bilgiyi yoğun bir şekilde medyadan öğrenmektedirler. Gazete, sinema, radyo ve televizyona internetin de eklenmesiyle, toplum her türlü bilgiye her an ulaşabilir hale gelmiştir. Medyanın toplumun bu derece içine girmesinin sonucunda, medya toplumu etkileyen en önemli dinamiklerden biri olarak toplum için vazgeçilmez bir hale getirmiştir. Medyada en çok yer alan haberler, kamuoyu tarafından da önemli konular olarak kabul edilmektedir. Bunun yanında kamuoyu medyada yayınlanan haberleri takip ederek dünyada ne olup bittiği konusunda sürekli haberdar olurlar. Söz konusu haberlere kitle iletişim araçlarında nerede ve ne kadar süre yer verildiği, o haberin önemli ya da önemsiz olarak etiketlenmesini belirlemektedir (Yüksel, 2001:22).

Medyanın toplumu etkileme sürecinde çok önemli işlevleri vardır. Öncelikle medya kamuoyu oluşturmada oldukça aktif durumdadır. Medya, kamuoyunun tepkilerini açığa çıkartarak, insanların toplumsal değerlerine ilişkin standartlar koyarak ya da kamuoyunu yönlendirerek kamuoyu oluşturmaktadır. Medyanın denetleme ve eleştirme işlevi de söz konusudur. Medya siyasi aktörleri gözlemleyerek, onları eleştirip uyarabilir. Denetleme işlevinde amaç siyasi iktidarın kullanılmasındaki kötü uygulamaları ifşa ettiğinden medyanın demokratik bir görevidir. Medyanın bir diğer işlevi kişileri istediği yönde ilerletmeye ikna etmek olarak açıklanan propaganda işlevidir. Medyanın milli ekonomi içinde ortaya çıkardığı ticaret sektörü ile ekonomik işlevinden söz etmek mümkündür. Bu işlevi ile medyaya ciddi manada sermayesi olan yayın kuruluşlarının girmesi mümkündür. Son olarak medyanın işlevleri arasında toplumun belki de en çok kullandığı sosyal işlevidir. (Kapani, 2002:147).

Medyanın toplum üzerinde bu denli önemli etkiye sahip olması siyasi aktörler için medyayı cazip hale getirmektedir. Medya ve siyaset arasındaki ilişki her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Medyanın toplumu etkileme gücü ve siyasetin de halkın desteğine ihtiyaç duyması medyayı siyasiler için önemli bir alan haline getirmiştir. Medya siyasiler için bir araç olarak görülmüştür. Siyasi anlamda halkı yönlendirmek ve halkın desteğini kazanmak için medya dördüncü kuvvet olarak kabul görmüştür. Siyasiler de her zaman medyayı kontrol altına alma ve denetleme çabası içinde olmuşlardır.

Bu tezin amacı, toplumda ve siyasette medyanın etkisini ölçmektir. Bu bağlamda Türkiye’de 1995-2015 arası dönem incelenerek medyanın nasıl bir gelişme içinde olduğu ve siyaseti nasıl etkilediğine bakılacaktır. Gerek gazetelerden edinilen medya gündemi gerekse kanun tekliflerinden

çıkartılan siyasal gündemde hangi konulara ağırlıklı olarak yer verildiği ve hangi tür konu ve haberlerde gündemler arasında bir paralellik olduğunu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Genel olarak şu soruların cevapları araştırılmıştır: Hangi konularda medya ve siyaset gündemlerinde benzer eğilimler vardır? Ele alınan gazetelerdeki ana gündem konuları ile kanun teklifleri ne derece uyumludur? Söz konusu gazeteler hangi konulara daha çok ağırlık vermişlerdir?

Araştırmada, gazeteler ve kanun teklifleri birincil kaynak olmak üzere dergi ve kitap gibi ikincil kaynaklardan da yararlanılmıştır. Hürriyet ve Sabah gazete manşetleri 1995-2015 yılları arasında haftalık olarak Milli Kütüphaneden alınmış olup, söz konusu gazetelerin ilk sayfaları değerlendirmeye alınarak toplamda ayrı ayrı 1040 manşete ulaşılmıştır. Söz konusu gazete manşetleri Karşılaştırmalı Gündemler Projesi kapsamında yer alan 19 ana başlığa göre tek tek kodlanmıştır. Bu dönem zarfında gazetelerdeki konu yoğunluklarına ayrı ayrı bakılmış ve söz konusu gazetelerle kanun teklifleri karşılaştırılarak medyanın siyaset üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılmıştır.

Medyanın siyasal süreç üzerinde gündem belirleme olarak adlandırılan kavramsallaşmış bir etkisi bulunmaktadır. Medyanın gündem belirleme gücü ile ilgili çalışmalar 20. Yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda medyanın kullanmak istediği haber ve yayınları tekrarlayarak ve toplumun beynine söz konusu haberi kazıyarak bir nevi toplum mühendisliği yaptığı ileri sürülmüştür (Atabek, 1998: 159). Gündem belirleme yaklaşımında çerçeveleme ve öne çıkarma kavramları önemlidir. Çerçeveleme kavramı, bir olayın belirli bir kalıpla topluma sunulmasıdır. Öne çıkarma ise, medyanın bir konuyu sürekli toplumun gözü önüne sermesiyle, toplumun söz konusu konuyu önemli olarak etiketlemesine sebep olmaktadır.

Çalışma toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, gündem belirleme kavramının anlamı, söz konusu kavramın tarihsel süreçte kullanımı, gündem belirleme yaklaşımındaki temel kavramlar ve gündem belirlemede algısal süreçler değerlendirilmiş ve medya siyaset ilişkisine ilişkin genellikle yurtdışında yapılan çalışmalar ele alınarak literatür taraması yapılmıştır.

İkinci bölümde, Türkiye’de medya siyaset ilişkisi, tek partili dönem, çok partili dönem, Demokrat Parti dönemi, 1960 Askeri Darbesi dönemi, Adalet Partisi dönemi, 12 Mart Muhtırası, 1980 sonrası dönem ve son olarak Ak Parti dönemi olarak ayrı ayrı incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, çalışmamızda yöntem olarak başvurulan Karşılaştırmalı Gündemler Yaklaşımının ne olduğu, Karşılaştırmalı Gündemler Projesinde yer alan Politika Gündemleri Projesinin anlamı ve kapsamı ve temel teorisine değinilmiş, gazete başlıklarını kodlarken kullandığımız Karşılaştırmalı Gündemler Yaklaşımının başlık ve alt başlıkları sunulmuş, en son kodlama kuralları ve kodlama örneklerine yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, tezin analiz kısmı yer almaktadır. Çalışma süresince toplanan veriler STATA programında analiz edilerek tablolarda sunulmuş ve medyanın siyaset üzerindeki etkisini ölçmekte kullanılmıştır. Hürriyet ve Sabah gazetelerinin ilk sayfalarında çıkan haberlerin en çok hangi ana başlıklarla ilgili olduğu, söz konusu manşetlerin benzer tarihlerdeki kanun teklifleri ve soru önermeleri ile paralellikleri ve farklılıklarını gösteren grafikler ile Türkiye’de 1995-2015 yılları arasındaki medya siyaset ilişkisi ampirik olarak ele alınmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

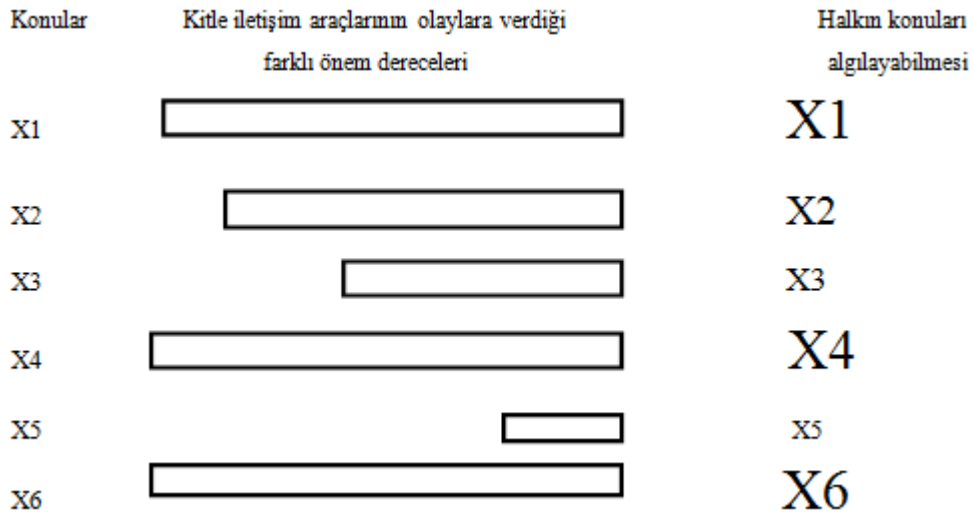
1. GÜNDEM BELİRLEME VE MEDYA SİYASET İLİŞKİSİ

1.1. Gündem Belirleme Kavramının Anlamı

Çıkış ismi agenda-setting olan gündem belirleme kavramı, Cambridge Sözlüğü'nde, 'agenda' sözcüğü, 'gündem', 'gündemde olan konular' anlamlarına gelmektedir. 'Setting' sözcüğünün ise birçok farklı karşılığı bulunmaktadır: ' sahne, dekor, yer, çevre, mahal, ortam, ayar, derece. Dilimize gündem belirleme, gündem oluşturma, gündem kurma olarak yerleşen agenda-setting kavramının isim babaları Maxwell E. McCombs ve Donald L. Shaw'dır. Adlandırmada adı geçen iki isim başrolde olsa da kavramın ortaya çıkmasına sebep olan çalışma B. Cohen'e aittir. Cohen (1963:38), kitle iletişim araçlarının gündemi oluşturma işlevini olduğunu ve kitle iletişim araçlarının halka ne düşünmesi gerektiğini değil ne hakkında düşünmesi gerektiğini öğrettiğini ileri sürmüştür. Diğer bir deyişle kitle iletişim araçları, gündemimizde hangi konuların konuşulacağını, yönüne bakmaksızın belirleyebilmektedir. 1968 yılında yapılan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanlık seçimleri sırasında, medya gündeminde yer alan konuların önemlilik sıralaması ile aynı konuların seçmenlerin önemlilik sıralaması arasında bir ilişki olup olmadığını sorgulayan çalışmada, McCombs ve Shaw, 1972'de 'gündem belirleme' kavramını tanımlamışlardır (Yüksel, 2007;577). Bunun yanında, Norton Long (1999), Kurt Lang (1983) ve Gladys Lang (1958), Bernard Cohen (1963) gibi isimler de gündem belirleme alanında çalışmışlardır.

Bir konunun kamuoyu tarafından önemli olarak algılanmasında, medyada o konunun işlenişinin sıklık derecesi, haberin uzunluğu, başlığın konumu ve genişliği oldukça etkilidir. Bu noktada, gündem belirleme çalışmaları, iki konu üzerine odaklanıp ve iki varsayımla şekillenmektedir. Birinci varsayım, medyanın gerçeği filtreleyip şekillendirdiği; ikinci varsayım ise, medyanın az sayıda konuya yoğunlaşmasının bu konuların halk tarafından diğer konulardan daha önemli konular olarak algılanmasıdır. Gündem belirleme yaklaşımında, medyanın üzerinde durduğu konular ile izleyicilerin bu konulara ilgi göstermesi arasında doğrusal bir ilişki vardır.

Şekil 1: Mc Combs ve Shaw'ın Gündem Belirleme Modeli

Kaynak: (McQuail ve Windahl, 1993: 92)

Yukarıdaki McCombs ve Shaw'ın gündem belirleme modelinde, X1 konusu kitle iletişim araçları tarafından önemli sayılmış ve bunun neticesinde halkın X1 konusunu algılama derecesi de artmıştır. X5 konusuna baktığımızda, kitle iletişim araçlarının X5 konusuna daha az bir önem verdiğini gösteren şekilde halkın X5 konusuna karşı algısı da azalmaktadır. McQuail ve Windahl (1993:92), söz konusu şekilde halkın olaylar/konuları ne kadar önemli gördüğü, kitle iletişim araçlarında söz konusu konu/olayların ne kadar önemli atfedildiği ile ilgilidir.

Kitle iletişim araçlarının kamuoyu üzerindeki etkisini gösteren başka bir araştırma Berkowitz, (1991) tarafından yapılmıştır. Konsept olarak gruplandırıldığı bu çalışmasında Berkowitz, kitle iletişim araçlarının kamuoyu gündemi ve siyasal gündem üzerindeki etkisini dört gruba ayırmıştır. Bunlar: Konsept A, kitle iletişim araçlarının bir haber gündeminin kamuoyu algısı üzerindeki etkisini ifade eder. Konsept B, kısmen medya gündemi tarafından şekillendirilebilecek olan siyasi makamların algılarına odaklanırken aynı zamanda kamuoyu yoklamaları ve diğer temaslar gibi gayri resmi kaynaklara da odaklanmaktadır. Konsept C, medya gündeminin nasıl şekillendiği ve medya içeriği ile ilgilidir. Konsept D ise, bir medya gündeminin şekillendirilmesinde sosyal gücün önemini vurgulamak dışında Konsept C'ye benzer. Gündem belirleme kavramı Konsept A'ya uygulanmıştır, Konsept A, medya gündeminin kamuoyu gündemine dönüştürülmesidir, bu medya ve toplum arasında karşılıklı etkiyi içermektedir (Kennamer, 1994: 83).

1.1.1. Gündem Belirleme Yaklaşımında Temel Kavramlar

1.1.1.1. Gündem

Siyasi literatürde gündem, meclis kongre gibi toplantılarda görüşülecek konuları ifade etmektedir. Diğer bir tanım da, gönderme noktasının değişebildiği eylem maddeleri listesidir. Gündem sözcüğünün gündem belirleme kavramı içindeki anlamına bakılacak olursa, konuların öneminin medyadan izleyicilere geçişi ve medyada ve insanların zihinlerinde geçen nesnelere gösterilen ilgi şeklinde açıklanmıştır. Gündem belirleme araştırmalarında, kamu gündemi, medya gündemi ve siyasal gündem olmak üzere üç tür gündemden bahsedilmiştir (Bayram, 2015: 411).

1.1.1.1.1. Kamu Gündemi

Kamu gündemi genel anlamda, kamuoyunun konulara ilişkin sıralamasıdır. Bu kavram, halkın sorunları ile kitle iletişim araçlarında ortaya atılan sorunlar arasındaki ilişkiden etkilenir. Başka bir deyişle, kamu gündemi, medyanın önemli diye attığı konuları medyadan öğrenerek gündemlerini belirlemesidir. Yani medya bazı konuları daha fazla vurgulayarak, bu konuları kamuoyunun beklenti ve kararlarında daha dikkat çekici hale getirmiştir (Weaver, 1987: 182). Gündem belirleme yaklaşımına göre, izleyiciler bir haber öyküsündeki haberin konumundan ve bilginin miktarından yalnızca konuya ilişkin fikir sahibi olmazlar, aynı zamanda, o konunun ne derece önemli olduğunu da anlarlar. Kişilere sorulan ‘Ülkenin bugün karşı karşıya olduğu en önemli konu / sorun ne?’ sorusunun yanıtı kamu gündemini oluşturmaktadır (Atabek, 1998: 170).

Kamu gündemine ilişkin yapılan çalışmalarda, Terkan (2005:91) iki tür araştırma şekli olduğunu vurgulamıştır. Bunlardan ilki, hiyerarşi çalışmaları, ikincisi, bir ya da birkaç konunun yükselişi veya inişinin araştırıldığı uzun dönemli çalışmalardır. Hiyerarşi şeklinde, medyanın belirli konuların üstünde durması, hangi konuların önemli olduğu noktasında kişileri etkilemektedir. Aynı zamanda, gündem belirleme kavramının ortaya çıktığı çalışma olan Chapel Hill çalışması hiyerarşi çalışmasının bariz örneğidir. Kamu gündemini etkileyen çeşitli unsurlar vardır. İlk olarak bireysel özellikler ve deneyimler kamu gündemini etkiler. Kişilerin eğitim ve gelir seviyeleri arttıkça haberin doğruluğu ve nereden geldiği sorgulanıyor (Demirkol, 2017: 135). Yapılan bir alan araştırmasında, gündem belirlemenin etkilerini gözlemlemek için, 2002 seçim arifesinde, Ankara’da bir anket yapılmıştır. Söz konusu anket, kişilerin eğitim ve gelir düzeyleri, Ankara’da ikamet ettikleri bölge farklılıkları göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Varılan sonuçlar, gelir seviyesi arttıkça kişilerin kendileriyle ilgili gündemlerinde daha çok kişisel başarı yer alırken, gelir seviyesinin azalması durumunda ekonomik ve ülkenin içinde bulunduğu durum ile ilgili konuların kişilerin gündemine girdiğini göstermektedir. Yine, kişilerin Türkiye gündemlerinde, eğitim seviyesi arttıkça siyasi sorunlar, eğitim seviyesi azaldıkça da ekonomik sorunlar ilk sırada yer almaktadır. Sonuç itibarıyla bu anket sonuçlarına bakarak, gelir düzeyi

yüksek ve eğitimli kişilerin gündem belirlemede daha etkili oldukları söylenebilir (Pritchard, 1992: 105).

Kamu gündemini etkileyen ikinci unsur, yönelim gereksinimidir. Bir konu hakkında kişilerin belirsizlik içinde olması, onların daha çok iletişime ihtiyaç duymasına ve dolayısıyla medyaya olan ilginin artmasına sebep olacağından gündem belirleme etkisi görülür (Demirkol, 2017: 136). Kamu gündemini etkilemede diğer unsur iletişim biçimleridir. Kişilerin birbirleriyle olan sohbetlerinde medyada geçen haberlerin izleri var ise kamu gündeminin oluştuğu anlaşılmaktadır. Dördüncü unsur, kitle iletişim aracının türüdür. Kimi çalışmalarda televizyonun, kimilerinde ise gazetenin daha etkili olduğu savunulmuştur, ancak gerek televizyonlar, gerek gazeteler ve internet kamu gündeminin belirlenmesinde ayrı ayrı oldukça etkilidir. Bu konuyla ilgili Iyengar'ın yaptığı deneyde, deneklere hem televizyon hem de gazete haberlerinin aynı anda sunulması durumunda elde edilen etki, sadece televizyonun sunulmasıyla elde edilen etkiye erişmemiştir (Iyengar, 1991: 129).

Haber yapılan konuların niteliği de beşinci unsurdur. Konuların kamu için önemli olması, aniden ortaya çıkması, konunun kaynaklarının somut verilere dayanıp dayanmadığı kamu gündeminin belirlenmesinde oldukça etkilidir. Gündem belirlemede, daha önce bilinen bir konu hiç bilinmeyen bir konuya göre, kriz, savaş gibi aniden patlak veren olaylar sürekli yaşanan gelişmelere göre ve kişiler için elle tutulur etkileri olan konular, soyut kalan konulara göre daha etkilidir. Son olarak, medyanın bir konuya olan ilgisi, kamu gündemini etkileyen unsurlar arasındadır.

1.1.1.1.2. Medya Gündemi

Rogers ve Dearing (1996:73), medya gündemini, belirli bir zaman dilimi içinde medyada yer alan olaylar ve sorunlar listesi olarak tanımlamışlardır. Medya bazı konulara gündeminde yer vererek kamu tarafından bu konuların önemli olarak algılanmasına sebep olur. Bunun yanında medyanın konuya nasıl yaklaştığı da kişilerin algısını etkileyen bir başka unsurdur. Medyanın gündem belirleme sürecinde, üç yaklaşım ileri sürülmüştür. Birincisi, medya kamu gündemini belirlemede hem zorunlu hem de yeterlidir. İkincisi, medya kamu gündemini belirlemede zorunlu fakat yeterli değildir, üçüncüsü medya, kamu gündemini belirlemede ne zorunlu ne de yeterlidir. Birinci yaklaşım araştırmacılardan en büyük desteği alırken, medyanın yeni konular üretmede belki yeterli değil ama kesinlikle zorunlu olduğuna işaret eder. İkinci yaklaşım için, araştırmacıların hepsi görüş birliği sağlayamamışlardır, üçüncü yaklaşım olan medya kamu gündemini belirlemede ne zorunlu ne de yeterlidir yaklaşımı ise sadece birkaç çalışmada desteklenmiştir (Weaver, 1987: 178-183).

Medya içeriğinin oluşmasında, medya çalışanları, medya rutinleri, kurumsal amaçlar, kurum dışı olaylar, ideolojiler, gerçek yaşam olayları ve kitle iletişim araçları arasındaki etkileşim etkilidir. Medya çalışanlarının medya içeriğinin belirlenmesinde etkili olup olmadığını araştıran az sayıda çalışma vardır ki bu çalışmalarda da gerçekten medya çalışanlarının cinsiyeti, değerleri, etnik grubu ve inançlarının medya mesajlarının oluşumunda etkili olduğunu göstermektedir (Terkan, 2005: 68-69).

Sponsorluk, haber açığını kapatma, haberleri temalarına göre sınıflandırma, haber atlatma, haber ölçütleri, eşik bekçiliği, çerçeveleme, öne çıkarma medya içeriğinin oluşmasındaki bir diğer etki olan medya rutinlerinin (çalışma düzeyi) kapsamı içindedir. Bu unsurlardan özellikle, eşik bekçiliği, haber değeri, çerçeveleme ve öne çıkarma önemlidir. İsim babalığını Kurt Lewin'in yaptığı eşik bekçiliği, diğer adıyla kapı tutuculuğu, medyanın haber üretim aşamasında nelerin haber olup olmayacağına karar veren mekanizma olup gerek medya içeriğinin gerek kamu gündeminin belirlenmesinde oldukça etkilidir. Haber değeri, bir olayın haber olarak değerlendirilebilmesinde, haberde nelerin var olduğunu göstermeyi amaçlayan zamanlılık, yakınlık, önemlilik, ilgililik, nadirlik, ilginçlik ve heyecanlılık gibi özelliklerdir. Medya içeriğinin belirlenmesinde etkili olan çerçeveleme ve önem çıkarma kavramlarına ileride değinilecektir (Bennett, 2000:232).

Medya içeriğinin oluşumundaki üçüncü unsur olan kurumsal amaçlardaki farklılıklar medya gündeminde de farklılıklara sebep olur. Kurumsal düzeydeki çalışmalar, kurumsal ve ekonomik politik yaklaşım olarak ikiye ayrılır. Kurumsal yaklaşım, medya kurumlarını analiz eden çalışmaları içerir ki bu çalışmalarda da medyada da diğer kurumlardaki gibi hiyerarşik bir yapının olduğunu gösterir. Bu hiyerarşik yapı içerisinde medya politikaları medya gündemini, medya gündemi de doğal olarak medya içeriğini değiştirir. Medya şirketlerinin kar amacı gütmemesi, reklam gelirlerinin medyanın en önemli itici gücü olması, medyayı destekleyen güçlü kaynakların medyayı yönlendirmesi, kurumların ekonomik hedefleri doğrultusunda hareket ettiklerine işaret eder. Ekonomi politik yaklaşımda ise medya içeriğini asıl belirleyenin medya kurumlarının mülkiyet yapıları ve ekonomik çıkarlar olduğu ileri sürülür (Bayram, 2015: 412).

Medya dışından gelen her türlü yönlendirme kurum dışı etkilerdir. Gazeteci ve haber kaynağı ilişkileri ile gazeteci ile hükümet yetkilileri arasındaki kurum dışı etkiler kapsamındadır. İdeolojik etki ise, medyayı ekonomik olarak destekleyen kişi ya da kurumların sahip olduğu ideolojik fikirleri medyanın yansıtmasıdır. Medya içeriğini oluşturan bir diğer etki gerçek yaşam olayları, medyanın içeriğindeki belirli bir bölüme kadar toplumda yaşanan olayları yansıtmasıdır ve bu medya içeriği için kaçınılmazdır. Kitle iletişim araçları arasındaki etkileşime örnek olarak örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde New York Times gazetesinin ele aldığı bir konunun, diğer gazeteler tarafından da ele alınması verilebilir (Terkan, 2005:75-90).

Yukarıda bahsedilen unsurlar, medya gündeminin belirlenmesinde etkili olan genel unsurlardır. Bunların yanı sıra bir de öze ilişkin unsurlar vardır ki bunlar: ‘konu teklifçiliği’, ‘medya savunuculuğu’, ‘ateşleyici olaylar’, ‘halkla ilişkiler faaliyetleri’ ve ‘gündem yanlılığının rolü’dür (Bayram, 2015: 413).

1.1.1.1.3. Siyasal Gündem

Siyasal gündem, bir topluluğun sorunlarının sıralamasıdır. Bir sorunun/olayın siyasal gündemde yer almasının aşamaları vardır. İlk olarak haber özelliği taşıyan sorun/olay kitle iletişim araçlarında yer alır, böylece kamu için bu olayın ne kadar önemli olduğu belirlenir. Dolayısıyla, kişilerin gündeminde önemli olan olay siyaset yapımcıların da gündeminde yer alır (Baumgartner ve Jones, 2002: 17). Bir konunun siyasal gündemde yer alabilmesi için maddi zorunluluklar o konunun ele alınmasını sağlayan birinci unsurken, söz konusu konunun kamu gündeminde de önemli bir konumda olması diğer unsurdur (Jones,1977:41-42).

Terkan (2005:140), altı maddede bir konunun siyasal gündeme girmesinde nelerin etkili olduğunu vurgulamıştır. İlk madde siyasal gündemde yer alan konuların özellikleridir. Bir konunun siyasi konu olma özelliği taşımasının bazı şartları vardır. Bunlar, bazı değerlerin öncelikli ve önemli olması yani, toplumun önemseydiği değerlerin zedelenme tehlikesiyle karşılaşması; savaş, terör, enflasyon gibi kriz ve kriz belirtileri; iletişim kaynağının statüsü yani siyasiler ve elit kesimin kaynaklık ettiği konu ve olaylarda medyanın dikkatini bu konuya çekmektedir. Siyasi başarı belirtileri, olayın yeniliği, olayın önemi -toplumun büyük bir kısmını ilgilendiren olaylar önemli olarak atfedilir- ve sürpriz olan konuların dikkat çekmesidir (Gökçe, 1996: 217-219).

Bir konunun siyasal gündeme girmesinde etkili olan ikinci madde, medya etkisidir. Medya, konu/sorunları gündeme taşıyıp, siyasilerin dikkatini o konuya çekerek, konuya ilişkin siyasi adımlar atılmasını sağlar. Medya bazı konulara bu şekilde dikkat çekerken bazı konular için de dikkatin azalmasında büyük rol oynar. Siyasal anlaşmazlık ve anlaşmazlığın çözülmesi ya da alevlenmesi, siyasi kişiliklerin görüşlerinin duyurulması ya da belli bir çerçevede yansıtılmasında medya etkilidir (Terkan, 2005:147-154). Kamuoyunun etkisi, üçüncü maddedir. Siyaset yapımcıların vereceği kararların ne ölçüde etkili olacağı, kararların kamuoyu tarafından ne kadar benimsendiğiyle doğru orantılıdır (Kapani, 1989:157).

Elbette ki, bir konunun siyasal gündeme girmesinde siyasi partiler de dördüncü etkili unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasi partilerin gündeme getirdikleri konular, kamunun da dikkatini çektiği ölçüde siyasal gündemde yerini almaktadır. Beşinci madde, baskı gruplarının etkisidir. Esasında etkisi olan, baskı gruplarının faaliyetleri olan lobiciliktir. Konu belirleme konusunda etkili olan son madde siyasi liderlerdir. Liderler yaptıkları konuşmalarla, kişilerin dikkatini belli konular üzerine çekebilmektedirler (Kapani,1989:166-168).

1.1.1.2. Konu

Gündem belirleme çalışmalarında iki çeşit konu vardır. Doğrudan öğrenilen konular ve dolaylı öğrenilen konulardır. Doğrudan öğrenilen konular göze çarpan konulardır, bunlar kişiler için somut sonuçlar doğuran işsizlik enflasyon gibi, hiçbir aracıya gerek kalmadan etkisi hissedilen konulardır. Dolaylı öğrenilen konular ise daha siliktir, kişiler de bu konuları daha çok medyadan öğrenir, bunlar; çevre, hukuk ve dış politika konularıdır (Green-Pedersen ve Stubager, 2010: 666). Doğrudan ve dolaylı öğrenilen konular dışında soyut ve somut konular ayırımı yapılmıştır. Soyut bir sorun hakkındaki medya haberi, kişilerin kavrayamadıkları bir şeye ilgi göstermekten zorlanacakları için, konuya ilişkin ilgiyi çok az etkiler.

Gündem belirleme için bir diğer konu sınıflandırmasını da Soroka (2002:14) yapmıştır. Bu sınıflandırmada konular, göze çarpan, sansasyonel ve hükümeti ilgilendiren konulardır. Göze çarpan konular, kamu tarafından somut sonuçlar doğuran, işsizlik, enflasyon ve vergiler gibi konulardır. Sansasyonel konular, kamu ve siyaset gündeminin medya tarafından en çok yönlendirildiği konulardır. Hükümete ilişkin konular, kamuyu doğrudan ve görülebilir şekilde etkilemez. Bütçe çığı, göç ve ulusal birlik gibi konular hükümete ilişkin konular kategorisindedir.

1.1.2.Gündem Belirlemede Algısal Süreçler

1.1.2.1. Çerçeveleme

Çerçeveleme (framing), kişilerin bir olayı tanımlayıp, algılama ve teşhis ederek isimlendirmesini sağlar ve olayları kısa sürede yorumlayıp anlamaya yardım eder. Daha özel anlamda çerçeveleme, bir konunun/ olayın sunulmasında veya seçilmesinde akıllıca yapılan değiştirmelerdir; çerçeveleme etkisi de bu değiştirmelerden dolayı kişilerdeki düşünce değişiklikleridir (Scheufele, 2004: 66).

Çerçeveleme, medyanın yalnızca neyi düşüneceğimiz konusunda bizi etkilemediği, aynı zamanda nasıl düşünmemiz gerektiği konusunda yol gösterdiğini kabul eder. Bu konuda yapılan araştırmaların daha çok medya çerçevesinin izleyicilerin duygu ve davranışlarını nasıl etkilediğine yöneliktir. Çerçeveleme etkisi, bir olayın haberlerde verilmiş biçiminin, o olayın izleyici tarafından anlaşılma şeklini etkileyeceği kabulüne dayanır (Özarslan ve Güran, 2015: 36). Scheufele (2004: 66) çerçeveleme etkisinin dört şekilde olduğunu ileri sürmüştür. İlk olarak etkinleştirme etkisi, medya çerçevesi ile izleyicilerin zihinlerindeki etkin hale getirilebilir; ikincisi, dönüştürme etkisi ile bunlar değiştirilebilir; üçüncüsü, oluşturma etkisi ile zihinlerinde var olmayan şemalar kurulabilir, son olarak tutumsal etki ile izleyicilerin davranışları değiştirilebilir.

Çerçeveleme kavramını kitle iletişimi araştırmalarına kazandıran, 1960 yıllarında gerçekleşen ğrenci hareketlerinin CBS televizyonu tarafından nasıl nemsizleştirilerek anlatıldığını inceleyen Todd Gitlin'dir. Haberin kamuya iletilmesinde birçok çerçeveleme stratejisi vardır; haberde sorunun kapsamı anlatılabilir, sorunun çözümüne yönelik sunulan öneriler eleştirilebilir, hükümetin sorunun çözümüne ilişkin çalışmaları anlatılabilir. Bir konu / olaya ilişkin haberin çıkış süreci ile bu haberlerin sunuluş şekli haber çerçevelerinin değerlendirilmesinde önemlidir (Atabek ve Uztuğ, 1998: 100).

Haberler, sunuluş şekli itibariyle olaysal (episodik) ve konusal (tematik) olarak ikiye ayrılır. Tek tek olayları anlatan olaysal haber erevesi meseleleri spesifik açıdan ele alır. Örneğin, bir yerin bombalanması ve cinayet girişimi gibi. Konusal haber erevesi ise, olayları daha soyut bir şekilde ele alır. Tek tek olayları anlatan episodik haberlerin sunulması düşünsel boyutun içine girdiği tematik haberlerin sunulmasından daha kolay olduğu için özellikle televizyon haberciliğinde episodik haber erevesi kullanılır (Iyengar, 1996,61-62).

Van der Pas (2014), İsveç ve İspanya'daki parlamento sorularını kapsayan çalışmasında, tarafların AB yeliği ve gle ilgili basında çıkan haberlere halkın verdiği tepkinin, haberlerin nasıl 'ervelendiğine' bağlı olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda tarafların, yalnızca medyanın kullandığı ereve, kendi anlayışıyla eşleştiğinde tepki verdiğini ortaya koymuşlardır. Medya şayet muhalefetin ya da iktidarın çerçevelemesi kapsamına giren konulara eğiliyorsa o sırada, o politika çözümleri daha akla yatkın hale geliyor. Tonun ve çerçevelemenin yönlendirici rolüne ilişkin yaptıkları çalışmada, Sevenans ve Vliegenthart (2015) Belçika ve Hollanda'dan gelen verileri kullanarak, bu ülkelerdeki milletvekillerinin haberler çatışmacı bir biçimde ervelendiği zaman, bu haberlere tepki olarak daha fazla soru sorduğunu ortaya koymuştur. Yine Sevenans, Walgrave ve Epping'in (2016) yaptığı araştırmaya göre, siyasi haberler, yani politik içeriği olan ve siyasi aktörlerin yer aldığı haberler, siyasi olmayan haberlere oranla siyasi aktörlerin daha fazla dikkatini çekmektedir (Walgrave ve Aelst, 2016:14).

1.1.2.2. ne ıkarma

ne ıkarma (highlight) ile olayların bazı yanları görmezden gelinirken, bazı yanları da daha göz önünde sunularak haberlerde hangi tercihlerin yapılacağı belirlenir. ne ıkarma etkisi ile haberler sosyal olaylara dikkat çekerken insanların siyasal tercihlerde bulunmalarını sağlar. Bir diğer ifadeyle ne çıkarma, haber medyasının bazı sorunlara dikkat çekip bazılarını görmezden gelerek hükümetlerin, siyasetçilerin ve politikaların nasıl değerlendirileceğine ışık tutar (Atabek ve Uztuğ, 1998: 103). ne ıkarma ve gündem belirleme kavramları arasındaki ilişkiye değinilecek olursa: gündem belirleme bir olay hakkında o olayın önemli olduğunu vurgularken; ne çıkarma, bir siyasi grubun bu konu karşısındaki tepki ve performansına bakılarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder (Kosicki, 1993:117).

1.2. Gündem Belirleme Kavramının Tarihsel Süreçte Kullanımı

Kitle iletişim araçlarının insanları nasıl etkilediğine ilişkin yapılan çalışmaların sonucunda bir takım modeller geliştirilmiştir. Bu modellerden biri de gündem belirleme modelidir. Gündem belirleme yukarıda da bahsedildiği üzere, medyanın dikkat çektiği konuların izleyiciler tarafından da önemli görülmesi üzerine medyanın kamuoyu gündemini belirlemesidir. Gündem belirleme araştırmaları medya, kamuoyu ve siyasal gündem arasındaki etkileşimi göz önüne alarak değerlendirmeler yapmıştır.

1930-1970 yılları arası dönemde, araştırmacılar medyanın kişiler üzerindeki doğrudan etkileri ile ilgilenmişlerdir. Bu araştırmalarda sadece davranış ve tutum değişikliği üzerinde, ancak McCombs ve Shaw kitle iletişim araçlarının etkilerinin dört aşamada gerçekleştiğini ileri sürmüşlerdir. Bunlar, farkında olma/ farkına varma düzeyi, bilgi edinme düzeyi, tutum geliştirme düzeyi, davranış değişikliği düzeyidir. McCombs ve Shaw, gündem belirleme yaklaşımının bu düzeylerden hangisini özetlediği sorusuna bilişsel yani davranış değişikliği düzeyi cevabını verirler. (McCombs ve Shaw, 1984:65).

Gündem belirleme kavramının adının doğduğu zamanlarda sadece medya ve kamu gündemi üzerinde durulmuştur. Sonrasında gündemin siyasetten bağımsız olamayacağına ilişkin çeşitli kavramlar türemiştir. ‘Agenda-building’ bunlardan biridir. Gündem kurma anlamında olan bu kavram, medya, kamu ve hükümetin birbirlerini etkilediği bir süreci anlatır. Gündem belirleme de bu kavramın sadece bir yönünü oluşturmaktadır. Gündem belirleme düşüncesinin ortaya çıkışında McCombs ve Shaw gibi isimlerin yanı sıra, Norton Long (1999), Kurt Lang ve Gladys Lang (1983) de önemli isimlerdir. Terkan,(2005:40), çalışmasında Norton Long’un ‘Çevreyle İlişkilerde Yerel Halk’ isimli makalesinden alıntı yaparak gazetenin gündem belirlemede çok etkili olduğunu; insanların ne ile ilgili konuşacakları, problemlerle baş etmede hangi yolu tercih edeceklerine karar vermede gazetelerin çok büyük bir rol oynadığına değinmiştir. Medyanın insanlara ne düşüneceklerini göstermede etkili olmayabildiği ancak ne hakkında düşünmesi gerektiğini öğrettiği savını ortaya atan Cohen (1963) de gündem belirleme kavramını anlamada etkilidir. Cohen’in bu iddiasına eğilecek olursak, insanların okudukları, izledikleri hatta bunların izleyiciye yansıtılma biçimi medyanın gündem belirlemede merkezde olduğunu gösteriyor.

1.3. Literatür Özeti

Kitle iletişim araçlarının siyasi gündemi belirleme gücüne ilişkin bilimsel literatür, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) temelli çalışmaların hakimiyetindedir. 2000 yılına kadar bu konuda yayımlanan 18 araştırmanın 15’i ABD’deki medya siyaset ilişkisini göstermiştir. Medyanın siyaseti ne ölçüde etkilediğine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında net bir sonuca ulaşılamamıştır. Tabi burada ülkelerdeki farklı politikaların da medyanın siyaset üzerindeki etkisinin ölçüsünü

değiştirirken yapılan çalışmalardaki yöntem farklılıkları da sonuçların net olmamasında önemli etkenlerdir.

Medya gündeminin ölçülmesi, benzer örnekleme ve kodlama prosedürlerini benimseyen çoğu araştırmayla standartlaştırılmış bir süreç olmuştur. Birçok siyasi gündem çalışması, televizyon (TV), gazete ya da dergi verisidir. Bazı akademisyenler gazetelerin önceliğini iddia ederken, diğerleri TV'nin gücüne inanmaktadır. Siyasi gündem belirleme çalışmalarından biri New York Times gibi ulusal bir gazetenin siyasi etkisinin ulusal TV haberleri etkisinden daha fazla olduğunu öne sürmüştür. Buradan gazetelerin siyaset yapıcılarını daha çok etkilediğini sonucu ortaya çıkmaktadır. Gazetelere ilişkin bir diğer olasılık da gazetenin elde tutulan bir nesne olması ve göz önünde daha çok kalması nedeniyle gazete haberlerine daha çok maruz kalınacağı ve böylece gazetenin TV'den daha etkili bir kitle iletişim aracı olduğu sonucu ortaya çıkmasıdır (Bartels, 1996:21).

Eliders (1997:97-98), medyanın siyaset üzerinde güçlü bir etkisinin olması için farklı medya kuruluşlarının uyumunun gerektiğini vurgulamıştır. Tüm medya aynı konuya odaklanırsa ve konuyu benzer şekilde servis ederlerse medyanın siyasi gündemi güçlü bir şekilde etkilemesi beklenebilir. Ancak şimdiye değin böyle bir örneğe rastlanılmamıştır. En güçlü medya etkisi medya tarafından yaygın kriz durumları olarak gösterilebilecek olaylarla sınırlıdır. Ancak medya her olayı da bir krize çeviremez (Cobb ve Elder, 1972: 44).

Hangi siyasi aktör, ne zaman hangi medya kuruluşunda hangi konuyu benimsemeye eğilimlidir sorusu medyanın siyasete olan etkisinin belirlenmesinde cevabının önem arz ettiği bir sorudur. Siyasi aktörlerin medya aracılığıyla kamuoyunun anlayışını kazanabileceği, zira medyanın kamuoyunun önceliklerini yansıtmamasından dolayı siyasi aktörlerin medyanın gündemine aldığı konuları benimseme eğiliminde oldukları da öne sürülmüştür. Siyasi aktörlerin medyada geçen konulara tepkileri ne kadar çabuk olursa, günü yakalama şansları da o kadar hızlı olur. Böylece kamuoyu ile iletişime geçebilirler. Aksi takdirde medya gündemine derhal tepki verilmezse, medyaya sonradan tepki göstermenin bir anlamı yoktur, çünkü kamuoyu ve medya meseleyi çoktan unutmuş olacaktır.

Medyanın siyaset üzerindeki etkisinde parti konumları önemlidir. Yapılan çalışmalar hükümet partisinden ziyade muhalefet partilerinin medyaya daha duyarlı olduğunu göstermektedir. Hükümet partileri kendi hükümetlerini istikrarsızlaştırmamak için daha ılımlı ve dikkatli davranırken muhalefet partisi üyeleri bu kısıtlamaları yaşamamakta ve medyayı hükümete meydan okumak için özgürce kullanmaya çalışmaktadır (Walgrave ve Aelst, 2016: 9). Tek partili hükümet, hükümet partisinden hesap verebilirliğini arttırmaktadır. Buna karşın, çok partili hükümetlerde sorumluluk ve karar verme işlemi belirsiz hale gelmekte ve tüm koalisyon partileri hükümet eylemleri için sorumluluğu paylaşmaktadır. Tek parti hükümetinin olduğu ülkelerde medyanın

gündem belirleme gücü çok partili hükümetlerin olduğu ülkelerden daha etkili bir hal almaktadır (Baumgartner ve diğerleri, 2016:283). 1984'ten 2003'e kadar Danimarka'nın tüm siyasi gündemini kapsayan ve kitle iletişim araçlarının muhalefet partileri üzerindeki etkisini gösteren bir zaman-serisi çalışmasında dış ilişkiler hariç olmak üzere muhalefet partilerinin, sahiplendikleri ve politize etmek istedikleri konular ile ilgili medyayı dikkate aldıkları ortaya konmuş ve ayrıca gündem belirlemede önemli hükümet kararlarına kıyasla; soru önergesi ve gensoru gibi sembolik muhalefet aktivitelerinde kitle iletişim araçlarının etkisinin daha güçlü olduğu ileri sürülmüştür (Green-Pedersen ve Stubager, 2010: 664-668).

Siyasi gündemin belirlenmesinde medyada yer alan olumsuz haberlerin etkisi olumlu haberlerin etkisinden daha fazladır (Walgrave ve Aelst, 2016: 11). Olumsuz haberlerin daha çok dikkat çekmesi sebebiyle de medyanın politikayı da olumsuz şekilde etkilediği ileri sürülmüştür. Örneğin, saldırı gazeteciliği, skandal haberciliği, çok fazla eleştiri, araştırmacı gazetecilik, demokratik liderlerin siyasi hayatını kısaltan hatta yok edebilen türden çalışmalardır. Gary Hart, Richard Nixon, Michael Dukakis, Gerald Ford gibi isimler medyanın saldırısına uğramış ve ulusal siyasal yaşamlarında zayıf düşmüşlerdir. Saldırı gazeteciliğinin yıkıcı gücüne rağmen uzun süre ayakta kalabilmiş politikacılar da vardır: Thatcher, Blair, Kohl, Mitterand, Chirac, Gonzales. John Major kötü basına rağmen uzun bir süre başbakanlık görevini yürütmüştür. "Nixon medyanın ona saldırmasından dolayı mı istifa etti yoksa, Watergate olayı yüzünden mi?" "Heath, Spiro, Thatcher gibi liderlerin itibarlarını kaybetmesi gazetecilerin onları sevmemesinden mi yoksa siyasi ortakları ya da seçenlerini etkilemekteki başarısızlıklarından mı kaynaklandı?" gibi soruların cevapları medyanın politika üzerindeki olumsuz etkisine dikkat çekmiştir (Newton, 2006: 209-211).

Medya siyaset ilişkisinde medyanın etkisinin hangi durumda artıp azalacağı araştırılan konulardan bir diğeridir. Bireyin değerlerin, tutumların ve düşüncelerinin kuvvetli olduğu, bireylerin konu hakkında birinci elden tecrübe ve birikime sahip olduğu ve konunun sınıf, ırk, din, yaş ve cinsiyet çıkarlarıyla yakından bağlantılı olduğu durumlarda, kitle iletişim araçlarının etkilerinin daha az olduğu ileri sürülmüştür. Başka bir iddia da medyanın iletmek istediği mesajın etkisinin toplum tarafından etkisiz hale getirilebilir olduğudur. Buna örnek olarak da İngiltere'de Observer gazetesinin 1956'daki Süveyş Savaşı'na karşı olması ve bunun hemen ertesinde büyük ölçüde okuyucu kaybetmesiyle kendini egemen olan görüşe adapte etmesi verilmiştir. (Newton, 2006:220- 223).

Gündem belirleme hem siyasette hem de iletişimde egemen paradigmalardan biri haline gelmiştir. Bunun yanı sıra, aynı kavram iki alanda oldukça farklı anlamlara gelmektedir. İletişimde gündem belirleme, medya konularının kamuoyunun öncelikleri ve dolaylı olarak oy kullanma tercihlerini etkilediği bir teoridir. Combs ve Shaw'ın çalışmasından bu yana medya araştırmacıları arasında gündem belirleme yaklaşımının popülerliği giderek artmış ve bugün en çok kullanılan medya etkisi konseptlerinden biri haline gelmiştir. Siyaset biliminde siyasi gündem belirleme

yaklaşımı siyasi aktörlerin çok çeşitli siyasi konulara olan sınırlı ilgisiyle ilgilenmektedir. Cobb ve Elder (1981, 391), bazı konuların karar vericilerin dikkatini çekmeyi başardığını ortaya koyan ilk araştırmalardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda medya politika yapıcılarının gündemini etkileyebilecek muhtemel faktörlerden biri olarak görülmektedir.

Siyasi gündem belirleme süreci kamuoyu gündem belirleme sürecine oldukça benzemektedir. Her iki süreç de sorunların görece önemi ile ilgilenmekle birlikte, aslında politika yapıcılarının gündemi ile kamuoyunun gündemi birbirinden farklıdır (Pritchard,1992:103). Siyasi gündem belirleme, büyük politika sürecinin erken aşaması olarak görülebilir. Bu süreç genellikle farklı safhalar dizileri ortaya konularak kavramsallaştırılmıştır: problem tanımlama, politika oluşturma, politika benimseme, uygulama ve değerlendirme. Gündem belirleme buradaki ilk aşama ile örtüşmektedir. Medya etkisi politika sürecinin bu evresinde yüksek olarak görülmektedir. Bu, gazetecilerin tamamen bağımsız olarak yeni konularda girişim başlattıkları değil, siyasi aktörlerin girişimlerini güçlendirip yapılandırmalarında rol oynadıkları anlamına gelmektedir. Çoğunlukla bu rol olumlu tanımlanmakta, yani medya gündeminde ilk sıralarda yer alan konular, siyasi gündem üzerinde de belirgin konumda olmaktadır. Bunun yanında medya, gündemde görünmeyen konuları filtrelemek ve seçmek suretiyle siyasi gündemi de etkilemektedir. Gazetecilerin gündem belirleme gücünün bir diğer boyutu ise erişimi inkar etmek ve konulara tepki vermeye zorlamaktır. Bu olumsuz gündem belirleme etkisi 'kapı tutucu' (gatekeeping) süreci ile yakından ilgilidir (Shoemaker, 1991:25). Siyasi aktörler tarafından üretilen pek çok yayın mesajının yalnızca bir kısmı medya süzgecinden geçip haber yayınlarında yer alabilmektedir. Bu bağlamda medya bir politika perspektifinden karar verme kapsamının bazı konularla sınırlanmasına katkıda bulunur.

Gündem belirleme çalışmaları hiçbir zaman tek 'siyasi gündem'e ilişkin olmamıştır. Bunun yerine bir veya birden fazla farklı siyasi gündeme odaklanmışlardır. Siyasi gündem belirleme ile ilgili çalışan bilim adamları özellikle şu gündemleri incelemişlerdir: siyasi parti (Brandenburg,2002; Green-Pedersen ve Stubager, 2010; Kleinnijenhuis ve Rietberg, 1995), hükümet (Walgrave, Soroka ve Nuytemans,2008: Thesen,2013), başkan ya da kamu harcamaları (Cook ve Skogan,1991;Pritchard ve Berkowitz,1993).

Her siyasi aktör, kendi mantığı ve dinamiğine göre oluşturulmuş kendi yarı bağımsız gündemine sahiptir. Bunun dışında, çoğu gündem farklı şekillerde faaliyete geçirilebilir. Bir siyasi partinin gündemi parti manifestoları kodlanarak ya da günlük basın bültenleri kullanarak ölçülebilir. Her siyasi gündem gerçek politika ile aynı ilgi oranına sahip olmayabilir. Sembolik ve maddi gündemler olarak ikiye ayrılan siyasi gündemde, sembolik gündemler retoriktir, siyasetçilerin konuşmalarını içerir ancak maddi politik sonuçları sınırlıdır. Öte yandan, maddi gündemlerin politikada doğrudan etkisi vardır. Siyasi gündem üzerinde medya etkisi bulan tüm çalışmalar siyasi gündemin maddi değil, sembolik olarak tanımladığını savunmuştur (Walgrave ve Van Aelst, 2006: 99). Yasama ve bütçe gibi maddi politika gündemleri incelendiğinde,

araştırmacılar medyanın etkisinin oldukça zayıf olduğunu tespit etmişlerdir (Pritchard ve Berkowitz, 1993:86).

Konu tipi, medya gündeminin özellikleri, parti özellikleri ve sistem seviyesi özellikleri medyanın siyasi gündem üzerindeki koşullu etkisinde önemli bir yere sahiptir. İlk olarak kitle iletişim araçlarının etkisi konulara göre önemli ölçüde değişiklik göstermektedir. Soroka (2002: 16)' ya göre, gündem belirleme dinamiklerindeki farklılıklar, çoğunlukla konulardaki farklılıkların bir ürünüdür. Soroka, “göze çarpan” (işsizlik), “sansasyonel” (çevre) ve “hükümetle ilgili “(ulusal açık) olmak üzere konuları üç ana başlık altında toplamıştır. İkinci olarak, çoğunlukla medyanın tek başına ele alınmasına karşın tüm medya organları ve medya türleri aynı gündem belirleme potansiyeline sahip değildir. Bazı çalışmalar, gazetelerin gündem belirlemede televizyonlardan daha etkili olduğu ancak bu etkinin TV haberleriyle daha da arttığını göstermiştir (Bartels, 1996:12). Ayrıca medya ne kadar tek sesli, homojen olursa politikacıların bunu göz ardı etmesi de o kadar zor olmaktadır. Üçüncüsü, çok partili sistemlerde parti özellikleri medyanın siyasi gündemi belirlemede etkilidir. Medyanın siyasi etkisi partilerin kurumsal konumlarına (muhalefet ve hükümet) ve partilerin kendi gündemlerine bağlıdır. Muhalefet partileri hükümet partilerine kıyasla, medya haberlerine daha çok tepki vermektedir. Bunun yanında partiler benimsedikleri konularda medyaya daha büyük bir tepki vermektedir (Green-Pedersen ve Stubager, 2010: 18). Koşullu etkideki dördüncü faktör ise, sistem seviyesi özelliğidir. Bu özellik açısından ülkeden ülkeye farklılık göstermesini beklediğimiz medya etkisinin ölçümünde tek ülke çalışmalarına dayanan literatür çalışmalarından dolayı fazla sonuca ulaşamamaktadır. Ancak yapılan birkaç çalışmada medyanın gündem belirleme rolü karşılıklı olarak incelenmiştir. Örneğin Van Noije ve diğerleri (2008), Hollanda ve Birleşik Krallıkta parlamento müzakereleri ve medyanın rolünü karşılaştırmışlardır. Yine, Vliegthart ve Walgrave (2011), Danimarka ve Belçika'daki soru önermeleri ve haber kapsamalarını araştırmışlardır. Her iki çalışma da iki ülke arasındaki medya siyaset dinamiğindeki farklılıklar yerine benzerliklere vurgu yapmıştır. Bununla birlikte daha farklı ülkeleri kapsayan araştırmalar, kurumsal sistemler arasındaki medya etkisindeki farklılıkları tespit etmiştir. Van Dalen ve Van Aelst (2012), siyasi gazetecilerin algılarını sekiz Batı Avrupa ülkesindeki kitle iletişim araçları da dâhil olmak üzere farklı aktörlerin politik gündem belirleme etkisiyle karşılaştırmışlardır. Çalışmada, İspanyol gazetecilerin medyanın gündem belirleme sürecindeki rolünü daha zayıf algılamak; İsveç ve Norveç gibi güçlü merkezi iktidara sahip olmayan siyasi sistemlerde, siyasilerin medyaya karşı daha duyarlı davranmakta olduğunu tespit etmişlerdir.

Birçok gündem belirleme çalışması siyaset ve medya arasındaki iktidar ilişkisinin karşılıklı olduğunu öne sürmektedir. Ansolabehere, Behr, and Iyengar (1993, 234), siyaset ile medya arasındaki ilişkiyi her iki tarafın sürekli tetikte olduğu bir satranç oyununa benzetmişlerdir. Bu bağlamda bir tarafın yaptıklarının diğer tarafın yaptıkları üzerindeki karşılıklı etkisine vurgu yapılmaktadır.

Bu karşılıklı etkileşimde bir taraf diğere hâkim mi, yoksa ikisi de nispeten eşit olarak mı birbirini etkilemekte olduğu, Cook'un (1998) belirttiği gibi, her iki taraftaki farklı oyuncu rutinleri, çıkarları, kaynakları ve kısıtlamaları ile önemli ölçüde şekillenebilmektedir. Medya siyasi elitlerin çalışmalarını etkilemekle birlikte, bunun tersi de geçerlidir. Medya-siyaset gündemi etkileşimlerinin bu nüanslı görüntüsü, siyasetçilerin kendi güçlerini ve özerkliklerini azaltma tehdidinde bulunan güçlü bir medya mantığına uyum sağlayamadıklarını iddia etmektedir (Mazzoleni & Schulz, 1999:250). Siyasi aktörler medya meselelerini ele geçirse bile, bunu genellikle kendi terimleriyle ve açık stratejik hedeflerle gerçekleştirirler. Siyasi aktörler medyanın üzerinde durdukları konuları benimsiyorlar, ama bunun tam tersi de oluyor, medya sonradan sorunları ele almaya başlayabilmektedir.

Genel literatüre bakıldığında, medyanın sadece siyasi gündemi etkilemediğini, bunun tersinin de mümkün olduğu da görülmektedir. Bu bağlamda, siyasi elitler medya gündemini stratejik olarak kullanmakta, medyayı körü körüne göz ardı etmemekte ve böylece dolaylı da olsa medyanın siyasal gündem üzerindeki etkisinin zaman içinde arttığı görülmektedir. Medyanın siyaseti etkilediği iddiasının karşısında siyasetin de medyayı etkilediği görüşünü savunan Bennet'in (1990) indekslem teorisi yer almaktadır. Söz konusu teoride konular seçkinler tarafından başlatılmakta ve ancak daha sonra kitle iletişim araçları tarafından alınmakta olduğu iddia edilmektedir. Yine Wolfsfeld (2011), PMP (siyaset-medya-siyaset) modeli, medyanın bir nevi siyasete aracılık etmek için var olduğu görüşü üzerine kurulmuştur. Teori, yeni konuların dikkatinin siyasetle başladığı ve siyasi aktörlerin bu medyaya tekrar tepki vereceğini iddia etmektedir. Benzer şekilde Sellers (2010), medya ve siyasetin bütünleşmiş bir bütün oluşturduğu için stratejik iletişimin (Kongre üyeleri tarafından) ve gündem oluşturmanın (medya tarafından) birlikte ele alınması gerektiğini savunmuştur. Sonuç itibarıyla medyanın ve siyasetin etkileşimini tam olarak anlamak için her iki tarafın çabalarının dikkate alınması gerekmektedir (Bennett & Livingston, 2003: 359).

Siyasi aktörlerin, medyayı önemsedikleri konularla besleme konusunda büyük bir ilgileri olduğu açıktır. Örneğin parlamenterlerin kendi ideolojik tercihlerine veya seçim bölgelerinin tercihlerine karşılık gelen medya konularını benimsemeleri çok normaldir. Rakipleri için doğrudan fayda sağlayan diğer konuların kendilerine zarar vereceğini düşündüklerinden bu konularla ilgilenmez görünürler. Konuyla ilgili görünürlüğünün artması, genel olarak konuya dönük kamuoyunda ve meslektaşlar arasındaki ilgiyi de artırır. Bu nedenle, siyasi gündemdeki konuların medya ilgisine dönüşmesini beklemek için doğru sebepler vardır. Siyasi gündem belirlemeye yönelik karşılıklı yaklaşımın işleyişine dönük önemli bir çalışma da, Edwards ve Wood'un (1999) ABD başkanını ve onun gündemini, Kongre ve kitle iletişim araçlarıyla zaman serisi verilerini kullanarak inceledikleri makaleleridir. Yazarlar bu çalışmalarında başkanın bazen medyaya tepki gösterdiğini, çoğu kez de gündemi belirlediğini ve medyanın kendi tercih ettiği konuları ele aldığını fark etmişlerdir. Özellikle iç meselelerle ilgili olarak başkan girişimci bir tarzda hareket edebilmekte ve gündemini medyaya (ve genellikle Kongre'ye) dayatabilmektedir.

Van Noije ve arkadaşları, 1980'lerin sonlarından 2000'li yılların başlarına kadar İngiltere ve Hollanda'daki parlamento ve medya arasındaki gündem etkileşimlerini inceledikten sonra, benzer bir sonuca varmakta ve her iki yönde de etki söz konusu olduğunu ortaya koymaktadırlar. Brandenburg (2002), İngiltere'deki seçim kampanyalarını incelerken, karşıt ilişkiden daha ağır basan tarafların sorunları seçtiği ve medyanın da bu sorunları takip ettiği bir politika-medya etkileşimi bulmuştur. Kleinnijenhuis ve Rietberg (1995) benzer şekilde, siyasetin 1980'lerin başındaki ekonomik meselelerle ilgili olarak Hollanda'da medyayı yönlendirdiğini bulmuştur. Beş ülkedeki milletvekilleri arasında yapılan bir ankete dayanarak, Walgrave ve arkadaşları (2010) medyadan ipuçlarını alma eğiliminde olan milletvekillerinin meseleleri medyaya aktarmada da en başarılı olanlar olduğunu tespit etmiştir. Bu, milletvekillerinin bireysel düzeyde, bir yöndeki etkinin güçlü olduğu zaman, diğer yönde de güçlü olma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Aktörler medyaya tepki gösterdiğinde, gazeteler ve televizyonlar da aktörlerin eylemleri daha kolay yerine getirmelerini sağlamaktadır. Bu bulgu medya gücünün ve siyasal iktidarın birbirini en azından bireysel milletvekilleri düzeyinde güçlendirdiği bir geri bildirim döngüsü olduğunu göstermektedir. Her iki etki yönüne de değinen bu çalışmalar, gündemdeki politika ve medya arasındaki etkileşimlerin temelde iki yönlü olduğu fikrini desteklemektedir.

Midtbo ve arkadaşları (Midtbo, Walgrave, Van Aelst ve Christensen, 2013), bu karşılıklı güçlendirme ilişkisinin ülke düzeyinde de geçerli olduğunu bulmuştur. Bu bağlamda, milletvekillerinin yasama faaliyetlerinde medyada daha fazla gündem olmuş konuları ele aldıklarında, parlamenter faaliyetlerinin daha sık medya da yer aldığı ortaya konmuştur.

Siyasi gündem belirleme çalışmalarında medya politikacıların davranışlarını etkilemektedir. Ancak, bu, politikacıların her zaman tepki vermeye ve adapte olmaya zorlandığı anlamına gelmemektedir. Siyasi aktörler medyayı belirli politik hedeflere ulaşmak için proaktif olarak kullanmaya çalışırlar (Strömbäck & Van Aelst, 2013). Bunun yanında siyasi aktörler önemsedikleri ve 'sahip oldukları' konularla ilgili haberlere daha fazla cevap verdiklerini gösteren çalışmalar (Green-Pedersen ve Stubager, 2010; Walgrave ve Vliegenthart, 2011), medya gündemine bakarken tarafların stratejik olarak nasıl davrandığını vurgulamaktadır.

Çıkar mülkiyet teorisi, bir partinin politik önceliklendirme, yeterlilik ve politikanın belli bir konuyla ilgili geçmişinin bir seçim avantajı oluşturduğunu ileri sürmektedir, zira halk partiyi bu konuda yetkin ve güvenilir olarak görmektedir (Petrocik, 1996:826). Böylelikle, sol partiler işsizliğe ve çevreye ve sağ partiler de suç ve göç konusunda yoğunlaşan haberlere daha sık tepki verdiklerinde, konuya özel avantajlarından faydalanmaya çalışmaktadırlar. Bunun dışında muhalefet daha çok hükümete karşı kullanmak için olumsuz haberlerle ilgilenirken, hükümet, politikalarının başarısını pekiştirmek için sosyal sorunlardaki olumlu gelişmeleri yansıtan 'iyi' haberlere tepki vermeyi tercih etmektedir.

Bu örneklerde, medyanın konulara olan ilgisi siyasi aktörlere konuları siyasallaştırma fırsatı sunmaktadır (Green-Pedersen, 2011: 143). Dolayısıyla medya, siyasi aktörlerin mesajlarını iletme biçimini şekillendirse de, politikacıların medya kapsamına ne zaman ve nasıl tepki verdiklerini açıklamak için, partinin politik mantığı ve rekabet sorununa da bakmak gerekir. Eğer medya, tercih edilebilir konuları, kendi yetkinliğini ve rakiplerinin yetersizliğini siyasileştirmek için bir araç olarak sunuyorsa, haber dikkati çoğunlukla siyasete dönüşmektedir.

Gündem belirleme literatüründe zaman merkezi bir kavramdır. Medya etkisi fikri esas olarak meselenin öncelikli olarak medya gündeminde ve daha sonra siyasi gündemde olması gerçeğine dayanmaktadır. Zaman, medya gündeminin siyasi gündem üzerindeki etkisini hafifleten bir değişkendir. Zaman ilerledikçe etki artmaktadır. Gündem belirleme çalışmaları, zaman içinde hatırı sayılır dönemleri kapsayan uzunlamasına zaman serileri tasarımlarına dayanabildiğinden, bu hipotez, modellerde zaman ve sorun arasındaki bir etkileşim terimini içererek, doğrudan test edilebilir. Bu etkileşim terimi olumlu ve anlamlıysa, medyanın giderek artan gündem belirleme gücünü teyit eder. Bu test oldukça basit ve gündem belirleyici veriler bunu yapmak için uygun olsa da, oldukça az sayıda akademisyen, modellerinde bu değişen etki fikrini birleştirmiştir. Belçika'da (1993-2000) on yıl için yapılan gündem belirleme çalışmasında, Vliegthart ve Walgrave (2011), bu testi kendi modellerine dahil etmiş ve bu etkiyi onaylamışlardır. Sekiz yıllık bir süre zarfında milletvekillerinin medya haberlerine tepkisi artmıştır. Birleşik Krallık ve Hollanda'da gündem belirleme üzerine yaptıkları çalışmada Van Noije ve arkadaşları (2008), araştırma dönemini ikiye bölerek çalışmıştır ve Birleşik Krallıkta medyanın etkisinin daha sonraki dönemlerde daha güçlü olduğunu tespit etmişlerdir. Hollanda'da sonuçlar medyada gündem belirleme etkisinin ilk dönemde olmadığını, ancak son dönemde ortaya çıktığını ortaya koymuştur. Bu bulgulardan yola çıkarak, gündem belirleme açısından medyanın siyasal süreç üzerindeki gücünün son yirmi yılda gerçekten arttığını söylemek doğrudur (Walgrave ve diğerleri, 2010:102).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE MEDYA SİYASET İLİŞKİSİ

2.1. Türkiye'de Medya Siyaset İlişkisinin Tarihi

18. yüzyılın sonundan itibaren Batılı ülkeler, Osmanlı İmparatorluğunda kendi görüşlerini yaymak amacıyla Fransızca olarak gazete çıkarmışlardır, yayınlanan ilk gazete Fransız Hükümetinin 1795 yılında çıkardığı Bulletin de Nouvelles'tir (Alemdar ve Erdoğan, 1994: 15). Sultan II. Mahmut döneminde basında Batılı reformlar uygulanmaya başlanmıştır. Ancak Osmanlı'da basının ortaya çıkmasını sağlayan güdü Batınlıkinden çok farklıydı. Batıda basını ortaya çıkaran toplumsal dinamiklerken Osmanlı'da devlet merkezli bir basın söz konusuydu. Türkçe olarak 1831 yılında yayımlanan ilk gazete, Takvim-i Vakayı gazetesi de devletin çıkardığı, hatta ismini bizzat II. Mahmut'un verdiği bir gazetedir. 1840 yılında da Ceride-i Havadis gazetesi yayımlanmaya başlamıştır. Bu iki gazetenin en önemli özelliği gazetecilerinin neredeyse tamamının devlet memurlarından oluşuyor olmasıydı. Bundan yirmi yıl sonra Agâh Efendi tarafından yayımlanan Tercüman-ı Ahval gazetesi yazarları sivil kişilerden oluşuyordu ve Batı kültürünün Osmanlı'da yayılmasında oldukça etkili olmuştur. 1862 yılında Şinasi'nin çıkardığı Tasvir-i Efkâr gazetesi bir diğer Türkçe gazetedir (Alemdar ve Erdoğan, 1994: 21).

Basınla ilgili ilk düzenleme, 1839'da çıkarılan ve matbaa açılışını izne bağlayan, matbaada basılacak tüm yayınların basılmadan önce hükümet tarafından görülmesi hükümlerini içeren Matbaalar Nizamnamesidir (Demir, 2007:85).

II. Abdülhamid döneminde basına sansür getirilmiş, II. Meşrutiyet ile sansürün etkisi azaltılmış ancak 1909 Kanuni Esasi'deki değişikliklerle, basına sözde özgürlük verilmiş, ancak bu da uzun sürmeden 1913 yılındaki Babıali Baskını ile iktidara muhalif olan herkese getirilen kısıtlamalar basına da getirilmiştir. I. Dünya Savaşının patlak vermesiyle birlikte, çoğu gazete kapatılırken, sadece dönemin iktidarı sayılan İttihat ve Terakki tarafında duran Tanin, Sabah, Tasvir-i Efkâr gibi yayınlar varlıklarını koruyabilmişler, muhalif gazetecileri tek tek tasfiye etme yoluna gitmişlerdir. Bu yöntemle, Serbesti gazetesi başyazarı Hasan Fehmi, Sadayı Millet gazetesi başyazarı Ahmet Samim ve Şehrah gazetesi başyazarı Zeki Bey öldürülmüşlerdir (Koloğlu, 1992 :68).

I. Dünya Savaşı sonrasında oluşan yönetim değişikliği ve Mondros Ateşkesinin imzalanmasıyla, Türk basınının Milli Mücadele taraftarı olan kısmı susturulmuş, Tanin, Yeni Mecmua, gazetelerinin başyazarları Malta adasına sürülmüşlerdir. Bu dönemde basın da memleket gibi yabancı işgali altında kalmıştır. Mehmet Vahdetin, 5 Şubat 1919'daki Matbuat Kararnamesi ile basına yeniden sansür uygulaması getirmiştir (Demir, 2007:101-102).

2.1.1. Tek Parti Döneminde Medya Siyaset İlişkisi

2.1.1.1. Tek Parti Dönemi Medya Uygulamaları

Başarı ile biten Milli Mücadelenin ardından basında sansür uygulamaları kaldırılmış, gazete ve dergilere yayın serbestisi getirilmiştir. Ancak, 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyetin ilanından, 1946'ya kadar geçen tek parti döneminde, basın üzerindeki bu özgürlük ortamı kalkarak yeniden kısıtlamalar getirilmiştir. 3 Kasım 1923'te basına ilk sansür uygulanmıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili yayınlanacak olumsuz görüşler 3 aydan 3 yıla kadar ceza-i müeyyide ile cezalandırılacaktı. Bu dönemde basının yapmaması gereken iki şey muhalefet ve eleştiri idi (Demir, 2007:139).

Tek parti dönemindeki basının içinde bulunduğu ortam, Kemalizmi propaganda aracı edinerek Cumhuriyet Halk Partisi prensiplerine itaat eden, mevcut bağımsız gazetelerin ise hükümet için olumsuz eleştiri yapmamak şartı ile var olabildiği bir ortamdır (İskit, 1943: 362-363). Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyete karşı yapılacak her türlü olumsuz eleştirinin önü kapanarak, korunmaya alınmıştır.

Şeyh Said isyanından sonra çıkarılan Takrir-i Sükûn kanunuyla birlikte, hükümetin karşısında duran basın organları tek tek kapatılmıştır. Kapatılan yayınların işletenleri ve yazarları da İstiklal Mahkemelerine gönderilmiştir. Böylece medyada da sessizlik sağlanmıştır. İki yıl uzatmayla 4 Mart 1929'da Takrir-i Sükûn Kanununun yürürlükten kaldırılmasıyla, basında bir nebze gevşeme olmuş ve Aralık 1929'da hükümeti eleştiren Yarın adlı bir gazete çıkartıldı. Bu yumuşamış havada, 1930 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulması ile basında özgür bir ortam olacağına ilişkin sinyaller alınmıştı, Son Posta ve Yarın gazeteleri İnönü Hükümetini olumsuz olarak eleştirmekteydi. Bu ortam da fazla uzun sürmedi ve 1931 tarihinde yürürlüğe konan Basın Kanunu, hükümete istediği yayını kapatma hakkı tanıyor, gazete ve dergi çıkarmayı Hükümetin iznine bağlayarak zorlaştırıyordu (Demir, 2007:140-141).

1935 yılında Birinci Basın Kongresinden üç yıl sonra Basın Birliği kurulmuştur. Aynı yıl Basın Birliği Kanunu çıkarılarak, basın mensuplarının maddi, manevi onurlarını korumak ve yeni yayınlanacak olan gazete ve dergilerin yayıncılarının en geç bir ay içinde Basın Birliğine üye olma mecburiyeti getirilmiştir (Lüleci,2016: 73).

Atatürk'ün cumhurbaşkanlığının son iki yılı olan 1937-1939 yılları arasındaki dönemde, yasaklı gazetecilerden Ahmet Emin Yalman ve Hüseyin Cahit Yalçın'ın yeniden yazmalarına izin verilirken, 1923 yılından beri sürgünde olan gazeteciler de affedildi (Koloğlu, 1994: 66).

1939-1945 yıllarında medya, Atatürk'ün ölümü ile iktidardaki değişiklik ve II. Dünya Savaşı ortamından olumsuz etkilenmiştir. İnönü hükümeti, savaşa girmek istemezken, gazeteler savaştaki taraflardan oluyorlardı. Tasvir-i Efkâr ve Cumhuriyet gazeteleri Almanların yanında yer alırken, Akşam, Vatan ve Tanin gazeteleri ise müttefik devletleri destekliyorlardı. 1942 yılında Şükrü Saracoğlu başkanlığında, basın sert bir şekilde kontrol altına alındı, hangi haberin yayınlanacağı, yayınlanacaksa gazetenin neresinde olacağı konusunda hükümetin müdahalesi altındaydı (Lüleci,2016: 75).

Savaş döneminde, medya TBMM oturumlarını izleyebilmiş ancak özgürce haber yapamamıştır. Bu konudaki haberler, Meclis Zabıt Kalemi'nin gözetimi altında yazılmıştır. Büyük gazete sahipleri Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) milletvekili olduklarından aslında hükümetin basını etkilemesi de kolaylaşmıştır (Lüleci,2016: 76).

Tek Partili dönemde basında tekli dönemini yaşıyordu, tek parti yönetimi rejim ile aynı doğrultuda olan tek sesli bir basın yaratmıştır (Aymalı.2011:1).

2.1.1.2. Tek Parti Dönemi Basına İlişkin Uygulamalar

1924 Anayasasının 77. Maddesi, basının kontrol edilip, baskı altına alınmasını mümkün kılıyordu. Basın özgürlüğünün kısıtlanmasını bir adım öteye götüren kanunlar şunlardır:

- İstiklal Mahkemeleri Kanunu,
- 1924 Tahrir-i Sükun Kanunu,
- 1931 Basın Kanunu ve 1935 değişiklikleri,
- 1935 Basın Birliği Kanunu.

Devlet kurumlarından,

- Haber tekelinin devletin elinde bulunduğu Anadolu Ajansı,
- Radyo yayınları,
- Hükümet Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü

Ekonomik müeyyidelerden,

- Savaş nedeniyle kâğıt tüketimin sınırlandırılması ve kâğıt ve benzeri teçhizatın,
- Hem özel hem resmi ilan tekelinin devlet kontrolünde olması basın özgürlüğünü kısıtlayan ekonomik yaptırımlardır (Demir, 2007:143-144).

2.1.2. Çok Partili Dönem Medya Siyaset İlişkisi

2.1.2.1. Çok Partili Döneme Geçişte Medya ve Siyaset (1946-1950)

7 Ocak 1946 tarihinde kurulan DP ile tek partili dönem sona ermiştir. Bu dönemde siyasilerin yapılacak seçimlerin de etkisiyle, medyaya karşı olumlu bir tavır takınmışlardır. Medyada da siyasilerin ılımlı yaklaşımı ve dönemin geçmişe göre yumuşamış halini göz önüne alarak, 1946 genel seçimleri öncesinde yoğun olarak siyasi haberlerin yer aldığı görülmüştür (Karpaz, 1967:211).

Medya, muhalefetin sesini duyurarak etkisini artırmasında teşvik edici bir rol oynamıştır. CHP'yi destekleyen Ulus ve DP'yi destekleyen Vatan gazeteleri arasındaki tartışma ve rekabete daha birçok gazete de taraf olmuştur (Lüleci,2016: 79-80). Vatan gazetesi, kendilerinin demokrasiye tam güven duyduklarını belirten, hükümetin izlediği politikaları eleştiren makaleler yayımladı.

Basın Birliği'nin 1946'da kapatılmasının ardından, Gazeteciler Cemiyeti kurularak gazetecilerin daha özgür bir ortamda çalışabileceklerinin güvencesini verdi. Bunun akabinde ülkenin çeşitli yerlerinde mahalli medya kuruluşları oluşmaya başladı ve CHP'ye karşı muhalif görüşler rahatlıkla söylenebilir hale geldi (Lüleci,2016: 80). Ancak bu özgür görünen ortamın da belli sınırları vardı. Sol yayın yapan Tan gazetesine baskın yapılarak gazetenin teknik araçlarına büyük oranda zarar verilmesi, Zincirli Hürriyet ve Marco Paşa gibi sol içerikli yayınların sık sık kapatılması ve yine, Büyük Doğu ve Millet gibi sağ içerikli radikal eleştirilerde bulunan yayınlar da sık sık kapatılarak yapılan eleştiri ve sunulan fikirlerin belirli bir çizgide ilerlemesi sağlanmıştır (Demir, 2007:154-155). 14 Mayıs 1950 genel seçimiyle DP, iktidarı CHP'den alarak bu süreci sona erdirmiştir.

2.1.2.2. Demokrat Parti Dönemi Medya Siyaset İlişkisi

14 Mayıs 1950 günü, 7,5 milyona yakın seçmen oy kullanarak, 408 Demokrat Partili, 69 Halk Partili, 1 Millet Partili ve 9 bağımsız milletvekilinden oluşan bir Meclis oluşturdu. Celal Bayar Cumhurbaşkanlığı koltuğuna otururken, Adnan Menderes de Başbakan oldu. Ana muhalefet kanadında da İsmet İnönü yerini almıştı.

Çok partili döneme geçişte medyaya verilen özgürlükler, DP'nin iktidarının başlarında Basın Kanunu'nun 24 Temmuz 1950'de yürürlüğe girmesiyle, daha da arttırılmıştır. Bunun yanında, DP iktidarıyla birlikte, hapisteki gazeteciler serbest bırakıldı, kapatılan yayınların yeniden yayın yapılmasına izin verildi. Medya Cumhuriyetin ilanından bu tarihe kadar en özgür zamanlarını yaşıyordu (Gürkan,1998:469).

Tek partili dönemde, gazetelere verilen ilanlar devletin elinde olduğundan, satışı diğer gazetelerden az olmasına rağmen en fazla ilan CHP'nin sözcülüğünü yapan Ulus gazetesine veriliyordu ki o dönemde gazetelerin mali olarak ayakta kalabilmeleri bu ilan sayılarına bağlı idi. Çok partili dönemde ise, Ulus gazetesine hemen hemen hiç ilan verilmezken, DP'nin taraftarlığını üstlenen Zafer, Türksesi, Son Posta ve Son Havadis gibi gazeteler ilan alıyorlardı. Ancak 1954 yılında ekonomik sıkıntılar doğmaya başlayınca, medya hükümeti eleştirmeye başladı ve DP hükümeti de bunun önüne geçmek için Basın Kanununa yeni maddeler ekleyerek medyanın özgürlük alanını denetim altına aldı. 8 Mart 1954'te yürürlüğe konan, Basın Kanunundaki değişiklik, devletin mali gücüne ve saygınlığına ya da kişilerin özel hayatlarına zarar verdiği düşünülen haberleri yapanlara ağır cezalar öngörüyordu. Yine medyanın haber verme hakkını belli bir çerçeveye sokmak için kanuni düzenlemeler yapılmıştır (Gürkan,1998:470):

- 1954'te çıkarılan 'yayın yoluyla ya da radyoyle işlenecek cürümler,'
- 1956 yılı 'kötü niyet veya özel maksada matuf yayında bulunmak', bu kanunla parti meclis grubunun toplantıları artık medyada yer almayacaktı.
- 1957 yılı, yayın kâğıtlarının yalnızca devlet tekelinde alınması sağlanmış,
- 1958 yılında da, ilan ve reklamların yine devlet tekelinde dağıtılması uygulamasına geçilmiştir.

DP'nin ilk yıllarını aratan bir diğer konu da, aralarında Hüseyin Cahit Yalçın ve Nihat Erim'in de bulunduğu gazeteciler 1954'te çıkarılan yasa ile hapis cezasına çarptırılmışlardır (Demir, 2007:161-162).

1955 yılında, İstanbul Ekspresi gazetesinde Atatürk'ün evine Rumlar tarafından saldırı olduğu haberi yayımlandı, Kıbrıs Meselesi yüzünden Yunanistan ile olan gerginliğin de olayı tetiklemesi üzerine 6-7 Eylül günleri İstanbul ve İzmir'deki Rumların evleri, işyerleri, ibadethaneleri yağmalanmıştır (Gürkan,1998:470). Bu olayın ülkede sıkıyönetim ilan edilerek medya da sıkıyönetime girmiştir. Sıkıyönetimle beraber gazete kapatmalar artmış, gazete yazarları hapisle cezalandırılmışlardır.

DP iktidarı, muhalefetin baskıları ve böylece medyada yer alan muhalif görüşlerin önüne geçmek amacıyla Meclis Tahkikat Encümenini (Araştırma Komisyonu) kurarak, üyelerinin hepsinin DP'li olması ve söz konusu Komisyonun meclis ve mahkemelerden daha üstün yetkilerle donatılması sağlandı. Komisyon medyayı neredeyse yok etti. 12 gazete ve derginin kapatılması, gazetecilerin Komisyon önünde sorguya alınması gibi işlere imza attı (Gürkan,1998:470).

Çok partili döneme girilmesiyle medya tam bir özgürlüğe sahip olmuştu ve bir dahaki seçim dönemi olan 1954'e kadar medya-siyaset ilişkileri tam da iktidarın istediği gibi gitmişti. Ancak

gerek seçimlerin yaklaşması gerekse de mali durumun bozulmasıyla birlikte muhalefet destekçisi yayınların sesi daha çok çıkmaya başladı ve iktidar da kendi varlığını korumak adına medyaya ilişkin oldukça kesin sınırlamalar getirdi. 6-7 Eylül olaylarından sonra sıkıyönetimin ilan edilmesiyle medya da sıkı bir denetim altına girdi.

2.1.2.3. 1960 Askeri Darbesi ve Medya ile İlgili Uygulamalar

27 Mayıs 1960 günü silahlı kuvvetlerin iktidarı ele geçirdiği İstanbul Radyosundan duyurulmuştu. Darbeden sonra medya için yeni bir hürriyet dönemi başladı. Hapisteki gazeteciler serbest bırakıldı, Basın Kanunu yürürlükten kaldırılarak kapatılan gazeteler yeniden çalışmaya başladı.

1961 Anayasası ile medyanın sansüre maruz bırakılmayacağı, medya ile ilgili karşı ön izin ve mali teminat zorunluluğunun olamayacağı, gazete ve dergi kapatma gibi durumların ancak anayasa ile olabileceği güvence altına alınmıştır, 1961 Anayasası genel itibariyle özgürlükler anayasasıdır ve söz konusu anayasada medyaya geniş haklar verilmiştir. Gazete ve dergi çıkarma hakkı, kitap ve broşür çıkarma hakkı, medya araçlarının korunması, medya dışı haberleşme araçlarından faydalanma hakkı, düzeltme ve cevap hakkı gibi medyaya ilişkin haklar madde madde sayılmış olup, radyo televizyon yayıncılığının tarafsızlığı da anayasayla güvenceye alınmıştır. Ayrıca medyanın hangi durumlarda sınırlandırılacağı da yine anayasaya dayandırılmıştır (Gevgili, 1983:224).

Bu dönemde medya çalışanları ile çalıştıranları arasındaki ilişkileri düzenleyen 212 sayılı yasa çıkarıldı. Bu kanunla, gazeteciler diğer meslek gruplarına tanınmayan ayrıcalıklar elde ediyorlardı. Basın İlan Kurumu da dönemin bir diğer yeniliğidir. Kurum, resmi ilanların dağıtımından sorumludur ve ilanların dağılımındaki adaletsizliğin önüne geçmekti. Basın Şeref Divanı da başka bir oluşumdur. Basın Şeref Divanı, Basın Ahlak Yasası'nı yürütmekle görevliydi. Söz konusu yasa, basında özdenetimin sağlanmasına yönelik bir yemin metni şeklindeydi (Demir, 2007:170).

2.1.2.4. Adalet Partisi Dönemi Medya ve Siyaset

1965 seçimleri ile iktidarı ele alan Adalet Partisi (AP) ile Türkiye'de bir kalkınma rüzgârı esti. Sanayi ve ekonomi yarımaları artarken beraberinde reklamcılığı da arttırdı. Medyanın en önemli gelir kaynağı reklamlar olmaya başladı ve gitgide medya özel firmaların çatısı altına girmeye başladı. Medya kanuni olarak geniş yetkilere sahip olmuştur. Bunun sonucunda da insan hak ve özgürlükleri ile ilgili fikirler daha yüksek sesle söylenmeye başlamıştır. Gazete ve dergilerde de bu tarz yazılar çokça yer almaya başlamış ve tirajları da buna bağlı olarak artış göstermiştir (Topuz, 1996: 93).

Bu dönemin en önemli gelişmesi televizyon yayınının başlamasıdır. Radyo yayıncılığında Türkiye dünyayı hızla takip etmişken, televizyonda daha geride kalınmıştır. 1964 yılında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu kurulmuş, 1968’de de Ankara’da yayına başlamıştır. Siyasetten uzak olması amaçlanan radyo ve televizyona 1961 anayasası ile özerklik ve tarafsızlık vasıfları yüklenmiştir. Ancak bu özerklik 12 Mart 1970 muhtırasına kadar sürmüştür (Demir, 2007:172).

2.1.2.5. 12 Mart Muhtırası ve Medya

12 Mart 1971 muhtırasının verilmesiyle iktidardaki Adalet Partisi istifa etmiş ve yerine koalisyon hükümetleri gelmiştir. Anayasada yer alan 22. Ve 27. Maddeler medya aleyhine değiştirilmiştir. 1961 Anayasası, gazete ve dergilerin kapanmasının ancak hakim kararıyla olacağına hükmederken, yapılan değişiklikle savcının vereceği kararın bu konuda yeterli görüleceği duyurulmuştur. Muhtıradan sonra sol görüşlü gazeteciler hapis cezası ile cezalandırılmışlardır. Gazete ve dergilerin kapanması belirli şartlara bağlıyken, bu şartlar oldukça esnetilerek, yayınları susturmak kolaylaştırılmıştır.

Dönemi gazetelerinin Muhtıraya tepkileri şöyle olmuştur: Cumhuriyet, Milliyet, Akşam ve Devrim gazeteleri Muhtıraya destek olurken; Ulus, Son Havadis ve Dünya gazeteleri darbeye karşı çıkmışlardır (Demir, 2007:174).

2.1.2.6. 1980 Sonrası Dönemde Medya ve Siyaset

12 Eylül 1980 darbesi ile Türkiye’deki özgürlük ortamını temelden kökten değiştirmiştir. Yeni anayasayla 1960 Anayasası tam tersi bir hal alarak basın özgürlüğü, kişi hak ve özgürlükleri sınırlandırılmıştı. Generaller yönetimi ele alarak Siyasal Partiler Kanununu ilan edip, Eylül 1980 öncesi siyasetçilere on yıl süre ile siyaseti yasakladılar.

12 Eylül ile gelen sıkıyönetim döneminde, gazeteler kapatılmaya ve sansürlenmeye başlamıştı. Medyanın hiçbir şeyi yazamaz hale gelmesiyle halkın üzerindeki medya etkisi de zayıflamıştır.

6 Kasım 1983 genel seçimlerinden galip ayrılan Turgut Özal’ın Anavatan Partisi, dünyada yaygınlaşan liberalleşme hareketlerinin Türkiye’ye de yansımaları sağlamıştır. Turgut Özal’ın bizzat uygulayıcısı olduğu 24 Ocak kararları özellikle ekonomide liberalleşmeyi öngörüyordu. Ekonomi eskiden devlet tekelindeyken artık bağımsızlaşarak, tüketicinin, borsanın ve piyasanın etki alanına girdi. Medya da günün koşullarından nasibini alarak, sermayedarların medyaya girmesiyle liberalleşme medyada da kendisini gösterdi. 24 Ocak Kararları ile devlet kâğıda uyguladığı sübvansiyonu kaldırarak, gazetelerin daha maliyetli hale gelmesine sebep oldu. Böylece mali olarak güçlü olan medya kuruluşları ayakta kalırken diğerleri piyasadan silindi. Medyanın

sahipleri haline gelen sermayedarlar medyanın propaganda gücünü kullanarak kendi sektörlerinde daha çok kazanmayı amaçlamışlardır. Böylelikle medya var oluş amacından oldukça uzaklaşarak tamamen ticari amaçlarla kullanılır hale gelmiştir (Öztürk, 1994:121).

Ekonomik baskıların yoğun olduğu 1983-1990 yılları arasında, birçok gazeteye yayın yasağı gelmiş, birçok gazeteci ile ilgili mahkûmiyet kararı verilmiş. Sırf ekonomik baskılara maruz kalmamak için Tercüman gazetesinin sahibi olan Kemal Ilıcak Demirel öncülüğündeki Doğru Yol Partisi'ni destekleyen eşi Nazlı Ilıcak'a gazetesinde yazı yazdırmamıştır (Demir, 2007:189).

Bu dönemdeki ekonomik gelişmeler sonucunda, üretim ve ithalatın da artmasıyla beraber büyük şirketler reklamcılık sektörünü piyasaya kazandırmışlardır. Reklam veren firmaların çoğalması ile reklam maliyeti arttığından firmalar reklam veren olmak değil de direkt reklam aracı olan televizyonlara sahip olmayı tercih ettiler, böylelikle özel televizyonlar birer birer ortaya çıkmaya başlamıştır. Özel televizyonların Türkiye'de yayın hayatına başlaması, 1990'ların başında Magic Box isimli kuruluşun Star 1 adı ile olmuştur. Özel televizyonun gelmesi 1982 Anayasasına uygun değildir, ancak arkalarında büyük sermayedarların olması nedeniyle özel televizyonun varlığı meşru sayılmıştır. Buna uygun ortam hazırlamak için de 1982 Anayasasının 133. Maddesinde değişikliğe gidilerek '*radio ve televizyon istasyonlarını kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir*' hüküm altına alınmıştır. Özel televizyonculuğun önünün açılmasıyla, medyanın ticarileşmesi farklı bir boyut kazanmıştır. Dönemin bankacılarından Erol Aksoy Hürriyet ve Show TV ile işadamlarından Aydın Doğan Kanal D ve Milliyet ile Uzan ailesi de Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal ile Star TV ile medya sektörüne adım atmışlardır (Demir, 2007:191-192).

Medya, halkı etkilemede yasama, yürütme ve yargı kuvvetinden sonra dördüncü güç olarak kabul edilmiştir. Siyasal saygınlık, reklam harcamalarından kar elde etmek ve toplumu etkilemek gibi nedenlerden dolayı şirketler medyada yer almışlardır. 1990'ların başında medya mülkiyetinin neredeyse tamamen büyük şirketlerin ve sermayedarların eline geçtiği ve çoğu zaman siyaset üzerinde aktif rol oynadığı görülmüştür. Böyle medyadaki ticarileşmenin arttığı bir dönemde medya-siyaset ilişkisi de şu şekilde gelişmiştir: İktidardaki parti, medya için mali destek sağlıyor, medya da kamuoyunu etkileme gücünü kullanarak iktidar lehine yayınlar yapıyor. Tamamen ekonomik hale gelen medya-siyaset ilişkileri çok hassas bir dengede yer almaktadır. Medya istediğini alamadığında manşetler değişebildiği ya da iktidar istediğini alamadığında medya üzerindeki ekonomik gücünü azalttığı görülmüştür. Başka bir boyut da medya siyaset ve büyük firmalar arasındaki ilişkidir. Medya iktidarda olmayan büyük holdinglerin elinde ise bu kez holdingler, iktidarı etkileyebilmek için onları destekleyen ya da onları olumsuz yönde eleştiren haberler yaparlar. İktidar da medyanın gücü karşısında holdinglere yenik düşmüştür (Koloğlu, 1994: 195).

1990'lara kadar devletin tekelinde ve özerk ve tarafsızlığı anayasal olarak güvence altına alınmış bir medya mevcut iken 90'lardan sonra devletin himayesinden iş dünyasının himayesine geçen ve özel TV kanallarının arttığı bir medya ile karşılaşmaktadır.

Medyanın siyasetin içine iyice yerleşmesi Özal döneminde gerçekleşmiştir. Türkiye'deki sağ politikaların uygulayıcısı olan Turgut Özal, başbakanlığı döneminde medyayı kendi politikalarının propagandasını yapmak amacıyla yönlendirdiği görülmüştür. 1980 darbe sonrası dönemde siyasette muhalefet partileri, partilerin yapıları ve örgütler azalınca siyaset medya ile sesini duyurur hale gelmiştir (Demir, 2007: 204).

1980 sonrası dönemde ekonomik açıdan medyanın devletle olan ilişkileri daha bağımsız bir durumdadır. Zira iş dünyasının hâkimleri medyaya da hâkim olduğundan medyanın mali yönden devlete bağımlılığı azalmıştır. Medya, dolayısıyla belli bir kesimin çıkarlarını korumaya yönelerek, çoğu zaman siyasi iktidara karşı bir şantaj aracı bile olmuştur. Çıkarların farklılaşması ile manşetler ve televizyon yayın akışları da değişmektedir. Bu konuda, Hasan Cemal'in verdiği örnek önemlidir: 1988'de Hürriyet gazetesi manşetinde Turgut Özal için 'çomar', yer alırken aynı gazetenin 25 Eylül öncesi döneminde Turgut Özal için 'gitme kal' manşeti atılmıştır (Cemal, 2005:306). Bu örnek medya ve siyaset arasındaki ilişkinin ne kadar kaygan bir zeminde yer aldığını göstermektedir. Medya ve siyaset arasındaki ilişkinin ticarileşmesinin sonucunda yayımlar da sürekli değişebilir hale gelmiştir.

1992-1997 yılları arasında, terörle mücadele etmek için yapılan düzenlemeler medyayı baskı altına almıştır. Bu yıllarda, sadece Cumhurbaşkanına hakaretten 17 gazeteci hakkında dava açılmıştır. Yapılan kısıtlamaların yanında medyaya saldırı yapılmış ve 1992 yılında, toplam 12 gazeteci öldürülmüş, 36 gazeteci silahlı saldırıya uğramış, 493 gazeteci gözaltına alınmış, 154 gazeteci de tutuklanmıştır (Aksoy, 1994: 11).

Medya ve siyaset arasındaki ilişkinin ilginç boyutlarını 28 Şubat 1997 MGK kararlarından sonraki süreçte de değerlendirmek gerekir. 28 Şubat günü yapılan MGK toplantısı sonunda alınan kararda, laikliğin Türkiye için vazgeçilemez olduğu ve tüm kurumların bu yönde düzenlenmesi gerektiğini vurgulamaktaydı. Dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan kararların daha makul hale getirilmesiyle imzalayacağını bildirmesine rağmen, bundan günler sonra medyada, Başbakan Erbakan MGK Kararlarını imzaladı diye manşetler atılmıştır ancak Başbakan Erbakan 18 karardan 4'ünü imzalamıştır. Bu sürecin sonucunda hükümet istifa etmek zorunda kalmış ve laiklik adı altında, medyanın çıkarları korunmaya çalışılmıştır (<https://www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/28-subat-sureci-nasil-basladi-28-subat-kararlari-sonrasi-neler-oldu-757603/>). Sonuç itibarıyla, 28 Şubat süreci tarihte bir siyasi kriz olarak anılırken medya bu krizin en büyük taraflarından biriydi. Diğer tarafta yer alan iktidar ile gerginlik Refahiyol hükümetinin istifasıyla sona erdi (Demir, 2007: 220).

2000'li yıllara gelindiğinde, 1980 sonrası dönemde meydana gelen medyanın ticarileşmesi devam etmiş ancak 24 Mart 2001 tarihinde Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programının yayımlanmasıyla birlikte, temel hak ve özgürlükler, insan hakları, azınlıkların korunmasına yönelik yasal düzenlemeler başlatılmıştır. Dolayısıyla medyanın da özgürlüklerden faydalanacağı en azından yasal zeminde yerini almıştır. Bu yıllarda, 1980'lerde başlayan medya holdingleri dönemi de sona ermiştir. Devletin bankalara el koymasıyla birlikte bu bankalara bağlı çalışan holding ve medya şirketleri de devletin eline geçmiştir (Aksoy, 1994: 15).

1980'den 2002 yılına kadar medya siyaset ilişkisinin medyanın ticarileşmesinden dolayı gerildiği, çıkar çatışmalarına dayandığı, medyanın siyasi dinamikleri belirleyici güçte olduğu ve amacından fazlaca uzaklaştığı bir dönem olmuştur.

2.1.3. Ak Parti Döneminde Medya ve Siyaset

2001 krizi ile TMSF medya şirketlerine el koyarak, şirketlerin başka iş adamlarına devredilmesi sağlanılmıştır. 3 Kasım 2002 seçim öncesinde, medya büyük şirketlerin sözcüsü konumundadır. Doğan Holding, Hürriyet ve Milliyet gazetesinin; Akşam gazetesi Çukurova'nın, Star gazetesi Uzan Grubunun hâkimiyeti altındadır. Seçimlerin galibi AK Parti (AKP), seçimlerden önce daha çok İslami gazeteler tarafından desteklenmiştir. Ancak seçimlerden sonra, Doğan Holding' e ait medya araçları, 2005 yılında ödemesi gereken POAŞ borcunun ertelenmesinin sağlanması için AKP lehine haberler yapmaya başlamışlardır ki bunda da başarılı olmuşlar, borçları 2007'ye ertelenmiştir. 2004 yılındaki ikinci seçimler sırasında da Doğan Grubu AKP'yi desteklemeye devam etmiştir. 2004 seçimlerinden sonra ise ilişkiler tam tersi bir seyir izlemiştir. Doğan Grubu hükümete muhalefet etmeye başlamıştır, AKP de bir yandan ağır vergi cezaları ile diğer taraftan diğer medya gruplarını şekillendirerek Doğan Grubunun yerini sarsmıştır. TMSF'nin medya şirketlerine el koyması 2005 yılını bulmuş ve AKP Hükümeti tarafından aynı çizgide oldukları isimler medya sektörüne dahil edilmişlerdir. (Kurban ve Sözeri, 2012:54). AKP'ye yakın Çalık medya grubu desteklenerek, 2001 krizinde Dinç Bilgin'in medyası devlet bankasının verdiği kredilerle Çalık Grubuna geçmiştir.

AKP döneminde medya şu şekilde revize edilmiştir: İlk olarak, AKP'yi destekleyen Yeni Şafak, Kanal 7 gibi yayınların yanında ATV, Sabah, Star, Kanal 24 ve Bugün isimli medya kurumlarının AKP Hükümetine yakın kişilere satılması ile AKP medyanın büyük bir bölümünde söz sahibi olmayı başarmıştır. İkincisi, AKP, muhalif yayın yapan medya kurumlarını ekonomik olarak kısıtlayarak denetim altında tutmuştur. Üçüncüsü, AKP Hükümetine muhalefet eden gazeteci ve yazarlar medyanın dışına itilirken, onların yerine AKP'yi savunacak kişiler görevlendirilmiştir (Adaklı, 2010: 561). Böylece iktidar, dördüncü gücü elinde bulundurarak bir adım öne geçmiştir.

Medyaya sahipleri siyasette bu dönemde de seslerini duyurmaktadırlar. 1990'larda güçlü bir medya tekeline sahip olan Uzan Grubu, Cem Uzan başkanlığındaki Genç Parti ile 2002 seçimlerine dört ay kala seçime katıldı. Cem Uzan' ın medya patronu olması ona seçimlere bu kadar geç katılmasına rağmen, %8 gibi bir oy oranı almasını sağlamıştır. Ancak, Cem Uzan' a ait İmar Bankası'nın 2003'te TMSF' ye geçmesiyle Uzan Grubuna ait 219 şirkete de el konuldu. Böylece 2004 yerel seçimlerinde Genç Parti, medyanın desteğini kaybetmesiyle % 2 oy oranıyla siyasetten elini çekmiş oldu (Türkiye'de ve Dünyada, 2004: 18-33).

Bu dönemde AB ile ilişkilerin yoğunlaşması sonucunda medyada çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. 2003 yılında İletişim Şurası toplanarak *çoğulcu, demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü, daha sorumlu bir iletişim ortamı* maddeleri sıralanmıştır (2003:3). 2004 yılında, 5187 sayılı yeni Basın Kanunu yayımlanmıştır. Aynı yıl, geleneksel dil ve lehçelerde ulusal radyo ve televizyonlarda yayın yapılmasını sağlayan yönetmelik yürürlüğe konmuştur (Türkiye'de ve Dünyada, 2004: 36). Medya bir nevi AB sürecine uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

Türk medyası 1980'li yıllarda sermayedarların medya sektörüne girmesi, 1990'lı yıllarda medyanın ticarileşmesi ve holdingleşmesi, 2001 yılında da devletim TMSF ile medya kurumlarına el koyması ve farklı kişilere devredilmesi ile 20 yılda medya dönüşüme uğramıştır. 2002 yılında AKP'nin iktidara gelmesinden sonra siyaset medyayı yönlendirebilir hale gelmiştir. Muhalif medya grupları ile iktidar sık sık çatışmış ve medya demokrasiden uzaklaştırılmıştır. Gelişen teknoloji ile siyasi iktidarlar için daha da cazip hale gelen medya belli grupların sözcüsü haline gelmiştir. Türkiye'de medya mı siyaseti, siyaset mi medyayı etkiliyor? Sorusuna net bir cevap vermek mümkün görünmese de medyayı elinde bulunduranların iktidar şansının arttığını söylemek kaçınılmazdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. VERİSETİNİN OLUŞTURULMASI: KARŞILAŞTIRMALI GÜNDEMLER YAKLAŞIMI

3.1.Karşılaştırmalı Gündemler Projesi Nedir?

3.1.1.Karşılaştırmalı Gündemler Projesinin Temelinde Yer Alan Politika Gündemleri Projesi

Politika Gündemleri Projesi (PGP), 1990'ların başında politika gündeminin içeriği hakkında veri toplama aracı olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilmiştir. Bu kodlama yöntemi daha sonra Birleşik Krallık, birkaç Avrupa ülkesin, Kanada, İsrail, Yeni Zelanda ve Pensilvanya'nın bazı eyaletlerinde kullanılmıştır. Bu kodlama yöntemi tam olarak neyi, nasıl ölçer? Bulguları neler? Bulduklarını nasıl açıklar? (Dowding ve diğerleri, 2016:4).

1990'ların başlarında Frank Baumgartner ve Bryan Jones tarafından başlatılan Politika Gündemleri Projesi (PGP), ABD'deki değişen politika gündemini açıklayan önemli bir çalışmadır. Yaygın olarak siyaset bilimciler, uygulayıcılar ve öğrenciler tarafından kullanılan ABD PGP verileri ABD'deki kamu politikası araştırmaları için önemli bir başarıyı temsil etmektedir. Projenin hedefi, II. Dünya Savaşı'ndan bu yana hükümetin ve kamu gündeminin politika içeriğine odaklanan bir dizi kodlanmış veri tabanı oluşturmaktır. Bu amaca ulaşmak için ABD PGP kod çizelgesi, projenin Kongre oturum açma veri kümesinin, büyük ve alt düzey kodlarla, ABD Kongresi'nin politika dikkatini yansıtan Karşılaştırmalı Gündemler Projesi (KGP) tarafından kullanılan verileri sınıflandırma yöntemi ile geliştirilmesine dayalı olarak oluşturulmuştur. İyi planlama sayesinde ABD hükümetinin gündemleri için sağlam ve kalıcı bir kod kitabının oluşturulmasına yol açan oldukça temsili bir hükümet gündemidir (Jones ve Baumgartner, 2005:21).

Kod kitabı 1993 yılında başlatılan projeden bu yana, aile meselelerin yasa ve düzen gibi birkaç yeni alt kodun geliştirilmesi gibi çeşitli revizyonlardan geçmiştir. Ayrıca yeni veri kümelerine uyacak şekilde de değiştirilmiştir.

KGP verilerinin ne olduğuna bakacak olursak, KGP veb sitesinin lansmanı ile Nisan 2016'ya kadar KGP verileri, geniş kapsamlı olarak tanımlanmıştır, yani metinsel içeriklerine dayanarak farklı hükümet ve kamu veri setlerinin politika ilgisini yakalamak için KGP kod defterinin bir

versiyonunu kullanan herhangi bir veri kümesi olarak tanımlanmıştır. Politika dikkati, her gözlem için kullanılan, önerilen veya tartışılan politikanın esas odak noktasıdır. Bu gözlemler, münferit yasalardan ya da haber öykülerinden, örneğin halkın genel politika dikkatini çeken en önemli sorun türü önlemler gibi toplu ölçümlere kadar değişebilir (Bevan and Jennings 2014). Analiz birimine bakılmaksızın, her gözlem, gözlemin birincil politika odağını yakalamayı amaçlayan bu veri kümesi için ortak bir kurallar kümesine dayalı olarak kodlanır. Yani son derece teknik mevzuatını özetleyen açıklayıcı notlarına dayanarak, giriş paragraflarına veya ikincil mezuata dayanarak gazete öykülerini kodlamak. Genel olarak KGP veri kümeleri, uzun bir zaman dilimi boyunca ve örneğin birkaç on yıl boyunca bilinen tüm kanun önerileri veya yönetici konuşmaları da dahil olmak üzere, kapsamlı bir şekilde kodlanmaktadır. KGP verileri, şeffaf ve tekrarlanabilir özelliktedir.

KGP genelinde veri toplamanın ölçeğine, Master Codebook'a girilen çabaya ve daha önce görülmemiş düzeyde detaylara ve ham verilere erişime rağmen, KGP tasarımı sınırlıdır. KGP topluluğu, diğer disiplinler arasında siyaset bilimi, sosyoloji, iletişim ve bilgisayar bilimi alanlarından çok sayıda araştırmacı içermektedir. Bu temsil edilen alt alanların zenginliği ve KGP projeleri üyeleri tarafından sorulan araştırma soruları için hiçbir şey ifade etmiyor. KGP'de yer alan herkes bir şekilde dikkatle ilgilenmektedir, nasıl ve neden dikkat ettikleri ise her zaman farklıdır. Böylesine farklı motivasyona sahip bir grup akademisyeni inşa etmek, sağlam bir kodlama sisteminin oluşmasını sağlamıştır.

KGP veri kümeleri, mümkün olduğunda, hem orijinal belgelere hem de her bir gözlem kodlamak için kullanılan herhangi bir metin veya bilgiye dayanan bir bağlantı aracı içerir. Bu, veri kullanıcılarının belirli problemler veya ülkelerle ilgili politikaları belirlemelerine, KGP kodlamasının çerçeve ya da daha spesifik politika kısımları ekleyerek ya da bir vaka ya da vakaların nasıl kodlandığını sorgulamak suretiyle daha da hassaslaştırılmasına olanak tanır. Herhangi bir veri kümesinde olduğu gibi, KGP verilerinde hatalar vardır, ancak kodlamanın odağını dikkatle ortak bir ilgiyle sınırlamak ve verileri olabildiğince şeffaf hale getirmek verilerin kalitesi ve sürekli kaliteyi sağlamak, toplumların kaynakları için izin verdiği kadar sağlamdır.

Her proje ve genellikle veri kümesi, diğer bağlamlarda bulunmayan gözlemleri ve konuları ele almak için kod kitabının belirli uyarlamalarını gerektirir. Bu değişiklikler çoğu kez, mevcut kodların söz konusu proje veya veri kümesinin içeriğine uyması için uyarlamasını içerir. Ancak, Temmuz 2014 itibarıyla yaklaşık iki düzine kadar büyüyen proje sayısı ile hiyerarşik bir KGP liderliğinin ve çeşitli kaynak düzeylerinin eksikliği, dikkat çekici düzeyde bir kod çizelgesi sapması gündeme getirmiştir.

KGP Master Kod Kitabının oluşturulma sürecine baktığımızda, ilk olarak, tüm KGP veri kümeleri arasında doğru karşılaştırmalar yapılmasına olanak tanıyan ortak bir ana kod defteri

oluşturulmuş; sonrasında herhangi bir projenin belirli bir ülkenin kod kitabını kullanmasını istemek yerine, projeler arasında ortak bir yol arayarak toplam iş miktarı en aza indirilmiş; son olarak mümkün olduğunca uygun kümeler ile kayıt ihtiyacından kaçınılmıştır.

KGP Master Kod Kitabını oluşturma süreci, politikaların karşılaştırılabilirliğine ve bunları oluşturan terimlere ve kavramlara odaklanmıştır. Gelişmekte olan KGP açısından doğan belki de en şartıcı karşılaştırmalardan biri, Danimarka ve ABD’de sağlığa dikkat çeken politikaların karşılaştırılmasıdır (GreenPedersen and Wilkerson 2006). Green-Pedersen ve Wilkerson’un (2006) çalışmaları, her ülkede temel farklılıkların sağlık hizmetlerine yaklaşımına rağmen, 1950’lerden 2000’li yılların başına kadar her iki ülkede de yasama dikkatinde (kanun teklifleri, oturumlar, tartışmalar ve sorular) genel bir artış olduğunu göstermiştir.

PGP tarafından kullanılan kodlama şeması daha sonra KGP altında birçok Avrupa ülkesinde kabul edilmiştir. KGP, yıllık bir konferansa ev sahipliği yapmış ve Karşılaştırmalı Siyasi Çalışmalar (Ağustos 2011) ve Avrupa Kamu Politikası Dergisi’nde özel konular yayınlamıştır. Karşılaştırmalı Gündemler web sitesi, karşılaştırmalı gündemler projesi için çalışan araştırmacılardan 78 yayın içererek, PGP ve KGP beraber, zengin ve kolay erişilebilir bir veri kümesi oluşturmaktadır. PGP / KGP birlikte, tutarlı bir kodlama yöntemi ve standartlaştırılmış bir politika kuralları seti kullanması nedeniyle, politika gündeminin zaman içinde ve ülkeler arasında evrimini ölçmek için kullanılacak zengin ve kolay erişilebilir bir veri kümesi oluşturdu. Bu verilerin yanı sıra, PGP ve KGP, belirli alanlarda dikkatin artması ve düşmesi ile çerçeveleme, baskı grupları ve politika girişimcilerinin faaliyetleri veya değişen koşullar nedeniyle tutumların nasıl değiştiğini gösteren örnek olaylar üretmiştir. Projenin nicel ve nitel boyutları, zaman içinde politika gündemlerinin ve politika değişikliğinin değişen doğasının dikkate değer bir tablosunu oluşturmaktadır. PGP/KGP’nin nicel analizinin çoğu tanımlayıcı nitelikte olup, gündemin değişen doğasını izlemektedir. Bununla birlikte, PGP/KGP araştırmacıları gündem değişikliğinin şeklini açıklamak için nedensel mekanizmalar önermektedir (Baumgartner ve Jones, 2002: 17).

PGP/KGP’ nin en büyük iddialarından biri, dünyadaki politika gündemlerinin kademeli olarak değişmediği, aksine kararlı dikkat dönemlerine tabi olduğudur. Bu genellikle noktalama dengesi (punctuated equilibrium) olarak tanımlanır. PGP, politika gündeminin bu yapıya sahip olmasının çeşitli nedenlerini ortaya koymaktadır; insan faaliyetinin sınırsız rasyonel doğasını, ekzojen şokları, yoğun ilgi gerektiren kaymaların yavaş oluşumu (Kingdon, 2003:3).

Çoğu insan, hükümet politikasının devlet faaliyeti açısından ne anlama geldiği ve halkı nasıl etkilediği hakkında düşünür. Farklı politikaların mal ve hizmetler üzerinde farklı dağıtım etkileri vardır; piyasaları, güvenliği veya insan refahını farklı şekillerde etkiler. Ayrıca, hükümet yapısı hem devlet aktörlerine ne tür baskıların uygulandığını hem de politikaların nasıl uygulandığını etkiler. Politikaların başarısızlığı insanların üzerinde beklenen etkiyi yaratmamasından kaynaklanır.

Bu nedenle, suça ilişkin bir politika, hedeflediği yasadışı faaliyeti azaltmadığı zaman başarısızlığa uğrar ya da belki de bu amaca yönelik olarak başarılı olur, ancak diğer istenmeyen maliyetler yaratır (Baumgartner ve diğerleri, 2000: 321-322).

PGP/KGP, hükümetin yaptıklarından ziyade politika gündemini ölçmektedir, verilen politikalarının etkisinin ne kadar büyük olduğu ile de ilgilenmez. Her ne kadar PGP/KGP kodları içerik açısından sorun alan adıyla kodlansa da, gerçekte ölçtüğü şey bir koda verilen dikkatin miktarıdır. Verilen politikaların etkisinin ne kadar büyük olduğunu ölçmek zor olabilir ki PGP/KGP'nin ölçtüğü şey bu değildir. Siyasi aktörler, konulara çeşitli şekillerde dikkat gösterebilirler. Bu anlamda, gündem, hükümet ve diğer politik aktörlerin ne yaptıkları değil ne hakkında konuştukları ile ilgilidir. Dikkat burada faaliyete dönüşen mevzuatı içeriyor, bununla birlikte hükümetin herhangi bir zamanda konuştuğu meseleler, devlet aktörleri tarafından rutin olarak uygulanan konulardan çok farklı olabilir. Başka bir deyişle, hükümetin sözel olarak belirli bir konuya ayırdığı zaman miktarı, devletin bu konu üzerinde uygulamaya geçtiği zaman miktarı ile ne kadar etkili olduğu ya da bu eylemin ne kadar etkili olduğu ile ilişkili değildir. Dikkat ve etki çok farklı şeylerdir. May ve diğerleri (2008), ABD'de artan terör tehdidiyle ilgili olarak, artan ilginin kurumların çoğalmasına yol açarak verimliliği azaltabileceğini göstermişlerdir. Tabii ki politikanın özü, politika dikkatinden kaynaklanacaktır.

Politika gündeminin farklı yönleri vardır. Dikkat, konuşmalar içindeki belirli konulara ayrılan sözcüklerin, meclis oturumlarında sorulan soruların, komite sorularının veya ilgili mevzuatın sayısı bakımından ölçülebilir. PGP/KGP içinde dikkat, konu koduna göre alanlara ayrılan zamanın göreceli miktarıdır. Buradaki dikkat hiçbir şekilde hesaba katılmaz.

Ancak dikkat, mevzuatın veya ideolojik içeriğinin dağıtımsal etkilerini ölçmemektedir. İki hükümet bir konuya aynı miktarda dikkat gösterip farklı sonuçlar alabilir. Genel olarak, PGP/KGP gündemin bu yönlerini ele almamaktadır. Bu nedenle, gündemin kimi ne şekilde ve ne kadarını etkilediğini gösteren gündem maddesi ile politika gündemi/dikkati birbirinden farklıdır (Dowding ve diğerleri, 2016:6).

3.1.2. Karşılaştırmalı Gündemler Projesinin Temelinde Yer Alan Politika Gündemleri Projesinin Temel Teorisi

PGP/KGP'nin merkezinde ölçme vardır. Politika gündemi, 19 ana, 250 alt politika alanıyla kodlanmıştır. Bu kodlar, makroekonomi, sağlık ve tarım gibi ana konular ile alt başlıklar olan tarımsal devlet destekleri, işsizlik ve yükseköğrenim gibi politikanın işlevsel ve belirli alanları ile ilgilidir. Bu kodlama sistemi başlangıçta ABD bağlamında geliştirilmiştir. Birkaç değişiklikle, diğer ülkelerdeki politika gündemlerini ölçmek için de aynı kodlama kategorileri kullanılmaya başlanmıştır. Kodlamının detayları bilgi kaynağına bağlı olarak değiştirip kullanmaya gayet uygundur. PGP'nin amacı, ulusların politik sistemlerinde dikkatin sistematik göstergelerini

geliştirmektir. Bu bağlamda değerlendirilen KGP, hükümetlerin genel olarak politikayı nasıl düzenlediğine karşılık gelen makul bir sınıflandırma sistemi kurmaktadır. Bu anlamda benimsenen sınıflandırma kamu politikasının yüzey fenomenidir. Sınıflandırmadaki ilk denemelerden beklememiz gereken şey budur (Baumgartner ve diğerleri, 2009:968).

PGP, tutarlı ve şeffaf bir kodlama şeması kullanarak, farklı ortamlarda, farklı konulara olan dikkati ölçmektedir. Bu veri seti, gündem belirleme sürecini keşfetmek için kullanılmaktadır. Hükümetin görev süresinin başlangıçtaki konuşmalar için belirlediği önceliklerin, daha sonra geçirmeyi düşündüğü mevzuatta ele alındığını belirtmek için kullanılabilir. Hükümet, belirli meselelerin önemi hakkında kamuoyundaki değişimlere karşılık verir mi? Ya da bu ilişki tam tersi yönde mi ilerliyor; kamu ya da muhalefet partilerinin dikkat çektiği konular hakkında halkın daha fazla ilgilenmesi mi gerekiyor? Hükümetler belirli konulara daha fazla dikkat vermeye başladıklarında, bu alanlara daha fazla para harcama eğiliminde mi olurlar? Yeni seçilmiş hükümetler eskilere oranla daha fazla politika sorununu mu ele alıyorlar? Tüm bu sorulara basitçe cevap vermek anlamlı olmaz. Çünkü farklı politika alanları arasında ilişkiler zaman içinde ve ülkeler arasında değişebilir. Ancak PGP ve KGP bu soruları ele almak için veri sağlar (Jones ve Baumgartner, 2005:127-128).

PGP ve KGP verileri hükümetin muhalefet partilerine ya da medyanın diğerlerine oranla bir meseleye daha fazla önem verip vermediğini gösterebilir. Ancak PGP ve KGP'deki özel kodlama, ideolojik değişimleri ortaya çıkarmamaktadır (Dowding ve diğerleri, 2016:14).

PGP kodlama şemasının geçerliliği, neyin ölçüleceğine göre de değerlendirilmektedir. Bunun yanında, farklı ülkelerde çok farklı uygulama stilleri olabilir. Kodlama kategorileri arasındaki sınırlarla ilgili sorunlar, çerçeveleme etkilerini dikkate alınca önemli hale gelmektedir. Baumgartner ve Jones (2005:129), politika gündemlerinin sıkı sıkıya bağlı politika ağları içinde sıkışıp kaldıkları sürece donmuş kalmaya eğilimli olduğunu savunmaktadır. Politika girişimcileri bir meseleyi reddettiğinde ve politika yapıcılarını dikkatini başkalarına vermek için politika yapıcılarını ikna ettiğinde ani politika değişimi gerçekleşir. Bir meselenin kodlanmış şekli, çerçevelenmiş şekline bağlı olabilir. Kodlama sistemi, çerçevelerin kendileri, çerçeveleme etkilerine maruz kalıyorsa, çerçevelemeyi takip edemez (Jones ve Baumgartner, 2005:129).

PGP ve KGP, bize farklı aktörler tarafından farklı zamanlarda farklı meselelere gösterilen dikkatin seviyesini gösterir. Hükümetlerin, muhalefet partilerinin, medyanın ve diğer aktörlerin ne hakkında konuştuğunu ve hangi yasanın geçtiğini ya da düzenlendiğini anlatır. Siyasi gündem, komite oturumları, meclis soruları, kamuoyu ve medya kapsamı gibi çeşitli yollardan ölçülür. Siyasi gündemdeki değişim, mutlak bir tutarla değil, diğer konulara göre belirli konulara ayrılan ilginin oranıyla ölçülür. Buradaki temel kuramsal varsayım, zaman kısıtlamaları göz önüne

alındığında, dikkatin oranı, hükümetin o zamanda konuya verdiği önem için bir vekil olarak durabilmesidir (Baumgartner ve Jones, 2002: 17).

Yasaların sayısı bakımından Kongre'nin verimliliğini ölçmeye büyük önem verilmiştir. Ancak çıkarılan yasaların sadece sayısına bakılarak mevzuatın etkisi ölçülemez. PGP ve KGP, yasaların karmaşıklığını ve farklı tasarıların basın alanını inceleyerek, bunun üstesinden gelmeye çalışır. Medya ilgisi önemi ölçmenin başka bir yolunu gösteriyor. Medya, karmaşık ya da politik olarak bölücü olmadıkları için önemli ancak haber değeri olmayan konuları görmezden gelebilir (Dowding ve diğerleri, 2016:15).

PGP ve KGP' de iki süreç vardır. Birinci süreç, insan kodlamasını çoğaltmaya çalışan denetimli öğrenme sistemlerini kullanır. Bu sistemler, insan kodlayıcılarını takip ederek nasıl kodlanacağını öğrenirler. İkinci süreçte, denetimsiz tekniklerin kullanılması vardır. Burada algoritmalar kelimeler üzerinde serbest bırakılır ve kalıpları makinenin kendisi seçer. Bu şekilde veriler önceden tanımlanmış bir kategori grubuyla kodlanmaz, kategoriler ortaklık aracılığıyla bulunur (Dowding ve diğerleri, 2016:12).

PGP' nin temel bulguları, politika dikkatinin şu anda rutin olarak noktalanmış denge olarak adlandırılan bir modele sahip olmasıdır. Politika gündeminin noktalanmışlığı ülke çapında değişmektedir, ancak genel örüntünün ülkeler arasında tutulduğu görülmüştür. Bölümler arasındaki bütçe tahsislerindeki değişiklikler, mevzuatın getirdiği değişikliklerden daha fazla dikkat çekme eğilimindedir, ki bu da kendisinin belirli konularla ilgili komite araştırmalarından ve medya öykülerinden daha fazla dikkat çekmektedir. Birden fazla kurumsal veto noktaları olan ülkelerde daha fazla noktalanmış gündem değişikliği eğilimi göstermektedir. Her ne kadar daha yeni çalışmalar, özellikle KGP ile ilgili olarak, noktalama dengesine yoğunlaşmanın ötesine gitmiş olsa da, politika gündeminin noktalanmış olduğu fikri, yine de, sağlam bir ampirik genellemedir. PGP ve KGP'deki noktalama, verilen mutlak dikkat miktarındaki değişikliklere değil, belirli konulara dikkat edilerek orantılı olarak artar veya azalır. Bununla birlikte, konulara mutlak dikkat, PGP/KGP verileriyle de ölçülebilir (Baumgartner ve Jones, 2002: 18).

PGP, KGP bayrağı altında dünyanın dört bir yanındaki politika dikkati üzerine geniş bir karşılaştırmalı veri topladı. Bir kodlama şeması ve kamuya açık veriler sunarak, politika bilimine çok önemli bir katkı sağlamıştır. Verilerin analizi, tüm ülkelerin hem bütçe hem de dikkat giderlerinde, kısa dönemlerdeki hızlı değişimlerle dikkat çeken nispeten istikrarlı dikkat veya bütçe değişiminin bir modelini izlediğini göstermiştir. Bu bulgu inkrementalizm ve politika mirası modellerini eleştirmek için kullanılmıştır. Sınırlı rasyonellik, sürtüşme iç ve dış kaynaklı krizler de dahil olmak üzere, politika girişimcilerinin sorunları yeniden ele almalarını sağlayan çeşitli hipotezler öne sürülmüştür. Gündemde noktalamaların bulunmasının büyük kuramlar gerektirmediğini, ancak hükümetin her şeyi bir anda yapamayacağı ve devlet kontrolünün ötesinde

krizlerle birlikte dikkat edilmesi gereken meselelerin ortaya çıkmasının bir özelliği olduğu ileri sürülmüştür. Bunun yanında 'noktalanmış denge'nin (punctuated equilibrium) keşfedilen kalıpların en iyi tanımı olmadığı ve politika dikkatindeki noktalamaların ve dönüm noktalarının karşılaştırılmasıyla daha çok ilgilenilmesi gerektiği önerilen konulardandır. (Dowding ve diğerleri, 2016:19).

Çerçevenin politika ilgisinin önemli bir yönü olduğuna şüphe yoktur. Nitel durum çalışmaları ile PGP, konuların çerçevelenme biçiminin siyasi politikayı nasıl etkilediği ve tarafların konuları gündeme nasıl ittiklerini göstermiştir. Güçlü rekabetçi parti sistemlerinin bulunduğu yerlerde, taraflar sorunları kendilerine uyan şekilde çerçevelemek isterler ve baskı grupları, üyelerini ilgilendiren konularda sorunları çerçevelemeye çalışırlar. KGP, sadece noktalanmış yerleri tanımlamakla kalmayıp, aynı zamanda her şeyi tek tek inceleyerek, ilgisini çekip çekmediğine bakmalıdır. Bunu yaparsa, niteliksel süreç izleme analizi yoluyla, neden oluştuğunu anlayabiliriz. Dikkat çeken dönüm noktalarının belirlenmesi gelecekteki KGP çalışmalarının temel amacı olmalıdır. Nitel durum çalışmaları ile PGP'nin, meselelerin çerçevelenme şekli ve tarihin politikayı nasıl etkilediğini gösterir (Albaek ve diğerleri, 2007: 11).

Bazı KGP analistleri, PGP'nin merkezi kaygılarından uzaklaşmaktadır. PGP ve KGP'nin ampirik özellikleri aslında tanımlayıcıdır ve bunları açıklamak için çeşitli fikirler ve hipotezler öne sürülse de, kapsayıcı bir teori yoktur. Bir teori ve bir hipotez olarak adlandırılrsa da noktalanmış denge politika dikkatini açıklayıcıdır. Slip-stick, noktalamaları açıklayan en yakın teoridir. (Jones ve Baumgartner, 2005:131).

PGP ve KGP'nin kuramsal çerçevesinde eksikler olduğu düşünülmeyle birlikte, birçok çalışmaya temel olabilecek ampirik bulgulara sahiptir. PGP ve KGP karşılaştırmalı daha fazla kanıt topladığında, politika süreci ile ilgili daha fazla bilgi edinilebilir.

3.1.3. Karşılaştırmalı Gündemler Yaklaşımının Başlık ve Alt Başlıkları

Karşılaştırmalı Gündemler Yaklaşımı Kod Kitabının orijinali yukarıda da bahsedildiği üzere ABD Politika Gündemi Projesi kapsamında Frank Baumgartner, Bryan Jones ve John Wilkerson tarafından oluşturulmuştur. Bizim çalışmamamızdaki başlıklarda, 19 ana başlık korunmuş, Türkiye gündemi için 'Göçmenlik' ile ilgili başka bir başlık açılmıştır.

Türk Politika Gündemi Kod Kitabı'ndaki ana başlıklar:

1. Makroekonomi,
2. Medeni ve Siyasal Haklar,
3. Sağlık,
4. Tarım,
5. İş Piyasası,
6. Eğitim- Öğretim,
7. Çevre,
8. Enerji,
9. Göçmenlik,
10. Ulaşım,
12. Hukuk, Suç ve Aile Meseleleri,
13. Sosyal Refah;
14. Toplu Konut, Barınma ve Şehirleşme;
15. Bankacılık, Finans ve İç Ticaret;
16. Savunma
17. Genel Uzay, Bilim, Teknoloji ve İletişim;
18. Dış Ticaret;
19. Uluslararası İlişkiler ve Dış Yardım;
20. Devlet İdaresi;
21. Kamu Arazileri ve Su Kaynaklarının Yönetimi,
23. Kültür, Sanat ve Beşeri İlimler olmak üzere 21 tanedir.

Ana başlıkları incelediğimizde,

Makroekonomi başlığı altında, enflasyon, fiyatlar ve faiz oranları, işsizlik oranı, para arzı , milli bütçe ve milli borç, vergilendirme, vergi politikası ve vergi reformu, sanayi politikası, fiyat kontrolü ve istikrarı gibi konular yer almaktadır.

Medeni ve Siyasi Haklar, Azınlık Sorunları, İnsan Hakları ana başlığı altında; etnik azınlık ve ırksal ayrımcılık, cinsiyet ve cinsel tercih ile ilgili ayrımcılık, eşit haklar, yaş ayrımcılığı, engelli ve hastalara dönük ayrımcılık, oy kullanma hakkı ve sorunları gibi konuları içermektedir.

Sağlık ana başlığı, sağlık sistemi reformu, sağlık sigortası, ilaç sanayisi, tıbbi sorumluluk, sağlık personeli, önleyici koruyucu sağlık hizmetleri, bebek ve çocuklar, zihinsel gerilik, reçeteli ilaçların kapsam ve maliyeti konularını kapsamaktadır.

Tarım ana başlığı altında, tarımsal ticaret, gıda kontrolü, gıda güvenliği, balıkçılık gibi konular yer almaktadır.

İş Piyasası ana başlığı altında, çalışanların güvenliği, iş kazaları, iş gücü eğitimi, özlük hakları, işçi ve işveren sendikaları, adil çalışma standartları, gençlerin istihdamı, göçmenlik ve mülteciler konuları yer alır.

Eğitim-Öğretim ana başlığı, yükseköğrenim, ilköğrenim, kısıtlı olanaklı öğrencilerin eğitimi, mesleki eğitim, özel eğitim konularını kapsar.

Çevre ana başlığı altında, içme suyu güvenliği, çöp ve atıklar, hava kirliliği, küresel ısınma, toprak ve su kaynaklarının korunması, biyolojik çeşitlilik konuları yer almaktadır.

Enerji ana başlığı, nükleer enerji, doğal gaz ve petrol, kömür, alternatif ve yenilenebilir enerjiler, enerji tasarrufu konularını kapsamaktadır.

Göçmenlik, iltica ve göçmenlerle ilgili sorunlar ana başlığı altında, göçmenlik ve iltica ile ilgili sorunlar yer alır.

Ulaşım ana başlığı altında, toplu taşıma güvenliği, otoyol inşası, bakımı ve güvenliği, demir yolu ulaşımı ve güvenliği, deniz taşımacılığı, havaalanları, havayolları ve bayındırlık hizmetleri konuları yer almaktadır.

Hukuk, suç ve aile meseleleri ana başlığı altında, kolluk kuvvetleri, emniyet, jandarma, beyaz yaka suçları, finansal suçlar, nitelikli ve organize suçlar, adliyeler ve mahkemeler, uyuşturucu üretimi, cezaevleri, çocuk suçları ve çocuk adalet sistemi konuları yer almaktadır.

Sosyal Refah ana başlığı, gıda yardımı ve beslenme, yoksulluk, düşük gelirli ailelere ve bireylere destek, yaşlıların sosyal durumu, engellilerle ilgili yardım programları, doğum izni ve çocuk bakımı konularını kapsamaktadır.

Toplu Konut, Barınma ve Şehirleşme ana başlığı altında, kentsel iktisadi kalkınma ve kentsel sorunlar, kırsal konutlaşma, kırsal iktisadi kalkınma, gazilere barınma yardımı ve askeri lojmanlar ve evsizler konuları yer alır.

Bankacılık, finans ve iç ticaret ana başlığı altında, sigorta mevzuatı, tüketici finansmanı, borç ve iflas, şirket birleşmeleri, KOBİ'ler, telif hakları ve patentler, turizm gibi konular yer almaktadır.

Savunma ana başlığı altında, savunma ittifakları ve savunma yardımları, askeri istihbarat, casusluk hizmetleri, silahlanma kontrolü, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, askeri yardım ve diğer ülkelere silah satımı, askeri ihaleler, seferberlik durumunda askere çağırma, terörizm, savunma konuları yer almaktadır.

Uzay, Bilim, Teknoloji ve İletişim ana başlığı, uzay ajansları ve uzay araştırmaları, uzayın ticari kullanımı ve uydular, bilim teknolojileri transferi, uluslararası bilimsel işbirlikleri, meteoroloji, denizbilim ve jeoloji, bilgisayar, internet ve enformasyon endüstrisi güvenliği konularını içermektedir.

Dış Ticaret ana başlığı altında, ticaret müzakereleri, ihracat desteği ve denetimi, Eximbank, uluslararası ve denizaşırı özel yatırımlar, Türk şirketlerinin üretkenliği, gümrük vergisi ve ithalat kısıtlama düzenlemeleri ve döviz kurları konuları yer alır.

Uluslararası İlişkiler ve Dış Yardım ana başlığı altında, dış yardım, uluslararası kaynak kullanımı, gelişmekte olan ülkelerle ilgili meseleler, uluslararası finans ve iktisadi kalkınma konuları yer almaktadır.

Devlet İdaresi ana başlığı altında, yerel yönetimler ve merkezi hükümetle ilişkileri, yönetim verimliliği ve devlet bürokrasinin denetimi, posta hizmetleri, devlet memurluğu, devlet memurlarının maaş ve özlük hakları, tayin ve atamalar, para birimi, devlet ihaleleri, devlet mülklerinin ihalesi konuları yer almaktadır.

Kamu Arazileri ve su Kaynaklarının Yönetimi ana başlığı altında, ulusal parklar, anıt ve tarihi anıtlar, Sit alanları, doğal kaynaklar, kamu arazileri ve ormanlık alanların yönetimi, su kaynakları, idaresi ve geliştirilmesi konuları incelenmektedir.

Kültür Sanat, Beşeri İlimler ana başlığı devlet tiyatroları, sanat ve beşeri ilimler, bunlara bütçe sağlanması çalışmaları, klasik müzik eğitimi ve benzeri konuları kapsamaktadır.

3.1.4. Kodlama Kuralları ve Kodlama Örnekleri

Kodlama Kuralları (Bevan, 2013: 6):

- Bulgular, belirli politikanın hedeflerinden ya da kullanılan politika araçlarından ziyade, maddi politika alanına göre kodlanır. Örneğin, şiddet eğilimli öğretmenlerin iyileştirilmesi programının olması durumunda, kodlanacak alan, hedef grup olan öğretmenler (600-eğitim öğretim) değil, politikanın amacı yani psikoloji/sağlık alanına olmalıdır.
- Ana başlıklarının altında yer alan genel alt başlıkları birden fazla ara başlığın kodlanması için de kullanılır. Örneğin, bir konu hem içme suyu (701), hem hava kirliliği (705) hakkında ise, genel çevre konusu olan 700' e kodlanır.
- Bütçe talep ve tahsisatı haricindeki herhangi bir konu iki ana başlığı aynı anda ilgilendiriyorsa, söz konusu konu sayı olarak daha önce gelen ana başlığa kodlanır. Eğer, bir konu hem etnik azınlık ve ırksal ayrımcılık (201) hem de yaş ayrımcılığı (204) başlıklarını içeriyorsa, bunlardan rakamsal olarak önde yer alan yani etnik azınlık ve ırksal ayrımcılık (201) alt başlığına kodlanır.
- Terörizm ve iç güvenlik ile ilgili konular, temel politika odağına göre kodlanmalıdır.

Bu çalışmada sunulan veriler, KGP'nin ortak kodlama sistemine göre kodlanmıştır. KGP'de konular iki düzeyde kodlanır: genel konu alanlarını kapsayan ana konular ve ana konu altındaki belirli sorun alanlarını içeren alt konular. Örneğin, 02.01.1995 tarihinde Hürriyet gazetesinin ilk sayfasında yer alan 'trafik cezaları yüzde 40 arttı' haberi genel başlık olarak ulaşım (10) kodlanırken, alt başlık olarak otoyol inşası, bakımı ve güvenliği, motorlu taşıt ulaşımı ve güvenliği (1002) kısmına kodlanır. Ancak bu çalışmadaki kodlamada yalnızca ana başlıklar kullanılmıştır. Yukarıda verilen örnek ana başlık olan ulaşım kodlanmıştır.

Hürriyet ve Sabah gazetelerinin 1995-2015 yıllarını kapsayan 20 yıllık bir süreçte ulaşılan haftalık manşetleri yukarıda gösterilen ana başlıklara tek tek kodlanmıştır. Daha sonra söz konusu dönemde elde edinilen soru önerileri kodlanmıştır. Böylelikle, gazeteler ile soru önerilerinin paralellik ve zıtlıkları belirlenmiştir.

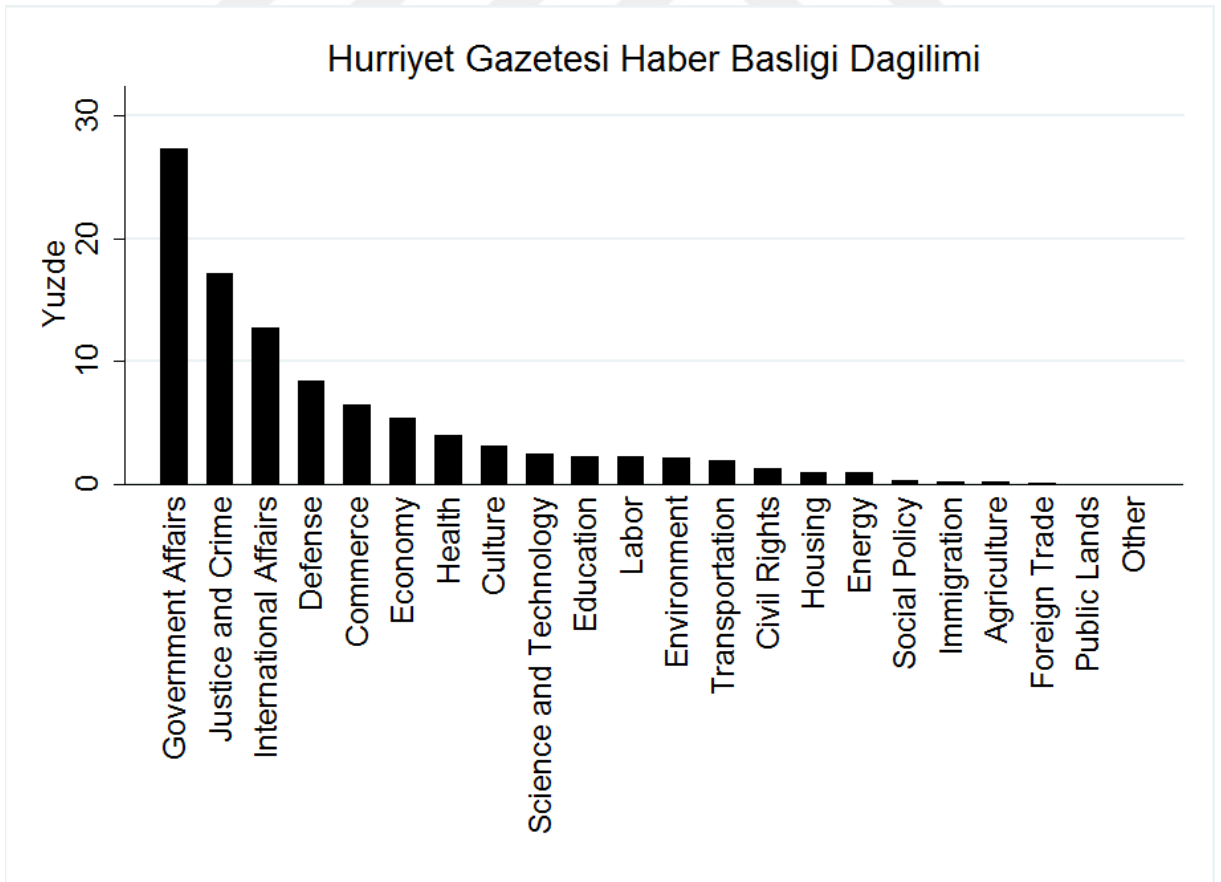
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.TÜRKİYE'DE MEDYA SİYASET İLİŞKİSİ ÜZERİNE ANALİZ

Türkiye’de medya siyaset arasındaki ilişkiyi incelemek adına 1995-2015 yıllarında yüksek tiraja sahip iki gazete olan Hürriyet ve Sabah’ın her hafta pazartesi günü, pazartesi günlerinin bulunmadığı tarihler için çarşamba günü ilk sayfalarındaki haber başlıkları Ankara Milli Kütüphane Dijital Kütüphane kısmından tek tek seçilerek Kod Kitabı ilkelerine uygun olarak kodlanmıştır. Sabah gazetesinden 7208 haber başlığı, Hürriyet gazetesinden ise 6959 haber başlığı kodlanmıştır. Gazetelerde yer alan haber konuları ile 2003-2013 yılları arasındaki kanun teklifleri, ve kamuoyu gündemi ile karşılaştırılmış ve elde edilen bulgular grafiklerde sunulmuştur.

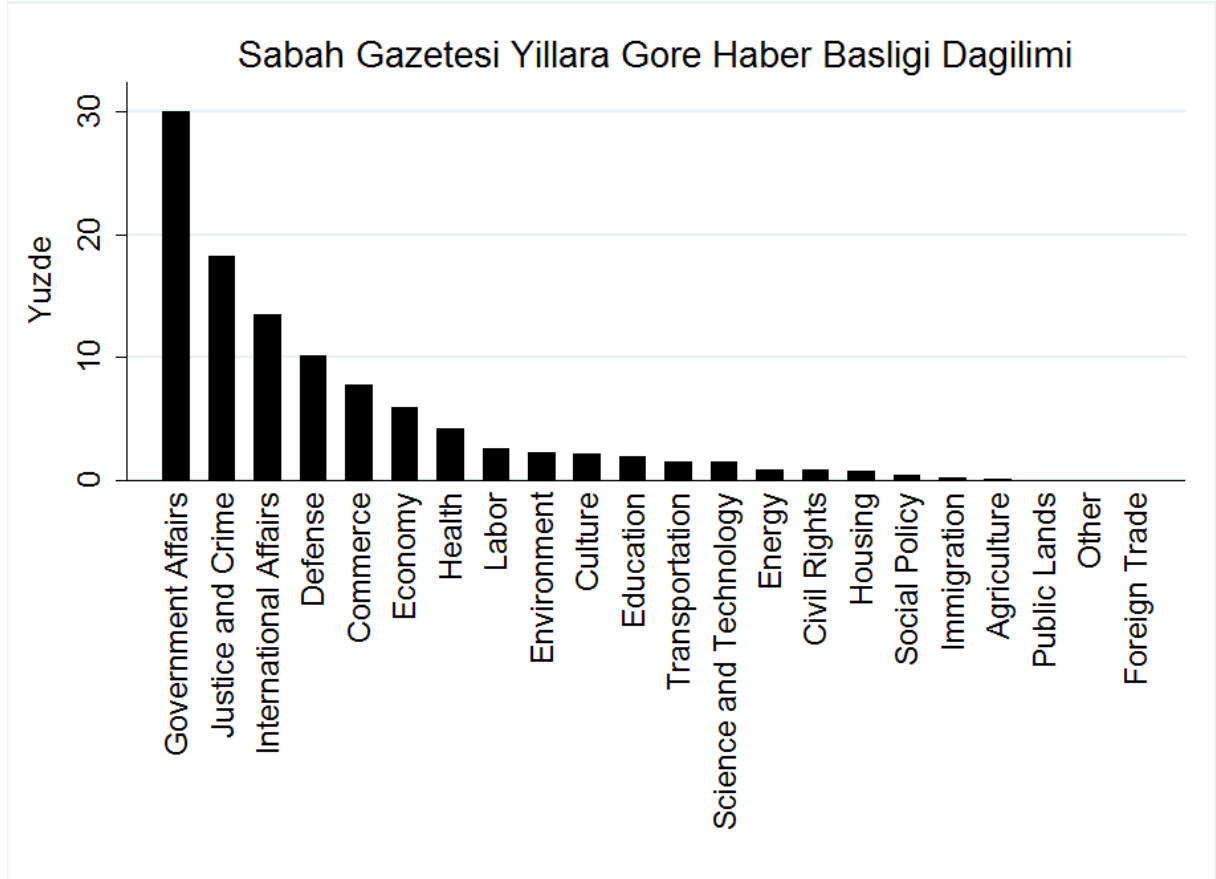
4.1. Medya Gündemi Analizleri

Grafik 1: Hürriyet Gazetesi Haber Başlığı Dağılımı

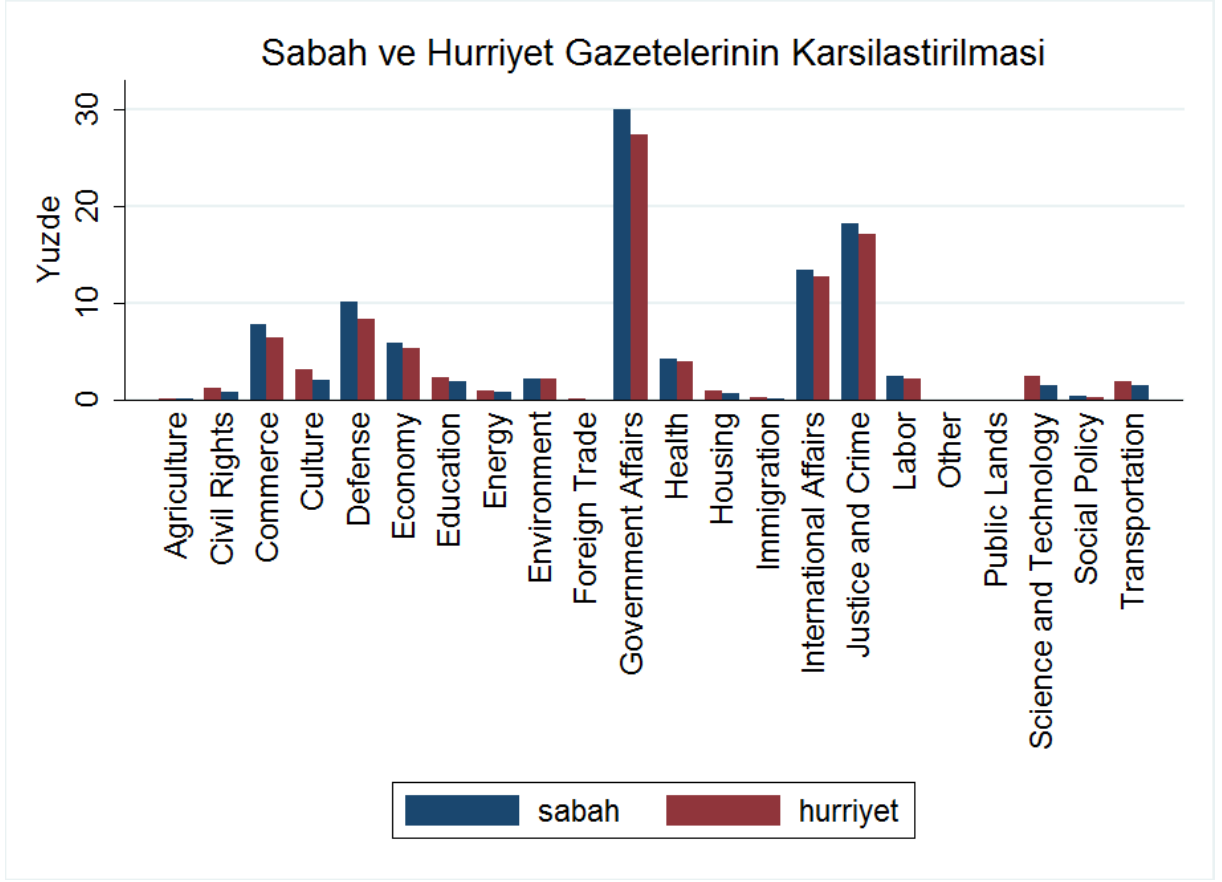
Hürriyet gazetesinin 1995-2015 yılları arasındaki haber başlığı dağılımı grafiğine baktığımızda, baştan sırasıyla, hükümet ve devlet işleri, iç işleri ve adalet, uluslararası ilişkiler, savunma, ticaret, ekonomi, sağlık, kültür, bilim ve teknoloji, eğitim, iş gücü, çevre, ulaşım, insan hakları, emlak, enerji, sosyal politikalar, göç, tarım, dış ticaret ve kamu arazisi konularının yer aldığını görmekteyiz.

Grafik 2: Sabah Gazetesi Haber Başlığı Dağılımı

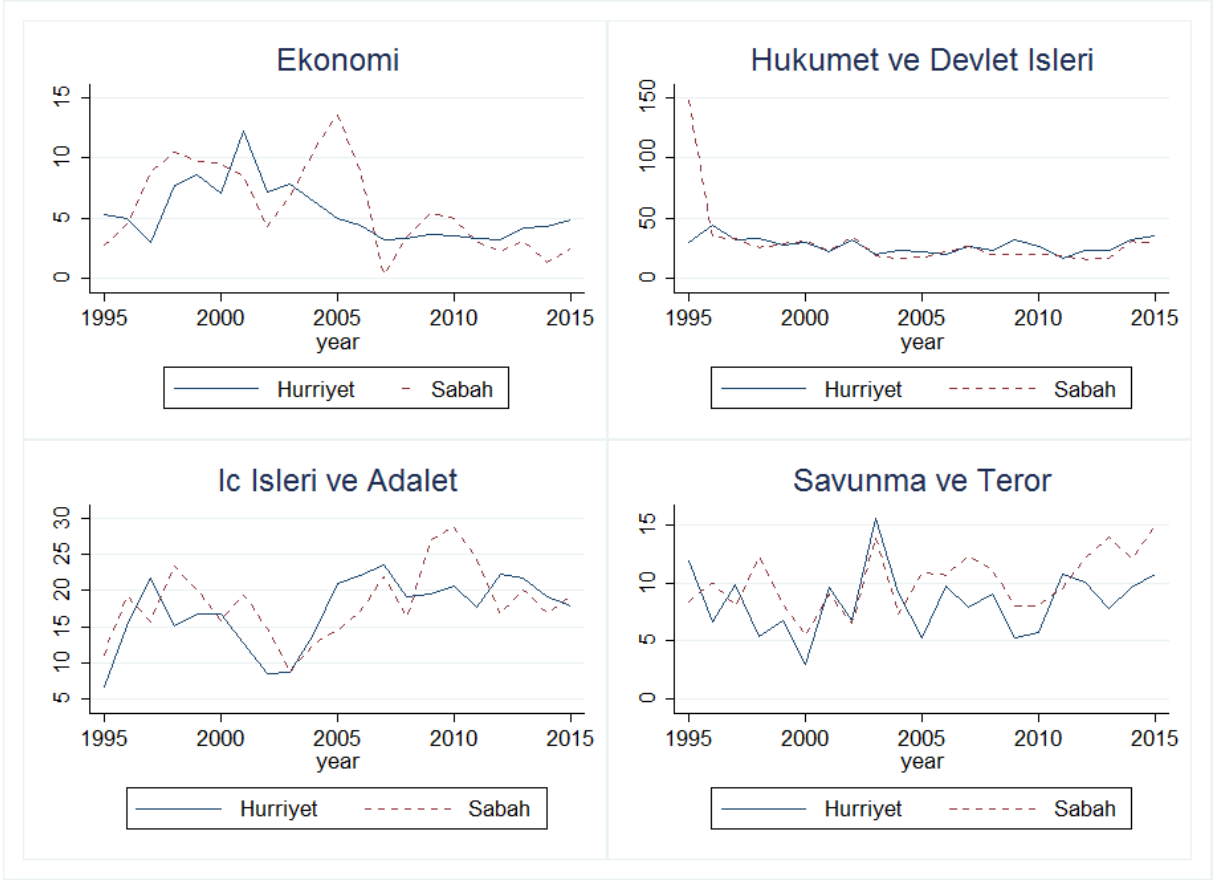
Sabah gazetesinde 1995-2015 yılları arasındaki haber başlığı dağılımı grafiğinde, hükümet ve devlet işleri ile sağlık konularına kadar konu sıralaması Hürriyet gazetesine aynı iken, diğer konuların sıralaması şu şekildedir: iş gücü, çevre, kültür, eğitim, ulaşım, bilim ve teknoloji, enerji, insan hakları, emlak, sosyal politikalar, göç, tarım, kamu arazisi, diğer ve dış ticarettir.

Grafik 3: Konu Dağılımına Göre Sabah ve Hürriyet Gazetelerinin Karşılaştırılması

Konu bakımından her iki gazeteyi karşılaştırdığımızda, tüm konularda bir paralellik söz konusudur. Hükümet ve devlet işleri, savunma, ticaret, ekonomi, sağlık, uluslararası ilişkiler, iç işleri ve adalet, iş gücü ve sosyal politikalar konularında Sabah gazetesinin daha fazla haber yaptığı, kalan eğitim, emlak, bilim ve teknoloji, ulaşım konularında da Hürriyet gazetesinin daha fazla haber yaptığı sonucuna varırken, tüm konulara her iki gazetenin de aynı derecede önem verdiği sonucunu çıkarabiliriz.

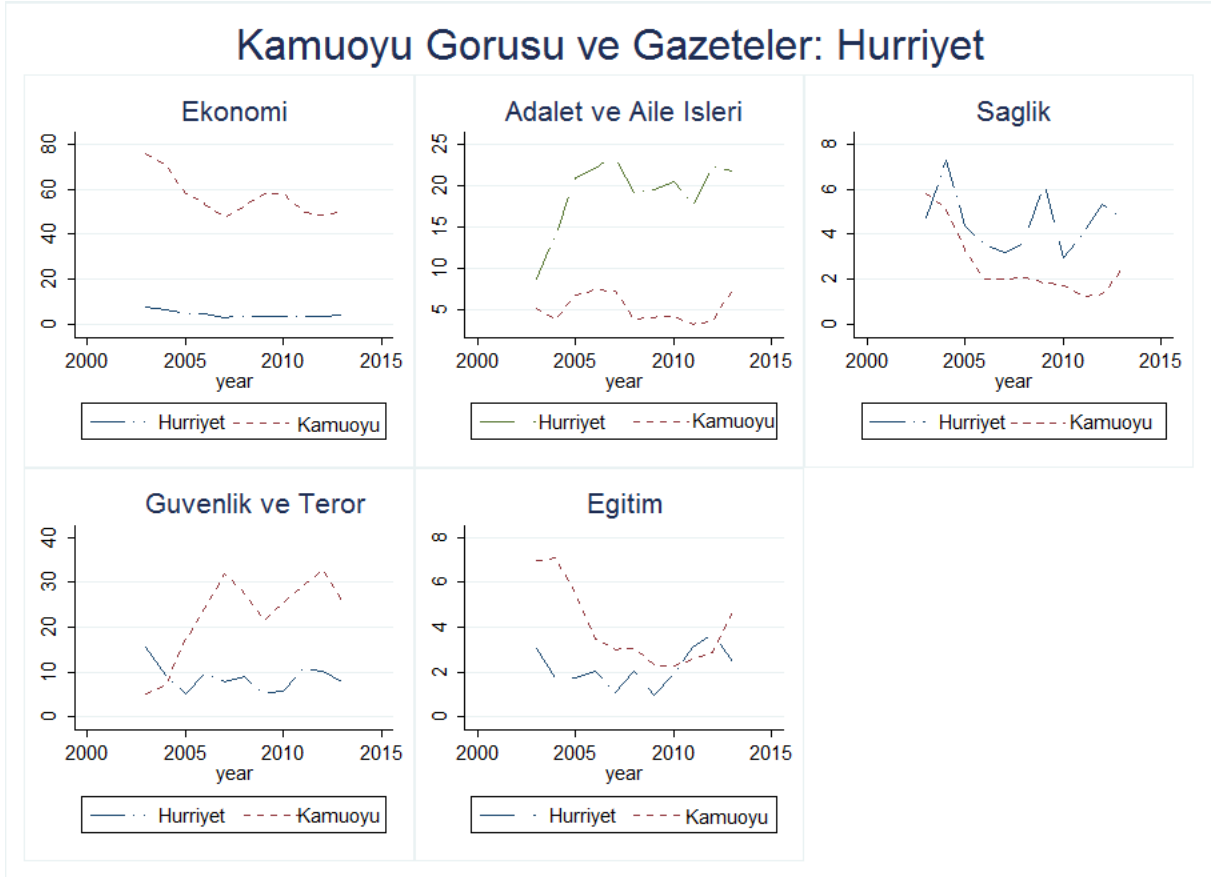
Grafik 4: Hürriyet ve Sabah Gazetelerinin Karşılaştırılması

İki gazeteyi, dört ana konu bağlamında değerlendirdiğimizde, ekonomi konusunda, Sabah gazetesi daha inişli çıkışlı bir tablo sergilerken, Hürriyet gazetesi 2000 yılında yükselişten 2005'ten sonra alçalan bir seyir izlemiştir. Hükümet ve devlet işleri ve savunma ve terör konusunda iki gazete de neredeyse aynıdır. İç işleri ve adalet konusunda da 2010 yılı dışında büyük benzerlik söz konusudur. Bu dört konu esasında gerek hükümet gerekse de medya açısından göz ardı edilebilecek konular değildirler.

4.2. Kamuoyu Görüşleri ve Medya Gündemi Analizi

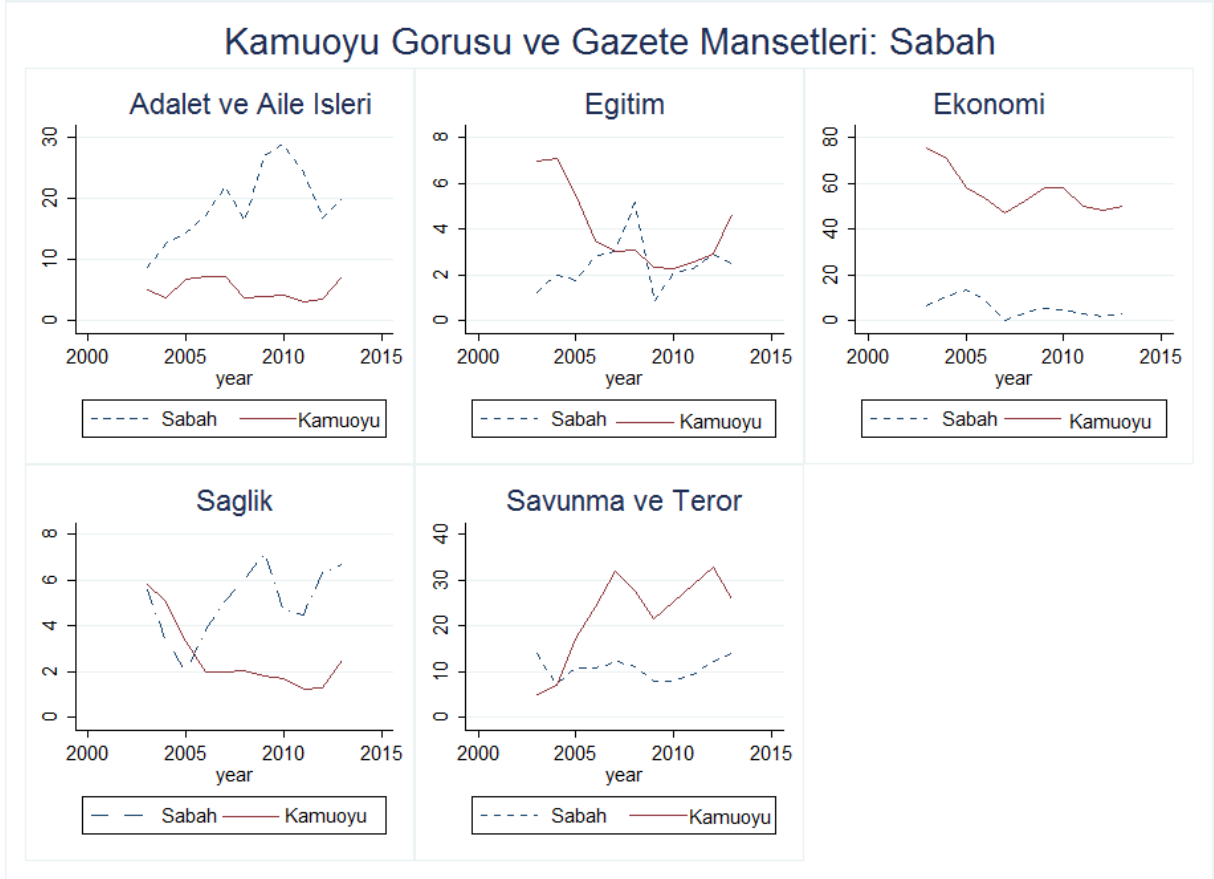
Grafik 5: Kamuoyu Görüşü ve Hürriyet Gazetesi

Grafik 5'te elde ettiğimiz bulgular, kamuoyunun öncelik verdiği konularla karşılaştırılmıştır. Kamuoyu önceliklerine dair veriler Eurobarometre anketlerinin “Sizce ülkemizin karşı karşıya olduğu en büyük sorun nedir?” sorusu kullanılarak STATA programı üzerinden elde edilmiştir? Böylece kamuoyunu gündemi ile medyanın gündeminin ne kadar paralel olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır.. Ekonomi konusunda Hürriyet gazetesi gündemi 0 ile 20 arasında bir değer alırken, kamuoyu gündeminde 40 ile 80 arası bir değere sahiptir. Kamuoyunun gündeminde ekonominin bu derece önemli sayılmasının nedeni ekonominin Soroko'nun (2002) sınıflandırmasındaki göze çarpan konulardan biri olmasıdır. Ekonomi gibi göze çarpan konular birçok insanı doğrudan etkileyen, doğrudan farkına varılan bir özellik göstermektedir. Adalet ve aile işleri grafikte yıllar bazında kamuoyu gündeminde yer aldıkça medya gündeminde de yer almıştır. Ancak kamuoyunda 0 ile 5 arasında yer alan adalet ve aile işleri, medya gündeminde 10 ile 25 arası bir değere sahip olmuştur. Yani medya gündemi adalet ve aile işleri konularını kamuoyu gündemine göre daha önemli bir yere koymaktadır. Sağlık konusuna baktığımızda, medya sağlık konusunda kamuoyuna göre daha inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir, ayrıca Hürriyet gazetesi kamuoyuna göre sağlık konusunu daha önemli bulmaktadır. Güvenlik ve terör, kamuoyu gündeminde önemli bir yere

sahipken, Hürriyet gazetesinde daha az önemli ve daha sabit bir durum sergilemiştir. Kamuoyu için önemli görülen eğitim konusuna da Hürriyet gazetesinin çokça yer vermediğini görmekteyiz.

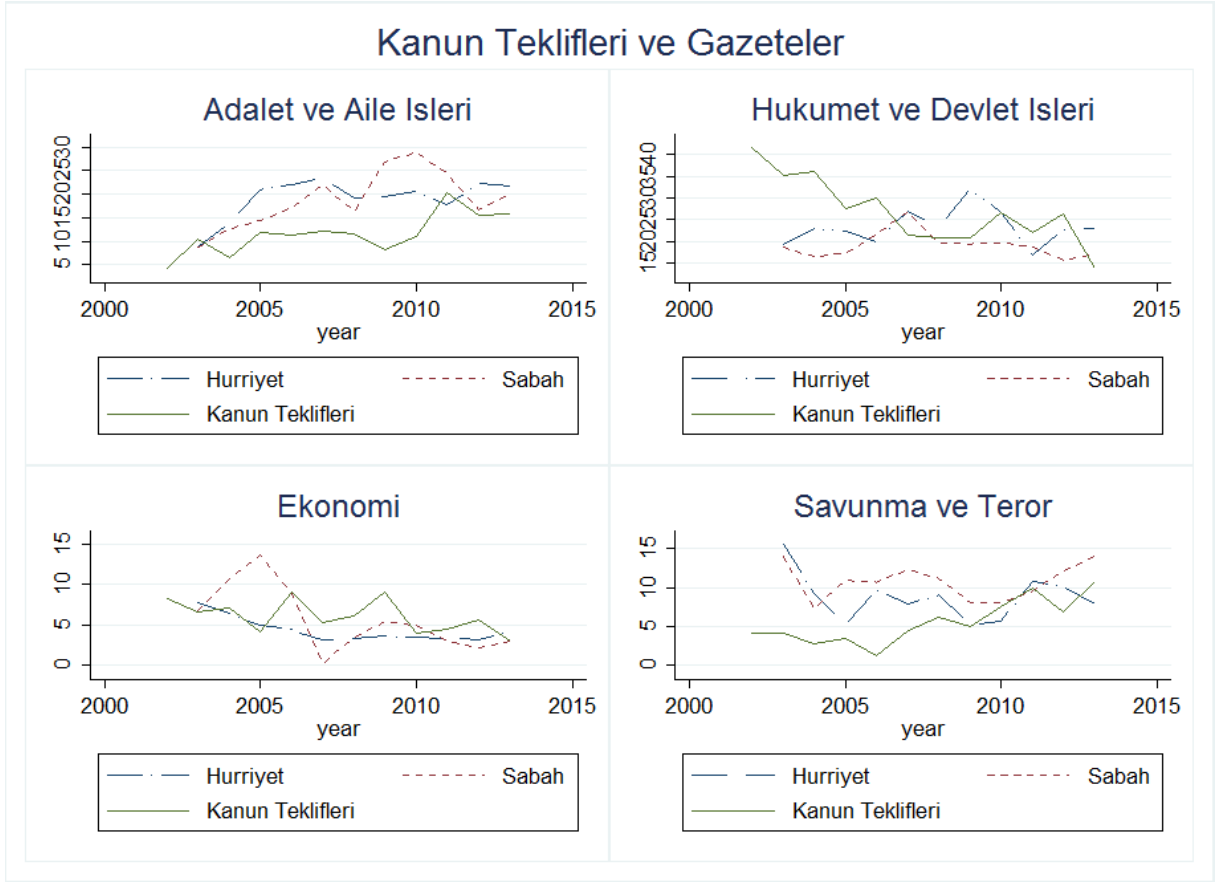
Grafik 6: Kamuoyu Görüşü ve Sabah Gazetesi

Sabah gazetesi ile kamuoyu görüşü arasındaki ilişkiyi gösteren Grafik 6'da ekonomi konusunda kamuoyu ilgisi medya ilgisinden daha yüksektir. Adalet ve aile işlerinde, kamuoyu ilgisi medya ilgisinden daha azdır, medya bu konuda kamuoyunun gündemini etkileyememiştir. Eğitim konusunda, kamuoyu ilgisi yukarıdan aşağıya doğru bir gidiş izlemiş iken, buna paralel olmayan medya ilgisi inişli çıkışlı bir seyirdedir. Sağlık konusunda, kamuoyu ilgisinde bir dönem iniş varken, 2005 yılından sonra sabit bir hal almıştır; Sabah gazetesinde sağlık ile ilgili haberlere kamuoyu ilgisine göre daha çok yer verilmiştir. Savunma ve terörde, kamuoyu ilgisi yüksek değerlere sahipken, medya ilgisi daha sabit değerlerde kalmış ve gündeminde daha az yer vermiştir.

4.3. Siyasal Gündem ve Medya Gündeminin Karşılaştırılması

Grafik 7: Kanun Teklifleri ve Hürriyet/Sabah Gazeteleri

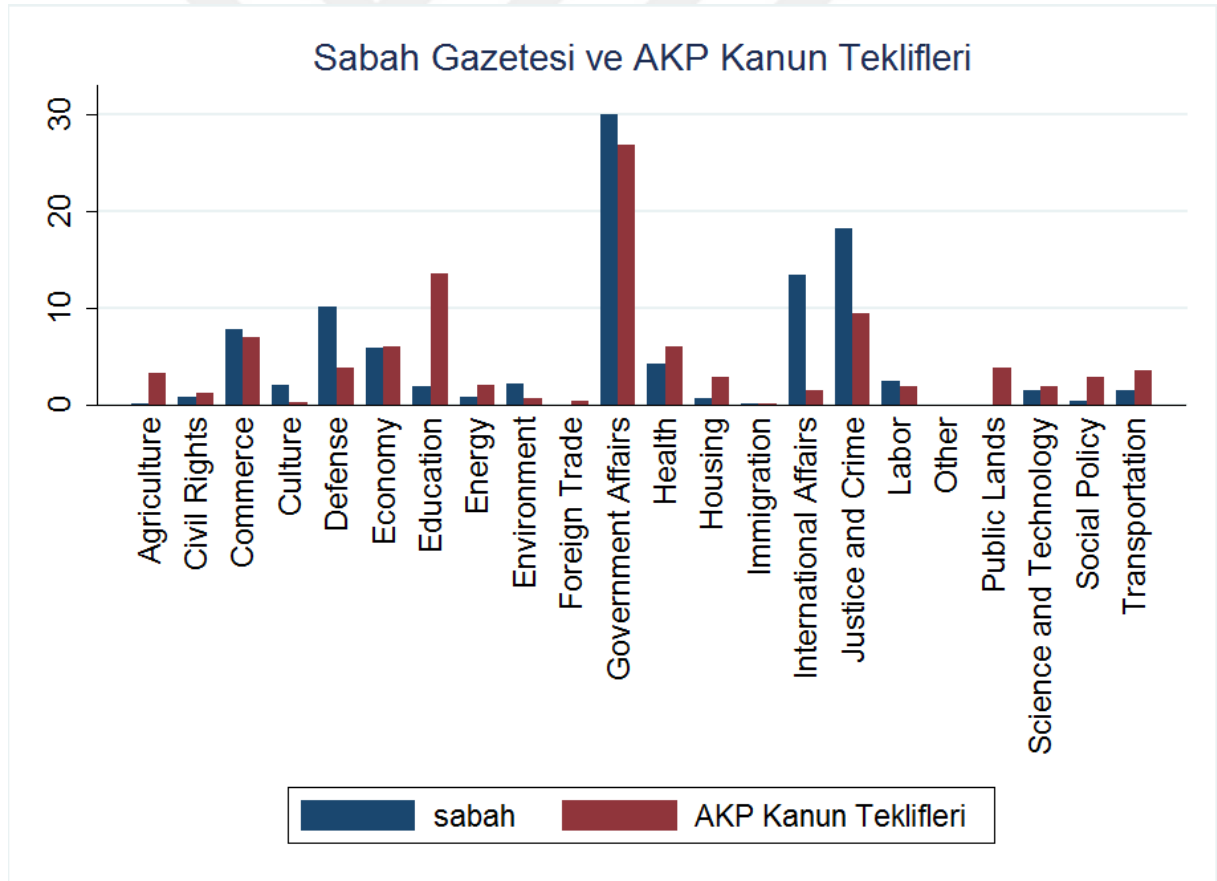
Meclis gündemi ile medya gündemini karşılaştıran Grafik 7’de, 2000 ile 2015 yılları arasında Sabah gazetesinde adalet ve aile işlerine ilişkin haberlerin sürekli gündemde yer aldığı görülmektedir. Aynı şekilde Hürriyet gazetesi de 2010 yılına kadar Sabah gazetesine paralellik gösterirken 2010 yılında Sabah gazetesine göre adalet ve aile işlerine daha az yer vermiştir, ancak adalet ve aile işleri Hürriyet gazetesinin de gündeminde sürekli yer alan bir konu olmuştur. Bu konuda verilen kanun tekliflerine bakıldığında 2010 yılına kadar yüzde 5 ile yüzde 15 değer almışken, bu tarihten sonra artış görülmüştür. Kanun teklifleri ile Hürriyet gündeminin çizgisel olarak daha benzer ilerlemiş oldukları da söylenmelidir. Bu noktada, aile ve adalet işleri konusunda medya gündeminin meclis gündemini etkilediği sonucunu çıkarabiliriz.

Hükümet ve devlet işleri konusunda, 2000 ile 2005 yılları arasında verilen kanun teklifleri, gerek Sabah gazetesi gerekse de Hürriyet gazetesi gündeminde yer alan haberlerden daha fazladır. 2005 ile 2015 yılları arasında kanun teklifleri ve her iki gazete arasında daha paralel bir gidiş söz konusudur.

Ekonomi konusunda, 2000 ila 2005 yılları arasında verilen kanun teklifleri ile Hürriyet gazetesi gündemi hemen hemen aynıdır, ancak Sabah gazetesi gündeminde bu yıllarda çok daha fazla haber yapılmıştır. 2005 yılından sonra Sabah gazetesi ile kanun tekliflerinin paralellik gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu konuya ilişkin Sabah gazetesinin 2005 yılından sonra Meclis gündemi belirleyici etkisinin Hürriyet gazetesinden daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Savunma ve terör konusunda gazeteler benzerlik gösterirken, kanun teklifleri hem daha az yüzde ile hem de daha bağımsız bir seyir izlemiştir. Ancak 2010 yılından sonra kanun tekliflerinde bu konuyla ilgili bir artış söz konusu olmuştur. 2010 itibariyle bu konuda, Sabah gazetesi ve kanun tekliflerindeki artış devam ederken Hürriyet gazetesinde bir azalış vardır. Kanun teklifleri ve medyada birbiriyle en çok paralellik gösteren konu ekonomi olmuştur. Ekonomi, kamuoyunun en bariz etkilendiği bir konu olması nedeniyle, gerek medyada gerekse de meclis gündeminde üst sıralarda yer almıştır.

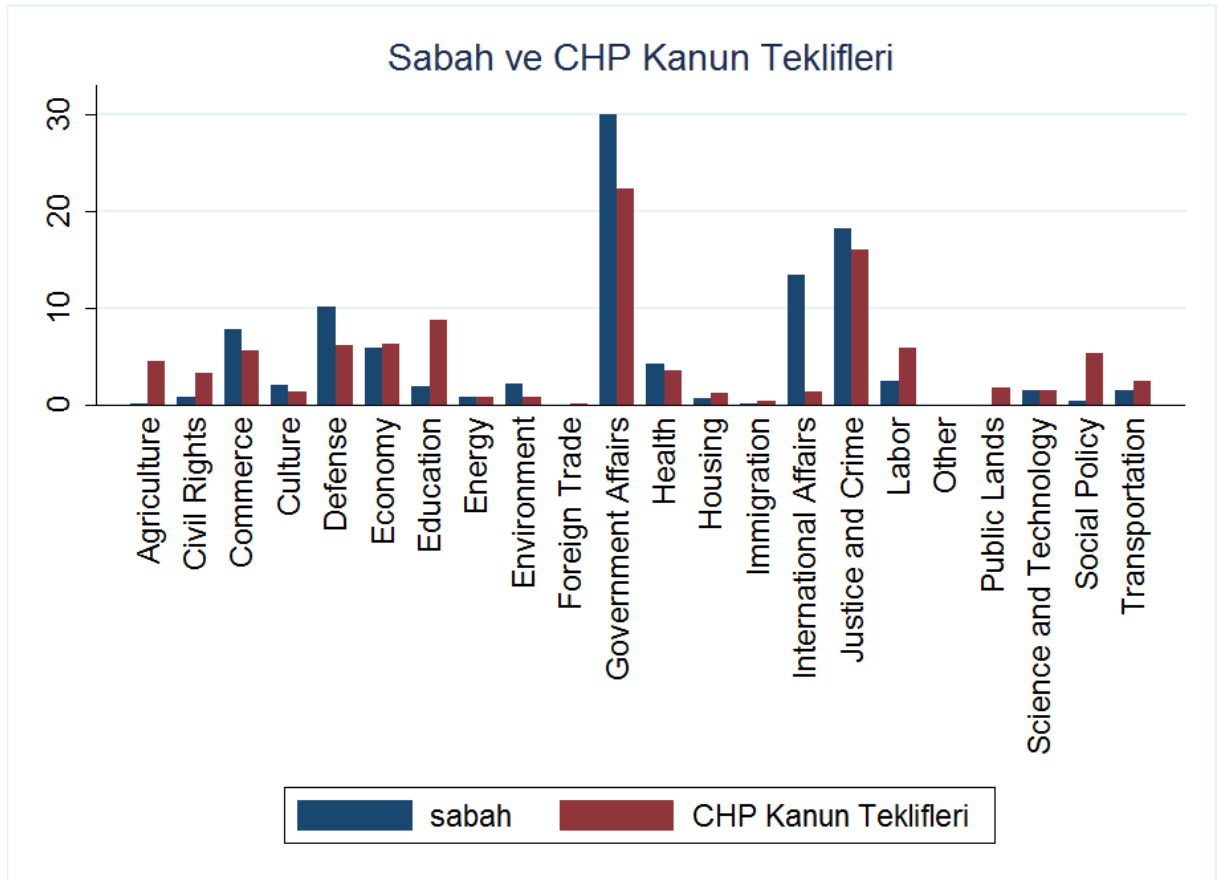
Grafik 8: Sabah Gazetesi ve AKP Kanun Teklifleri

Sabah gazetesi ve AKP kanun tekliflerinin karşılaştırıldığı Grafik 8’de, AKP kanun teklifinde Sabah gazetesi medyasına göre daha fazla ağırlık verilen konular, tarım, eğitim, enerji, sağlık, emlak, kamu arazisi, sosyal politikalar ve ulaşımdır. Sabah gazetesinin gündeminde AKP gündeminde daha fazla yer verilen konular ise, ticaret, çevre, hükümet ve devlet işleri, savunma,

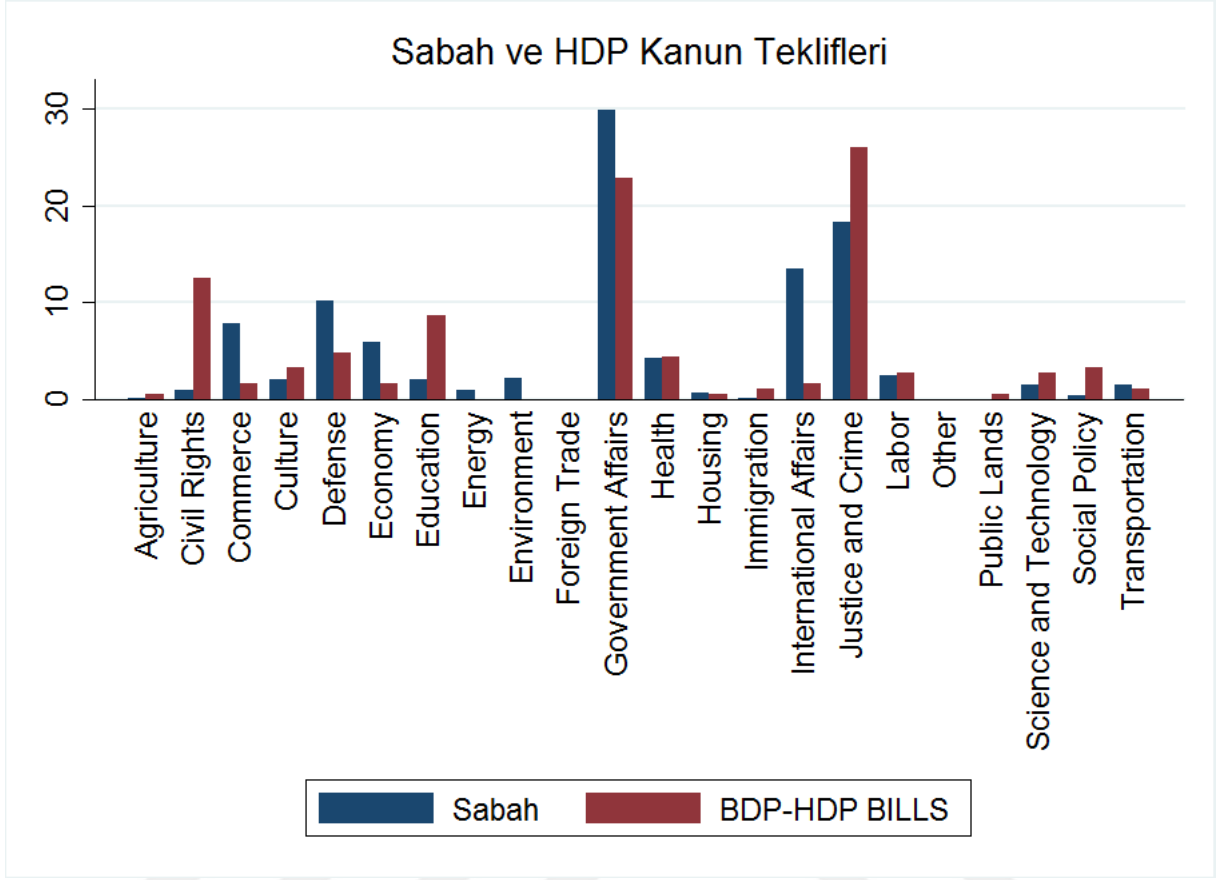
uluslararası ilişkiler, adalet ve aile işleri ve iş piyasasıdır. Söz konusu grafikte, özellikle uluslararası ilişkiler ve eğitim konularında Sabah gazetesi gündemi ile AKP gündemi arasında büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Grafikte Sabah gazetesi gündemi uluslararası ilişkiler konusunda yüzde 10'un üzerinde değer alırken, AKP gündeminde bu değer yüzde 5'in altındadır. Bunun nedeni olarak da uluslararası ilişkiler konusunda Meclise kanun teklifi verilmemesi söylenebilir. Eğitim konusunda ise AKP gündemi yüzde 10'un üzerinde bir değere sahipken, Sabah gazetesi gündemi yüzde 5' in altındadır. Burada da medyanın meclis gündeminden bağımsız hareket etmiş olduğu kanısına varılabilir.

Grafik 9: Sabah Gazetesi ve CHP Kanun Teklifleri

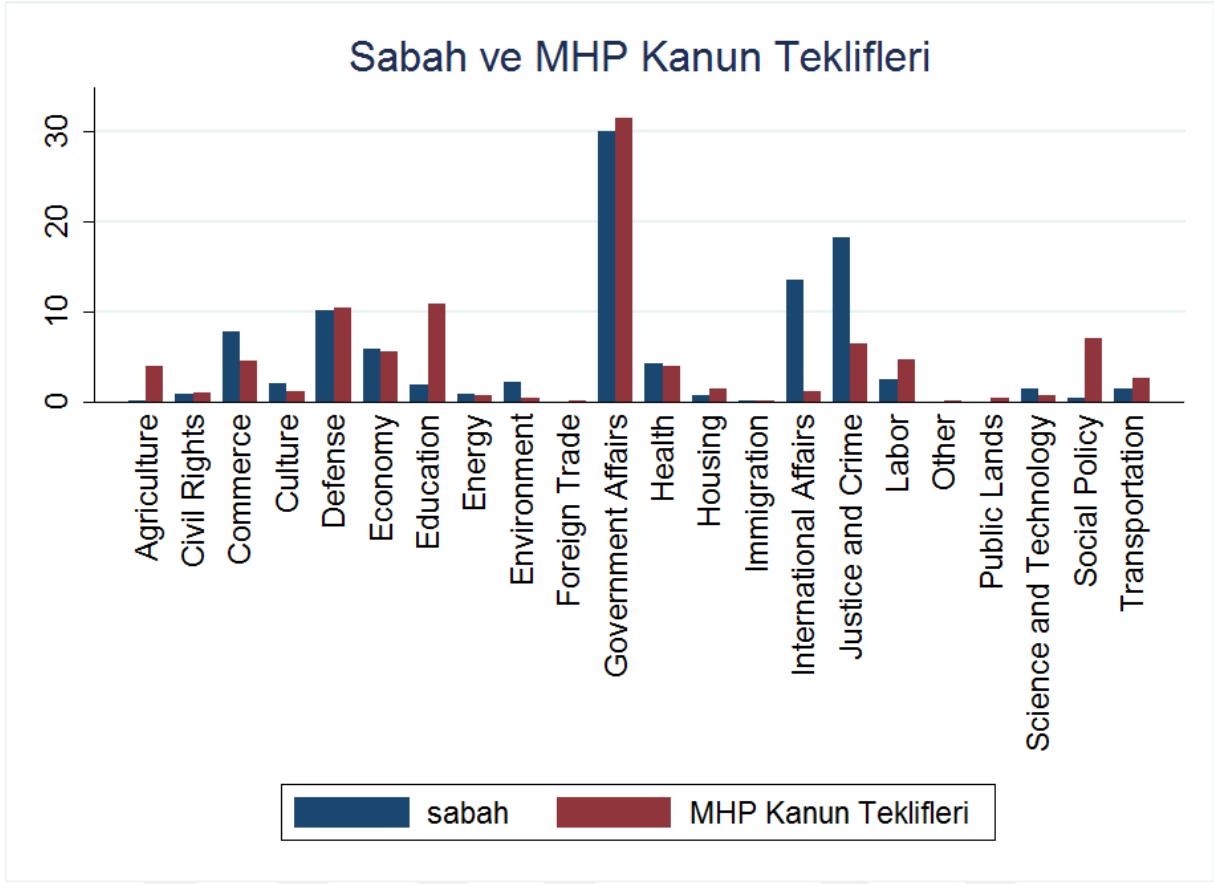
Sabah gazetesi ile CHP'nin gündeminin karşılaştırıldığı Grafik 9 ile bir önceki grafik arasında çok büyük benzerlik vardır. Sadece iş piyasasında Grafik 8'de Sabah gazetesi gündemi AKP gündeminden yüzde olarak daha fazla idi, bu grafikte ise, CHP'nin iş piyasası ile ilgili olarak verdiği kanun teklifi Sabah gündeminden yüzde olarak daha fazladır.

Grafik 10: Sabah Gazetesi ve Hürriyet ve Demokrasi Partisi (HDP) Kanun Teklifleri

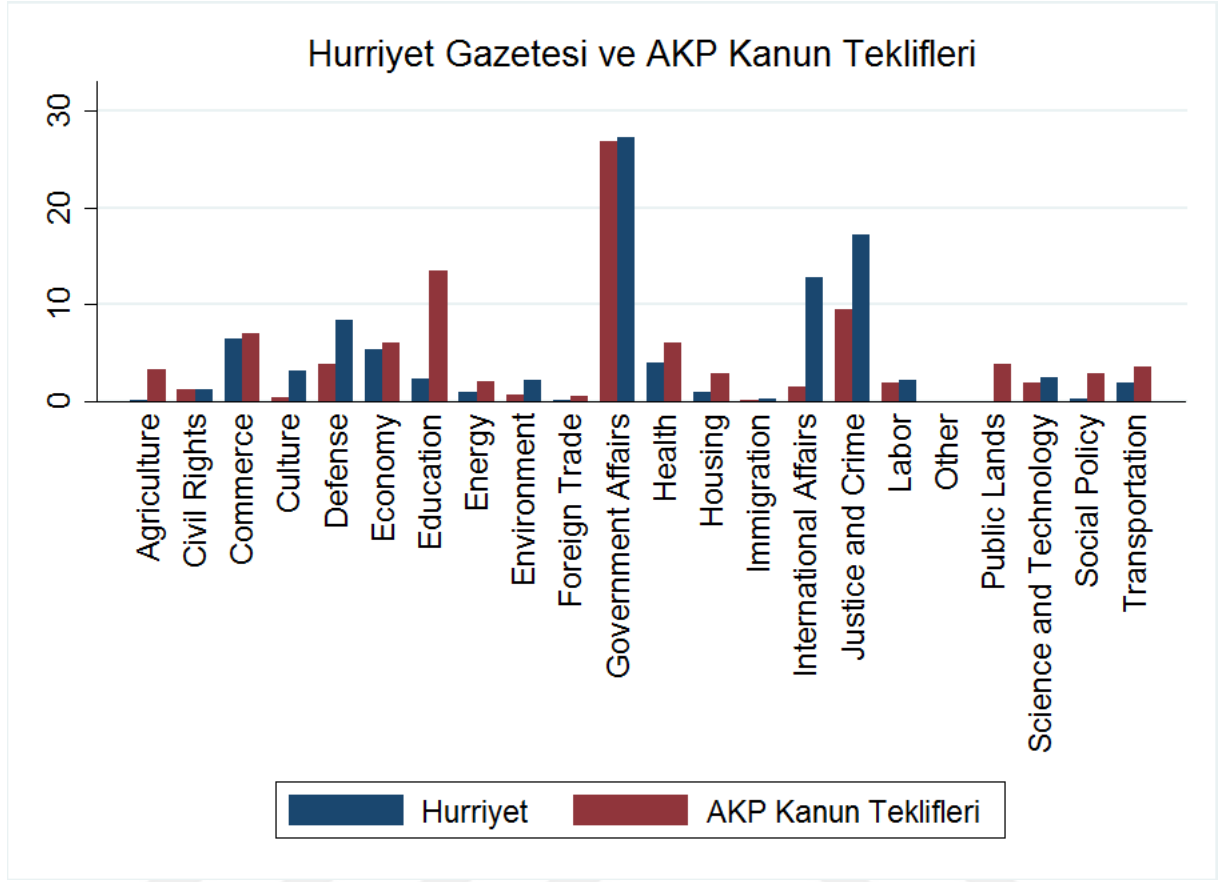
Grafik 10'a baktığımızda, yine diğer iki partiyle paralellik olduğu görülmektedir. Ancak insan hakları konusunda HDP dikkat çekici bir şekilde hem diğer partilere oranlara hem de Sabah gazetesi gündemine oranla yüzde olarak çok fazla kanun teklifi vermiştir. Ancak görüldüğü üzere parti medya gündemini etkileyememiştir. Bir diğer farklılık da adalet ve aile işleri ile ilgilidir. HDP diğer partilere göre bu konuya da gündeminde daha fazla yer vermiştir.

Grafik 11: Sabah Gazetesi ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Kanun Teklifleri

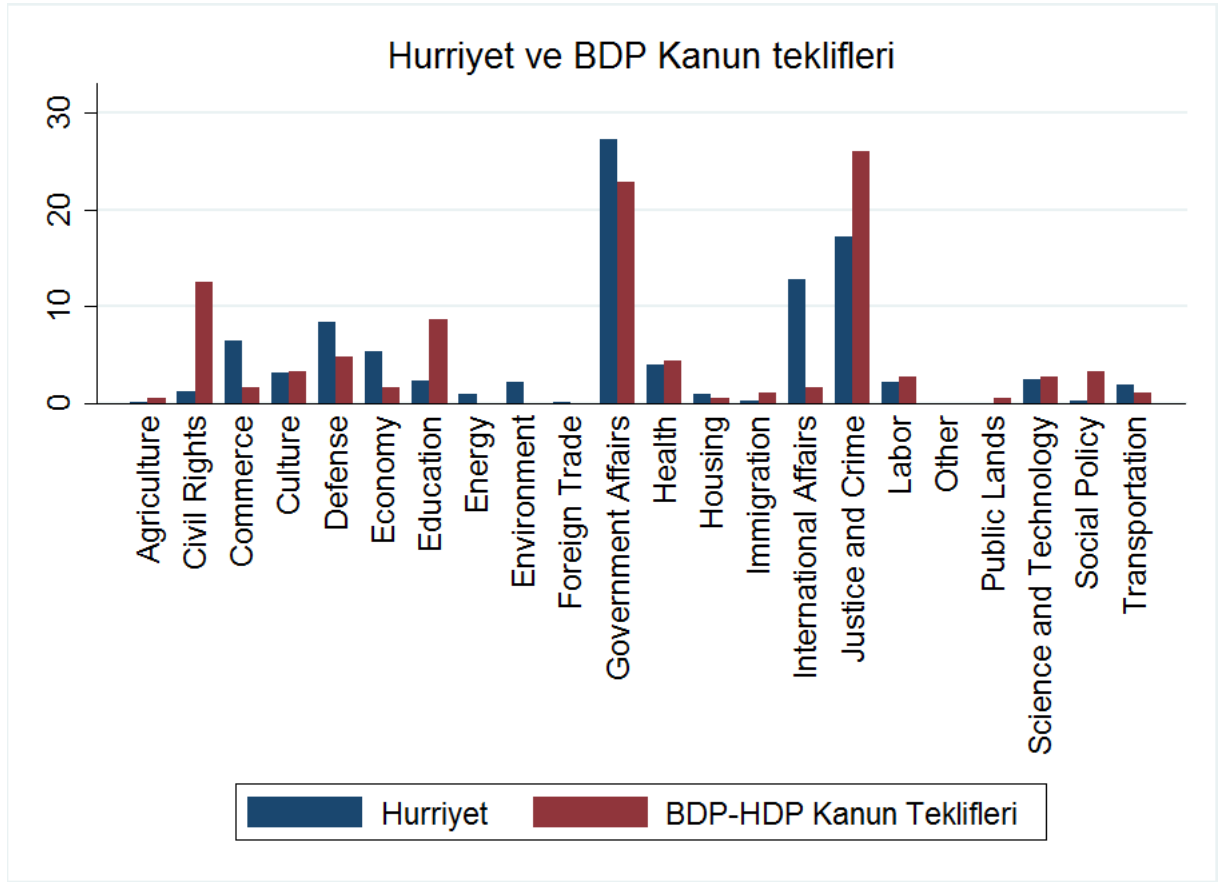
MHP gündemi ile Sabah gazetesi gündemi karşılaştırmasında, diğer partilerle genel bir benzerlik söz konusu iken, savunma ve hükümet ve devlet işlerinde diğer partilere göre bariz farklılık göze çarpmaktadır. Hükümet ve devlet işlerinde hiçbir parti medya gündemini yüzde olarak aşmamışken, bu konuya MHP, yüzde olarak Sabah gazetesi gündeminden daha çok yer vermiştir. Aynı şekilde savunma konusunu da MHP yüzde olarak hem söz konusu gazete hem de diğer partilerden daha fazla gündemine almıştır. Bu noktada MHP' nin kendi söylemleri ile uyumlu kanun teklifleri verdiği söylenebilir.

Grafik 12: Hürriyet Gazetesi ve AKP Kanun Teklifleri

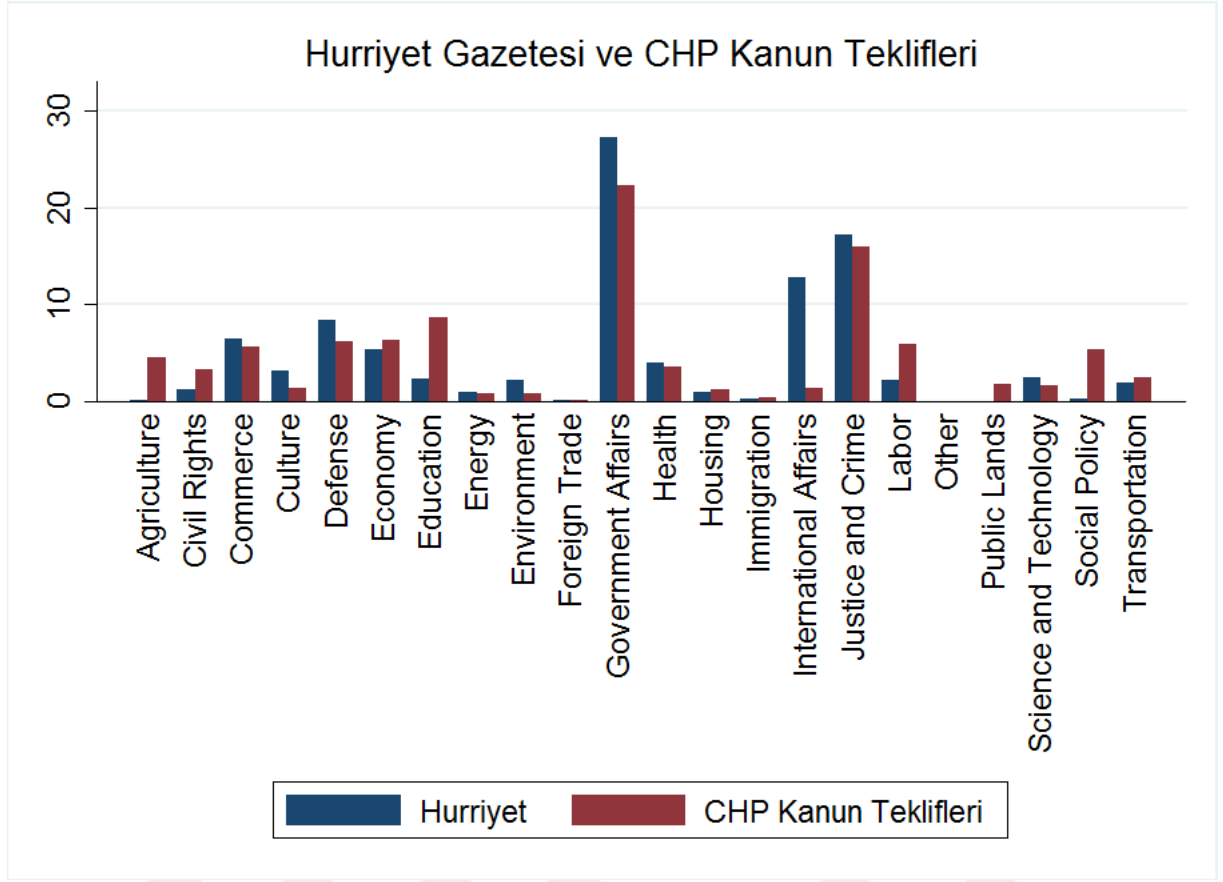
Hürriyet gazetesi gündemi ile AKP gündemi karşılaştırmasında, AKP'nin en fazla kanun teklifi verdiği ve Hürriyet gazetesi gündeminde de en çok yer ayrılan konu diğerlerinde olduğu gibi hükümet ve devlet işleridir. Bu konuya gündemlerinde yer verme oranları birbirine çok yakındır. Değişmeyen şekilde uluslararası ilişkiler konusuna Hürriyet gazetesi gündeminde AKP gündeminden daha fazla yer verilmiştir. Ticaret, ekonomi, hükümet ve devlet işleri, bilim ve teknoloji konularında Hürriyet gazetesi ile AKP gündemi yüzde olarak birbirlerine yakın değerlerdedirler. Uluslararası ilişkiler ve adalet ve suç konularına medya gündeminde siyasal gündemden daha fazla yer verilmiştir.

Grafik 13: Hürriyet Gazetesi ve BDP/ HDP Kanun Teklifleri

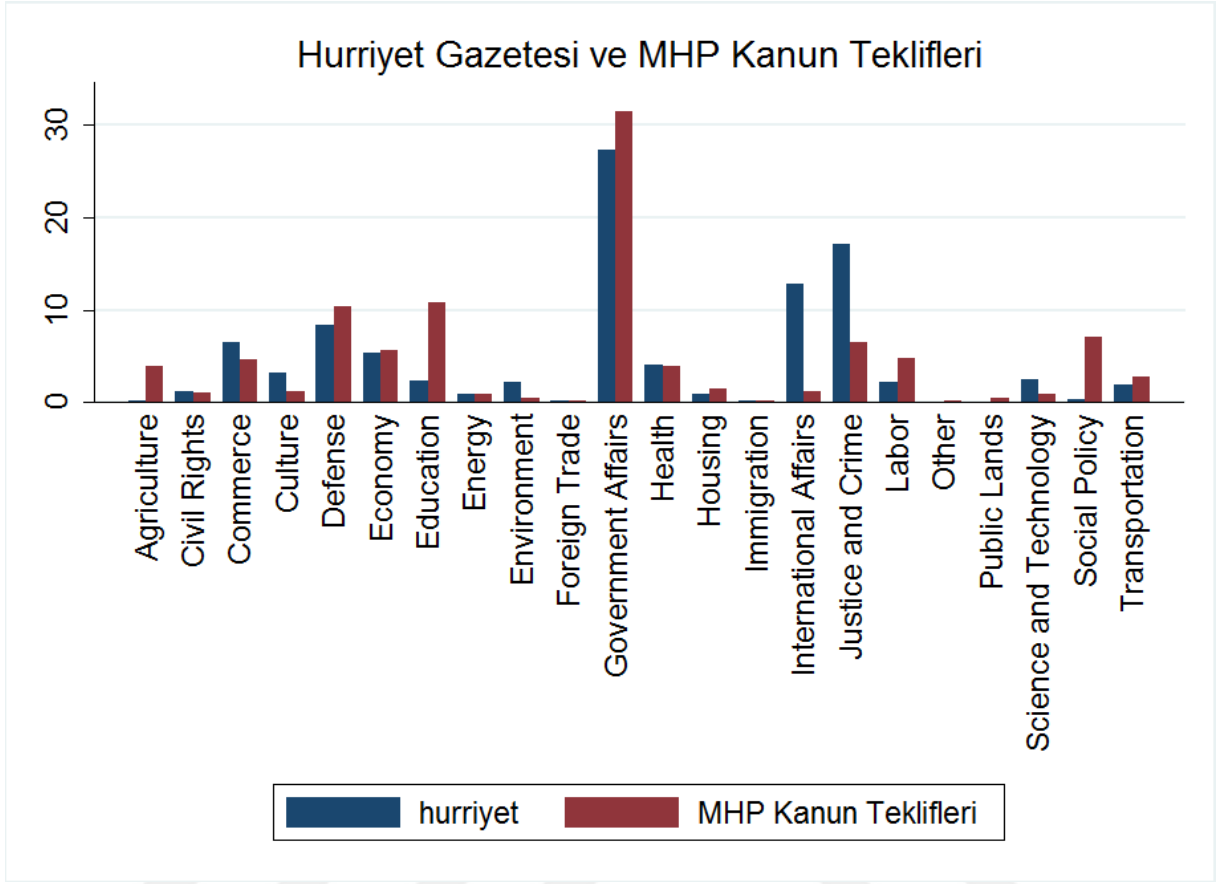
HDP kanun tekliflerinde insan hakları, eğitim ve adalet ve suç konuları fazlaca gündemde olan konulardı. Hükümet ve devlet işleri ile ilgili diğer partilerden farklı olarak medya gündemi yüzdesi siyasal gündemden daha fazladır. HDP'nin gündemi ile medya gündemi çok fazla paralellik göstermemektedir.

Grafik 14: Hürriyet Gazetesi ve CHP Kanun Teklifleri

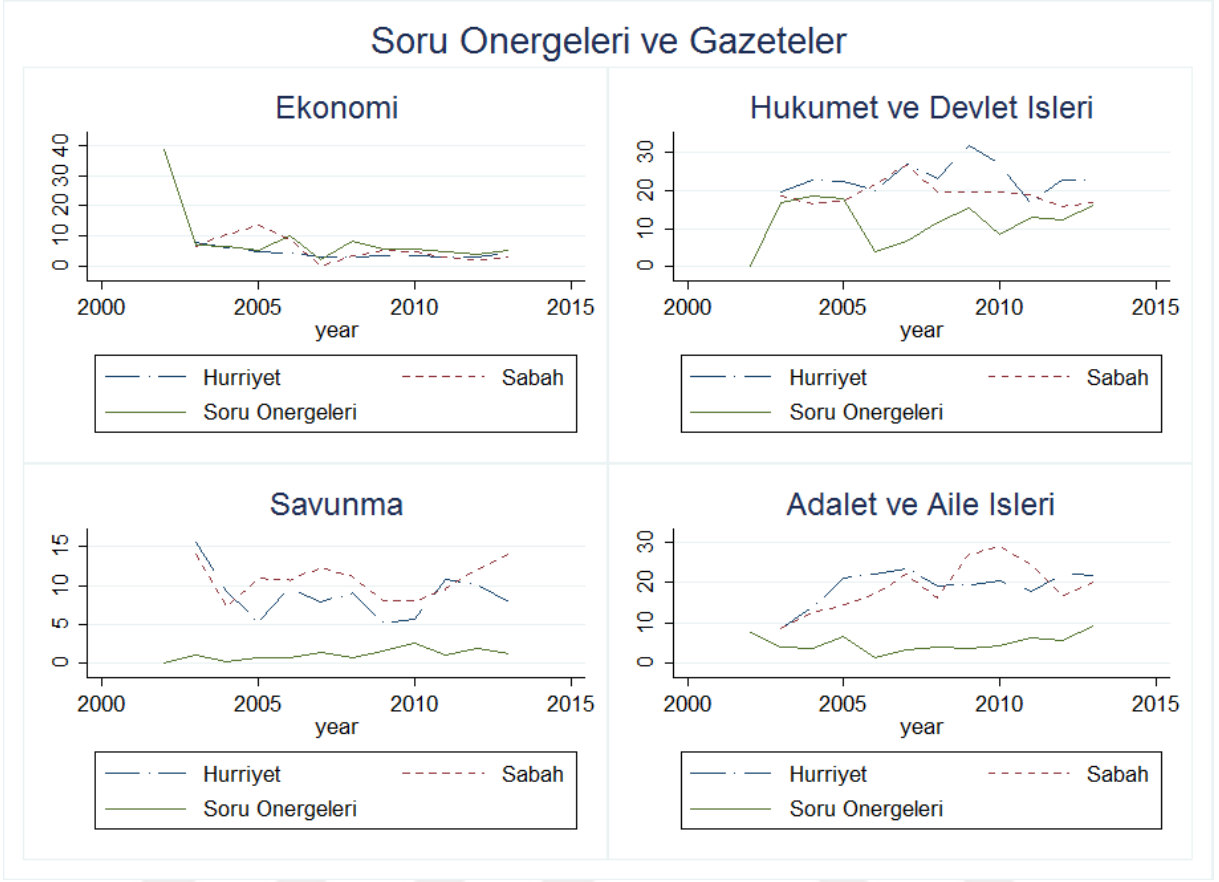
Hürriyet gazetesi gündeminde ve CHP gündeminde birinci sıradaki konu hükümet ve devlet işleridir. Ancak bu konuda medyadaki haber sayısı daha çoktur. İkinci sıradaki konu, adalet ve suçtur, bu konuda da medya ve siyasal gündem arasında bir paralellik söz konusudur. Medya gündeminin üçüncü sırasında uluslararası ilişkiler yer alırken, bu konu siyasal gündemde oldukça alt sıralarda bulunmaktadır. CHP gündeminde üçüncü sırada eğitim ve devamında sırasıyla, ekonomi, savunma, ticaret, sosyal politikalar, tarım, iş piyasası, sağlık, insan hakları, ulaşım, bilim ve teknoloji, kültür ve kamu arazileri konuları yer almaktadır.

Grafik 15: Hürriyet Gazetesi ve MHP Kanun Teklifleri

Hürriyet gazetesi ve MHP gündeminin ilk sırasında yer alan konu hükümet ve devlet işleridir. Hürriyet gündemindeki ikinci konu adalet ve suç iken, MHP gündeminde eğitimidir. MHP gündemindeki üçüncü sırada ve devamında yer alan konular sırasıyla, savunma, adalet ve suç, sosyal politikalar, ekonomi, ticaret, tarım, sağlık, ulaşım, emlak, uluslararası ilişkiler, kültür, insan hakları, enerji, çevre ve dış ticarettir. Grafikte dikkat çeken bir diğer husus MHP kanun tekliflerinde savunma başlığının ön plana çıkmasıdır. Bu bağlamda MHP tipik bir milliyetçi sağ parti profiline uymaktadır.

Grafik 16:Soru Önergeleri ve Hürriyet/Sabah Gazeteleri

Siyasal gündemi belirleyen diğer meclis çalışmalarından soru önergelerine baktığımızda, ekonomi konusunda Hürriyet gazetesi yüzde 0 ila 10 arasında değişen doğrusal bir grafik çizerken; Sabah gazetesi 2005 yılında küçük bir artışla 2007 yılından sonra daha sabit bir gidiş izlemiştir. Bu konuda verilen soru önergelerinde 2000 ila 2005 yılları arasında yüzde 40' tan yüzde 10'un altına düşmüştür, bunun nedeni olarak da 2001 ekonomik krizi gösterilebilir. 2005 yılından sonra bu üç gündem arasında bir paralellik söz konusudur.

Hükümet ve devlet işleri konusunda, Hürriyet gazetesi yüzde 20 ila yüzde 30 arasında bir değişim göstermiş, özellikle 2010 yılında gündeminde bu konuya oldukça fazla yer vermiştir. Sabah gazetesi, 2005 yılına kadar yüzde 20' nin altındayken bu tarihten sonra geçici bir süre yüzde 20 değeri görmüş ve sonrasında sabit bir seyir almıştır. Gazeteler bu konuda kısmen de olsa bir benzerlik gösteriyor olmasına rağmen soru önergeleri bambaşka bir çizgi halindedir. Öncelikle yüzde olarak her iki gazeteye oranla bu konuda verilen soru önergeleri azdır. Ekonomi konusunda medya gündemi ile siyasi gündemin birbirini etkilemediğini gözlemleyebiliriz.

Savunma konusunda, Hürriyet gazetesi gündemi 2000 yılı ila 2005 yılı arasında yüzde 15' den yüzde 5' e düşmüş, sonrasında küçük artış ve azalışlarla devam etmiştir. Sabah gazetesi gündeminde de savunma konusu 2000 ila 2005 yılı arası azalış göstermiş, 2010 yılından sonra da

artarak devam etmiştir. İki medya gündemi arasında kısmen bir paralellik söz konusudur. Bu konuda verilen soru önergeleri yüzde 0 ila yüzde 5 arasında çok az bir değere sahiptir. 2005 yılından sonra ufak artışlar olsa da medya gündemi ile siyasal gündem arasında benzerlik söz konusu değildir. Bu konuda medyanın siyasal gündem üzerindeki etkisi neredeyse sıfırdır.

Adalet ve aile işleri konusunda, Hürriyet gazetesi gündeminde 2005 yılında bir artış söz olup, sonrasında sabit bir ilerleme gözlemlenmiştir. Sabah gazetesinde bu konuya ilişkin 2005 ve 2010 yılları sonrası bir artış olmuş, 2010-2015 yılları arasında bu konuda Hürriyet gazetesinden daha çok haber yapılmıştır. Bu konuda soru önergeleri, savunmada olduğu gibi daha doğrusal bir seyir izlemiş her iki medya gündemi ile hiçbir paralellik göstermemiştir. Adalet ve aile işleri konusunda da medyanın siyaset üzerinde bir etkisi olmadığını söylemek doğru olacaktır.

SONUÇ

Günümüzün siyasi dünyasında, haberler hem kamuoyunda hem de karar alıcıların karar alma süreçlerinde kritik olan fikirler ve bilgiler temin etmektedir. Bir demokrasi içinde yer alan haber medyası, kamusal meselelerle ilgili çoğulcu tartışmayı, iktidarın istismarına karşı bir gözlemci olarak ve halkın öğrenmesini ve siyasi sürece katılımı teşvik eden bir temsilci olarak cesaretlendirici bir faaliyet sürmektedir.

Siyaset bilimcilerin gündem belirleme çalışmaları iç kaynaklı siyasi faktörlere odaklanmıştır. Belli bir siyasi aktörün gündemindeki konuların varlığı başka bir siyasi aktörün etkisine veya bir önceki dönemde yer alan aynı gündemdeki konulara atfedilmektedir. Kitle iletişim araçları gerçekten gündem belirlemede çok önemli bir rol oynamaktadır.

Medya ve siyaset arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada, konuların medya ve siyaset gündemini nasıl etkilediğine, hangi tür konuların, medyanın ve siyasetin gündeminde yer aldığı, hangi durumlarda medya ve siyaset gündeminde öne çıkan konular arasında bir benzerlik olduğu üzerinde çalıştığımız iki gazetenin gündeme taşıdıkları konular arasında bir ilişki olup olmadığı irdelenmiştir. Tezde, herhangi bir konunun medya ve siyasal gündemdeki önemlilik derecesinin konuların niteliğine bağlı olarak değişebildiği gözlemlenmiştir. Çalışmanın 20 yıllık bir dönemi kapsıyor olması ve konulara göre kodlanması medya ve siyaset gündemlerinin açık bir şekilde görünmesini sağlamıştır. Medya ve siyaset gündemi birbirini konulara göre etkilemektedir. Her konuda yüzde yüz bir ilişkiden söz etmek doğru değildir. Medya gündeminde bir konunun öne çıkmasını sağlayan şartlarla, siyasal gündemde bir konunun gündeme alınmasını etkileyen faktörler çok farklıdır ve bu da iki gündem arasındaki ilişkiye etki etmektedir. Medyanın tüm ülkeyi ilgilendiren konularda siyaset merkezli bir tavır sergilediği ortaya çıkmaktadır.

Medya gündeminin oluşmasında, siyasi kanattaki kriz durumları ya da doğal afet, savaş gibi ülke içinde gelişen ani olaylar oldukça etkili olmuştur. Bu tarz haberlerin insanlarda yakından takip etme arzusu uyandırması, haber değeri bakımından konunun olumsuzluklar içermesi nedenlerinden dolayı medya gündeminde bu konulara çokça yer verilmektedir. Ülke güvenliği ve terör konuları da kamuoyunun merak ettiği başlıca konulardan biri olması dolayısıyla medyanın gündeminde ilk sıralarda yer almaktadır.

Siyasal gündemin konu seçiminde belli kriterler söz konusu değildir. Ancak örneğin ülke içinde hemen çözülmesi gereken acil konuların siyasal gündeme girmesi çok doğaldır. Savaş ve

doğal afetler gibi meclisin gündeminde olmayıp aniden gündeme düşen konulardır. Yine ülke güvenliği ile ilgili konular da siyasal gündemde ilk sıralarda yer alan konulardandır. Ani ve çözüm bekleyen konular, ülke güvenliği ile ilgili konular ve hükümet ve devlet işleri ile ilgili konularda medya ve siyasal gündem arasında bir paralellik gözlenmektedir.

Kamuoyunun destekleme ya da reddetme şeklinde alternatifleri olan konularda medyanın siyasal gündemi belirlemeye çalıştığı gözlemlenmiştir. Siyasal gündemi etkilemek isteyen medya bu tarz konulara gündeminde sürekli yer vererek konunun sıcak kalmasını sağlamaktadır. Çalışmada, başlıca konuların her iki gündemde de paralel ilerlemeleri söz konusu gündemlerin birbirleri üzerindeki etkilerini gözler önüne sermektedir.

Çalışmada incelenen Hürriyet ve Sabah gazetelerinin 1995 2015 yılları arasındaki haber seçimlerine bakıldığında, hükümet ve devlet işlerinin her iki gazetede de ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Kamuoyunun bu tür haberlerde ilk haber kaynağı olarak medyaya ihtiyaç duyması, gazetelerin seçiminde oldukça etkili bir nedendir. Yine her iki gazetede ikinci sırada yer alan haber konusu adalet ve suç konularıdır. Aynı sıralama ile devam eden gazetelerin üçüncü sırada yer alan konusu uluslararası ilişkiler ile ilgili olan konulardır. Uluslararası ilişkiler ile ilgili haberlerin de gazetelerin birinci sayfalarında yoğun bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Bunun nedeni de yine, dış politika olaylarının kamuoyu tarafından tecrübe edilemeyeceği ve bir kaynaktan bu olayları öğrenme ihtiyacının olmasıdır. Çalışmamızda, uluslararası ilişkiler ile ilgili konuların medyada sıkça yer alıyor olmasının siyasal gündemi etkilemediği sonucuna da ulaşılmaktadır. Uluslararası ilişkiler konusunun meclis gündeminde oldukça az yer aldığı ele alınan yıllardaki kanun teklifleri ve soru önergelerinden ortaya çıkmaktadır. Her iki gazete için en çok yayımlanan dördüncü haberlerin savunma ile ilgili olduğu görülmektedir. Ülke güvenliği ve savunma da kamuoyu için birebir tecrübe edilemeyen konulardan olduğu için ve ülkenin sacayaklarından birini oluşturduğu için medyanın da bu konuyu göz önünde bulundurması kaçınılmazdır. Söz konusu gazetelerde aynı giden haber seçimi sıralaması şöyle devam etmektedir: Ticaret, ekonomi, sağlık konularıdır. Ekonomi haberleri de medyanın tercih ettiği haberlerdendir. İnsanların somut olarak bildikleri ekonomi konularını takip etme isteği bu haberleri öncelikli hale getirmiştir. Her iki gazetenin birinci sayfasında çevre, kültür sanat ve bilim ve teknoloji ile ilgili konulara çok az yer verilmiştir. Bu tarz haberlerin insanların ilgisini çekebilecek nitelikte olmaması, haber değeri taşımasına neden olmaktadır.

Çalışmada yer alan bir diğer bulgu kamuoyu görüşleri ile medya gündemi arasındaki ilişki ile ilgilidir. Hürriyet gazetesinde yer alan ekonomi haberleri ve kamuoyunun ekonomiye verdiği önem arasında büyük farklılıklar vardır. Kamuoyu kendisi için somut sonuçlara sebep olan ekonomiye özel bir önem atfederken, Söz konusu gazete bu konuda kamuoyu görüşünden pek de etkilenmemiştir. Sabah gazetesi için de ekonomi konusunda aynı durum geçerlidir. Ekonomi konusunda medya ve kamuoyu gündemi birbirinden büyük oranda farklılık göstermektedir.

Savunma ve terör konusu da kamuoyunun önemli görüp medyanın gündeminde çokça yer vermediği bir konu olmuştur. Adalet ve aile işleri konusunda da her iki gazete gündeminin bu konuda oldukça yoğun olduğu tespit edilirken, kamuoyu bu konuya gündeminde çok da yer vermemiştir. Eğitim konusunda kamuoyu görüşü grafik eğrisi Hürriyet gazetesi gündemi eğrisinden daha büyük değere sahiptir ve iki eğri hiç çakışmamıştır. Yani kamuoyunda bu kadar önemli görülen eğitim konusu Hürriyet gazetesi manşetinde yer alamamıştır. Sabah gazetesinde de durum hemen hemen aynıyken iki yerde Sabah gazetesi kamuoyu görüşü ile eşit bir hal almış ve eğitim konusuna Hürriyet gazetesinden daha fazla yer vermiştir. Son olarak sağlık konusuna bakıldığında, Hürriyet ve Sabah gazeteleri konuya kamuoyu görüşünden daha fazla önem vermişlerdir. Sonuç itibariyle kamuoyu görüşüyle medya gündemi arasında konulara göre benzerlik ve farklılıklar söz konusudur. Belli konularda kamuoyu gündemi medya gündemini etkilemiş ya da tam tersi bir durum söz konusu olmuştur.

Çalışmada siyasal gündem kanun teklifleri ve soru önermeleri ile değerlendirilmiştir. Kanun teklifleri le medya daha paralel bir gidiş sunarken, soru önermelerinde durum biraz farklıdır. Soru önermelerini veren milletvekilleri daha ulusal değil de yöresel çalışmalarda buldukları için ulusal medya ile benzer ilişki gösterememiştir.

Çalışmada medya gündemi ile siyasal gündemin yani gazete manşetleri ve kanun tekliflerinin karşılaştırıldığı grafiklerden elde edilen bulgular şöyledir: Öncelikle adalet ve aile işleri konusunda verilen kanun tekliflerinin Hürriyet ve Sabah gazetesi manşetlerinde bu konuda çıkan haberlere oranla daha az olduğu, Sabah gazetesinin Hürriyet gazetesine oranla bu konuya daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir. Adalet ve aile işleri ile ilgili haberler orta sayfa haberi olma niteliğinde olduğundan gazeteler için vazgeçilmez konulardan biridir. Hükümet ve devlet işleri konusunda verilen kanun tekliflerinin iki gazetede çıkan haberlere oranla daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu konuda, hükümet ve devlet işleri konusunun çok kapsamlı olması da oldukça etkilidir. Hükümetle ilgili konularda medyanın kamuoyu gündemini etkileme olasılığı daha yüksektir. Çünkü bu tarz konular kamuoyu için soyut özellik göstermekte ve kamuoyu bu konuyla ilgili bilgiyi öncelikle medyadan edinmektedirler. Zira, incelenen dönemde tüm haber başlıkları içinde hükümet ve devlet işlerinin ilk sıralarda yer alması bu durumun bir kanıtı niteliğindedir. Özellikle ülkede meydana gelen seçimler ya da siyasi krizlerde gazete gündemleri oldukça benzerlik göstermektedir. Ekonomi konusunda verilen kanun teklifleri yoğun olmamakla birlikte iki gazetenin ortasında bir eğri izlemiştir, bu konuda Hürriyet gazetesi Sabah gazetesinden daha az yer ayırmıştır gündeminde. Savunma ve terör konusunda gazetelerin gündemi kanun tekliflerine göre daha yoğundur, ancak 2010 yılından sonra bu konuda meclis gündeminin de çalışmalarını arttırdığı söylenebilir. Genel itibariyle kanun teklifleriyle gazeteler arasında hükümet ve devlet işleri ile ekonomi konusunda benzerliklerin diğer iki konuya oranla daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.

Parti olarak verilen kanun teklifleri ile gazetelerin ilişkilerinden elde edilen bulgularda dikkat çeken noktalar şu şekildedir: Sabah gazetesi ile AKP, CHP gündemlerinin paralellik gösterdiği, ancak HDP'nin vermiş olduğu kanun tekliflerinde insan hakları oldukça yüksek bir yüzdeye sahiptir. MHP'nin kanun tekliflerinde de diğer partilerden farklı olarak savunma ve hükümet ve devlet işleri konusunda diğer partilerden daha çok kanun teklifi vermiştir. Medya gündeminin meclis gündeminden daha fazla üzerinde durdukları konular ise, uluslararası ilişkiler ve adalet ve aile işleridir. Bu konularda iki gündemin farklılık gösterdiği gözlenmektedir.

Soru önermeleri ile gazeteleri karşılaştırdığımızda ekonomi konusunda 2000 ila 2005 yılı arasında soru önermelerinin azalarak devam ettiği 2005 yılından sonra gerek soru önermelerinin gerekse de söz konusu gazetelerin düşük yüzde ile sabit ilerlediği kaydedilmiştir. Bu konuda gündemlerin paralel ilerlediği tespit edilmektedir. Hükümet ve devlet işleri, adalet ve aile işleri ve savunma konusunda verilen soru önermelerinin yüzdesel olarak gazete gündemlerinden daha az olduğu, hükümet ve devlet işleri konusunda medya gündemi ile soru önermeleri arasında bir paralellik olduğu, diğer iki konuda çok küçük benzerliklerin olduğu dikkat çekmektedir. Soru önermeleri, kanun teklifleri kadar medya gündemi ile benzerlik gösterememiştir. Kanun teklifleri daha ulusal bir kapsamda yer aldığından medya gündemi ile farklılığı daha az olmaktadır.

Gerek kanun teklifleri gerekse de soru önermelerini kapsayan meclis gündemi ile Hürriyet ve Sabah gazetelerinin manşetlerini içeren medya gündeminin karşılaştırıldığı bu çalışmada, medya ve siyasetin karşılıklı etkileşim içinde olduğu gözlenmiştir. Konulara göre incelenen bu karşılaştırmada, örneğin ekonomi konusunda medya gündeminin siyaset gündemi üzerinde daha belirleyici bir etkisi olurken, hükümet ve devlet işleri konularında siyasal gündemin medya gündemi üzerinde daha belirleyici etkide olduğu söylenebilmektedir.

Medya ve siyasal gündem arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların az olması, kesin sonuçlara ulaşmaya engel teşkil etmektedir. Bu kapsamda medya ve siyasal gündem arasındaki ilişkiyi karşılaştırmalı gündemler projesi kapsamında, her iki gündemde öne çıkan konular düzeyinde ele alan bu çalışma ile literatüre önemli bir katkıda bulunulmak istenmiştir. Bu çalışmada medya gündemini ölçmek için gazeteler kullanılmıştır, ancak yapılacak çalışmalarda televizyon ve sosyal medya gibi diğer medya araçlarının kullanılması medya siyaset çalışmalarına farklı bir boyut kazandıracaktır. Bu konuda Türkiye ile ilgili çalışmaların çoğaltılması medya ve siyasal gündemin karşılıklı ilişkisini anlamada ve buna yönelik politikaların geliştirilmesinde literatüre ışık tutacaktır. Medyanın gündem belirleme etkisinin daha iyi teorize edilmesi, ülke farklılıklarını teorik olarak inceleyen, hem medya sistemi hem de siyasal sistem özellikleri üzerine yoğunlaşan daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Medya gündemi ve siyasal gündem ile ilgili veriler daha kolay erişilebilir hale geldikçe, medyanın siyasi gündem üzerindeki etkisinin üzerinde çalışmanın daha da genişlemesi

beklenmektedir. Gelecekteki çalışmalarımızın, medyanın gündem gücü hakkındaki bilgilerimizi derinleştirmeye ve genişletmeye yatırım yapması gerekmektedir. Bu tezin gelecek yıllar için yararlı bir araştırma programı oluşturduğunu umuyoruz.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları

- Milli Kütüphane, Dijital Kütüphane, Sabah Gazetesi , Arşiv Nr. GZT0000492/494/496/498/500/502/504/506/508/510/512/514/516/518/520/522/524/526/528/530.
- Milli Kütüphane, Dijital Kütüphane, Hürriyet Gazetesi, Arşiv Nr. GZT0000320/322/324/326/328/330/332/334/336/338/340/342/344/346/348/350/352/354/356/358.
- Adaklı, G. (2010), **2002-2008: Türk Medyasında AKP Etkisi. AKP Kitabı. Bir Dönüşümün Bilançosu İçinde**, (der: İ. Uzgel, B. Duru), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Aksoy, Asu (1994), **Türk Medyasını Anlamak**, Birikim.
- Albaek E, Green-Pedersen C. and Nielson L.(2007) , “Making Tobacco Consumption a Political Issue in the United States and Denmark: The Dynamics of Issue Expansion in Comparative Perspective”, **Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice** 9(1), 1–20.
- Aymalı Ö. (2011), Dünya Bülteni / Haber Merkezi-2011 Erişim: <http://www.dunyabulteni.net/haber/157507/tek-parti-doneminde-basin-nasildi>
- Alemdar, Korkmaz ve Erdoğan, İrfan (1994), **İletişim ve Toplum**, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Atabek, Nejdet, ve Erdal Dağtaş (1998), **Kamuoyu ve İletişim**, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Alemdar K. ve Erdoğan, İ. (1994), **Popüler Kültür ve İletişim**, Ümit Yayıncılık, İstanbul.
- Aymalı, Ömer (2011), **Tek Parti Döneminde Basın Nasıldı?**, Ankara.
- Arslan, A. (2014), **28 Şubat Süreci ve Ana Akım Medyanın Siyaset Mühendisliğindeki Rolü**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atabek, N. (1997), **Gündem Belirleme Modeli ve Enflasyon, Trafik ve Sosyal Güvenlik Konularındaki Gerçeklerle Medya ve Kamu Gündemlerinin Karşılaştırılması**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- Atabek, N. (1998), Gündem Belirleme Yaklaşımı, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, İstanbul.
- Atabek, N. Ve Uztuğ, F. (1998), “Haberlerde Çerçeveleme ve Öne Çıkarma”, **Kurgu Dergisi**, 15, 96-105.

- Bartels, Larry M. (1996), "Politicians and the Press: Who Leads, Who Follows?", Presented at the Annual Meeting of the American Political Science Association, San Francisco, 1-59.
- Baumgartner F. R., Jones B. D. and MacLeod M. C. (2000), "The Evolution of Legislative Jurisdictions", **Journal of Politics** 62(2): 321-322.
- Baumgartner F. R., Green-Pedersen C., Jones B. D., Mortensen P., Neytenmans M. Ve Walgrave S. (2009), "Punctuated Equilibrium in Comparative Perspective", **American Journal of Political Science** 53(3): 968.
- Baumgartner F., Jones B. D. and Wilkerson J. D. (2002), "Studying Policy Dynamics", **Policy Dynamics. Chicago, IL: University of Chicago Press**, 37-56.
- Baumgartner, R.P. vd. (2016), "Exploring the integration of corporate sustainability into strategic management: A literature review", **Journal of Cleaner Production** 19(8), 783786.
- Bayram, Y. (2015), "Gençlerin Siyaset Gündemi Konularına Yaklaşımı ve Medya Kullanım Alışkanlıklarının Belirlenmesi: 15 Temmuz Darbe Girişimi Örnek Olayı", **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, Cilt.7, Sayı.13.
- Bennett, L. Ve Livingston, S. (2003), "A Semi-independent Press: Government Control and Journalistic Autonomy in the Political Construction of News", **Political Communication**, 20, 359-362.
- Bennet, L. (1990), "Toward a Theory of Press State Relations in the United States", **Journal of Communication**, 40, 103-125.
- Bennett, W. L. (2000), **Politik İllüzyon ve Medya**, (Çev. S. Say), Nehir Yayınları, İstanbul.
- Brandenburg, H. (2002), "Who Follows Whom? The Impact of Parties on Media Agenda Formation in the 1997 British General Election Campaign", **Harvard Journal of Press and Politics**, 7(3), 34-54.
- Cemal, Hasan, (2005), **Cumhuriyet'i Çok Sevmiştim**, Doğan Kitapçılık Aş., İstanbul.
- Cobb, R.W. ve Elder, C.D. (1972), **Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda Building**, Allyn ve Bacon, https://books.google.com.tr/books?id=X1buAAAAMAAJ&dq=Participation%20in%20American%20Politics%3A%20The%20Dynamics%20of%20Agenda&hl=tr&source=gbs_book_other_versions, (29.01.2018).
- Cobb, R.W. ve Elder, C.D. (1981), 'Communication and Public Policy', Handbook of Political Communication, Beverly Hills: Sage, 391-416.
- Cohen, Bernard C. (1963), **The Press and Foreign Policy**, Princeton, NJ: Princeton University Press, <tps://books.google.com.tr/books?id=s5ogAQAAMAAJ&dq=editions:ISBN087772346X&hl=tr> (27.03.2018).
- Cook, Timothy E. (1998), **Governing With the News : The News Media as a Political Institution**, Chicago: University of Chicago Press.

- Cook, F.Y. ve Skogan, W.G. (1991), "Convergent and Divergent Voice Models of the Rise and Fall of Policy Issues", Pross, D.L. ve McCombs, M (Ed.), *Agenda Setting Reading on Media, Public Opinion and Policymaking* içinde, **Lawrence Erlbaum Associates**, New Jersey, 189-206.
- Dearing, J.W. ve Rogers, E.M. (1996), **Communication Concepts6: Agenda Setting**, Thousand Oaks, CA: Sage, <https://books.google.com.tr/books?id=JeQFd9GqheAC&printsec=frontcover&dq=Communication+Concepts6:+Agenda+Setting&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwjn6W6kOnaAhXM1SwKHchbATYQ6AEIKjAA#v=onepage&q=Communication%20oncepts6%3A%20Agenda%20Setting&f=false> (12.03.2018).
- Demir, Vedat (2002), **Türkiye’de Medya Siyaset İlişkisi**, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Demirkol, O. (2017), "Sosyal Medya Gündeminin Algılanışı Üzerine Niteliksel Bir Kullanıcı Araştırması", **Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi**, 3 (1), 129-159. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/auad/issue/34114/377397>.
- Dowding, Keith vd. (2015), "The Comparative Policy Agendas Project: Theory, measurement and findings", **Cambridge University Press**, 36;1, 3-50.
- Edwards, G.C. ve Wood, B.D. (1999), "Who influence Whom? The President Congress and the Media", *American Political science Review*, 93(2), 327-344.
- Eliders, C. (1997), "The Impact of Editorial Content on the Political Agenda in Germany: Theoretical Assumptions and Open Questions regarding a Neglected Subject in Mass Communication Research", *WZB Discussion Papers*, FS III, 97-102.
- Gevgili, Ali (1983) "Türkiye Basını", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Green-Pedersen, C. ve Stubager, R. (2010), "The Political Conditionality of Mass Media Influence: When Do Parties Follow Mass Media Attention?", **British Journal of Political Science**, 40, 633-677.
- Gökçe, O. (1996), "Kamuoyu Kavramının Anlamı ve Kapsamı", **Kurgu Dergisi**, 14., 211-227.
- Gürkan, Nilgün (1991), **Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Basın**, Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul.
- Hazar, Ç.M. (2002), "Medyanın Sosyolojik İşlevlerinden Gündem Kurma", **İletişim Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi 16 Kış**, 47-69. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5aab7a099f9fd1.26086462.
- https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_sd.sorgu_yonlendirme
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_gd.sorgu_yonlendirme
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_gd.sorgu_yonlendirme
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_gd.sorgu_yonlendirme
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_gd.sorgu_yonlendirme

- https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.sorgu_yonlendirme
- <https://www.sozcu.com.tr/2015/gunun-icinden/28-subat-sureci-nasil-basladi-28-subat-kararlari-sonrasi-neler-oldu-757603/>
- Iyengar, S. (1996), "Framing Responsibility for Political Issues", Heston, A.W. (Ed.), *The Annals of the Media and Plotics*, ANNALS, AAPSS içine, 546, July, 59-70.
- Iyengar, S. (1991), **Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues**, The University of Chicago Press, Chicago.
- İletişim Şurası (20-21 Şubat 2003); **Başbakanlık Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Yayını**, Ankara, 2003, s. 3.
- İskit, Server, (1943), **Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları**, Başvekalet Basın Yayın Umum Müdürlüğü Yayını:2.
- Jones, C.O. (1977), *An Introduction to the Study of Public Policy*, 2. Baskı, Duxbury Press: Belmont, California.
- Jones B. ve Baumgartner, F (2005), **The Politics of Attention**, Chicago: Chicago University Press.
- Kapani, M. (2002), **Politika Bilimine Giriş**, 5. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Karpat, Kemal (1967), **Türk Demokrasi Tarihi**, İstanbul Matbaası, İstanbul.
- Kennamer, J.D. (1994), **Public Opinion, the Press, and Public Policy**, Greenwood Publishing Group.
- Kleinnijenhuis, J. ve Rietberg, E. (1995), "Parties, Media, the Public and the Economy: Patterns of Societal Agenda-Setting", **European Journal of Political Research**, 28, 95-118.
- Koloğlu, Orhan (1992), **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Lüleci, Yalçın (2015), **Tek Parti Döneminde İktidar ve Sanat**, İskenderiye Kitap, İstanbul.
- Kosicki, G.M. (1993), "Problems and Opportunities in Agenda Setting Research", **Journal of Communication**, 43(2), 100-127.
- Kurban, D. ve C. Sözeri. (2012), **İktidarın Çarkında Medya: Türkiye'de Medya Bağımsızlığı ve Özgürlüğü Önündeki Siyasi, Yasal ve Ekonomik Engeller**. Seçili Avrupa Ülkelerinde, AB'de ve Avrupa Konseyi'nde Medya Politikaları ve Düzenleyici Pratikler: Türkiye Örneği. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Kurban, Dilek ve Ceren Sözeri (2012), **İktidarın Çarkında Medya: Türkiye'de Medya Bağımsızlığı ve Özgürlüğü Önündeki Siyasi, Yasal ve Ekonomik Engeller**, İstanbul, TESEV Yayınları.
- Mazzoleni, G. ve Schulz, W. (1999), *Mediatization of politics: A Challenge for Democracy*, **Political Communication**, 16, 247-261.
- McCombs, M. E. Ve Shaw, D. (1972), "The agenda-setting function of the mass media", **Public Opinion Quarterly**, 69(4), 813-824.
- McQuail, D. ve Windahl (1993), *İletişim Modelleri*, (Çev. M. Küçükkurt), İmaj Yayınları, Ankara.
- Midtbo, T., Walgrave, S., Van Aelst, P. ve Christensen, D.A. (2013), **Do the Set the Agend of Parliament or Is it the Other Way Around?** Oxford University Press, Oxford.

- May P. J., Workman S. and Jones B. D. ,(2008), **Organizing Attention: Responses of the Bureaucracy to Agenda Disruption**, Journal of Public Administration, Research and Theory 18(4),
https://books.google.com.tr/books?id=qAzUBwAAQBAJ&pg=PA184&dq=Organizing+Attention:+Responses+of+the+Bureaucracy+to+Agenda+Disruption&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwjs-rH3kOnaAhVMKywKHbZcC_sQ6AEIKDAA#v=onepage&q=Organizing%20Attention%3A%20Responses%20of%20the%20Bureaucracy%20to%20Agenda%20Disruption&f=false, (10.02.2018).
- Newton, Kenneth (2006), “May the Weak Forces Be With You: The Power of the Mass Media in Modern Politics”, **European Journal of Political Research**, 45 209–34.
- Öztürk, A. (1994), “Cumhuriyet Öncesi Dönemde Türk Basınının Gelişimi ve Özgürlük Çabaları”, Marmara İletişim, **MÜ İletişim Fakültesi Yayını**, S.7.
- Özarıslan, H. ve Güran, M.S. (2015), “İletişim Araştırmalarında Çerçeveleme Paradigması: Son Döneme Ait Bir İnceleme”, Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi, Cilt.8, Sayı.4, 32-48, <http://josc.selcuk.edu.tr/article/view/1075000591/1075000515> (12.12.2017).
- Özer, N. P. (2011), **Gazete Haberlerinde Manipülasyon: 28 Şubat Örneği**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Petrocik, J.R. (1996), “Issue Ownership in Presidential Elections, with a 1980 Case Study”, **American Journal of Political Science**, 40(3), 825-830.
- Pritchard, D. (1992), “The News Media and Public Policy Agendas”, D. Kenamer (Ed.), **Public Opinion, The Press and Public Policy**, (103-112), Westport, CT: Praeger.
- Pritchard, D. ve Berkowitz, D. (1993), “The Limits of Agenda-Setting: The Press and Political Responses to Crime in the United States, 1950-1980”, **International Journal of Public Opinion Research**, 5(1), 86-90.
- Scheufele, D.A. (2004), “Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication”, Journal of Mass Communication and Society, https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0323_07.
- Sevenans, J. ve Vliegenthart, R. (2015), “Political Agenda Setting in Belgium and the Netherlands: The Moderating Role of Conflict Framing”, **Journalism and Mass Communication Quarterly**, 83(1), 187-203.
- Sellers, P. (2010), **Cycles of Spin, Strategic Communication in the US Congress**, Cambridge University Press, New York, <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1940161210375207>, (01.02.2018).
- Shoemaker, P.J. (1991), **Communication concepts 3: Gatekeeping**, Newbury Park: Sage Publications.
- Soroka, S. N. (2002), **Agenda Setting Dynamics in Canada**, Vancouver: UBC Press, <https://books.google.com.tr/books?id=6LJypHGEL9EC&printsec=frontcover&dq=Agenda+Setting+Dynamics+in+Canada&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwjKJ2FkOna>

AhXIWywKHXhTBpcQ6AEIKDAA#v=onepage&q=Agenda%20Setting%20Dynamics%20in%20Canada&f=false (12.03.2018).

- Strömback, J ve Van Aelst, P. (2013), “Why Political Parties Adapt to the Media: Exploring the Fourth Dimension of Mediatization”, **International Communication Gazette**, 75(4), 341-358.
- Terkan, Banu (2005), **Gündem Belirleme**, Tablet Kitabevi, Konya.
- Thesen, G. (2013), “When good news is scarce and bad news is good: Government Responsibilities and opposition Possibilities in Political Agenda Setting”, *European Journal of Political Research*, 52(3), 364-389.
- Topuz, Hıfzı (1996), **100 Soruda Türk Basın Tarihi**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Türkiye’de ve Dünyada 2004.
- Van Noije, N. vd. (2008), “Loss of Parliamentary Control Due to Mediatization and Europeanization: A Longitudinal and Cross-Sectional Analysis of Agenda Building in the United Kingdom and the Netherlands”, **British Journal of Political Science**, 38(3), 455-478.
- Vliegthart R. and Walgrave S. (2011), “Content Matters: The Dynamics of Parliamentary Questioning in Belgium and Denmark”, **Comparative Political Studies** 44(8): 1031–1059.
- Vliegthart, R. ve Walgrave, S. (2011), “Content Matters: The Dynamics of Parliamentary Questioning in Belgium and Denmark”, **Comparative Political Studies**, 44(8), 1031-1059.
- Yüksel, E. (2007), “Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2007-1, 571-586.
- Yüksel, Erkan (2001), **Medyanın Gündem Belirleme Gücü**; Çizgi Kitabevi, İstanbul.
- Walgrave, Stefaan ve Van Aelst, Peter (2016), “Political Agenda Setting and the Mass Media”, **Oxford Research Encyclopedia of Politics**, Oxford University Press, 2-26.
- Walgrave, S., Soroka, S. ve Nuytemans, M. (2008), “The Mass Media’s Political Agenda Setting Power, A Longitudinal Analysis of Media”, *Parliament and Government in Belgium (1993-2000)*, **Comparative Political Studies**, 41(6), 814-836.
- Weaver, D. (1987), “Media Agenda Setting and Elections: Assumptions and Implications”, Paletz, D.L. (Ed.), *Political Communication Research: Approaches, Studies, Assesments içinde*, **Ablex Publishing Corporation**, Norwood, New Jersey, 176-193.
- Walgrave, S., vd. (2010), **Beyond Agenda-setting. Towards a Broader Theory of Agenda Interactions Between Individual Political Actors and the Mass Media**, Paper presented at the APSA Annual Meeting, Washington.
- Wolfsfeld, G. (2011), **Making Sense of Media and Politics, Five Principles of Political Communication**, Routledge, New York.

ÖZGEÇMİŞ

İlknur DOKSANOĞLU, 29.01.1989 İzmir ili Konak İlçesi'nde doğdu. 2003 yılında Adil İçel İlköğretim Okulu'nu; 2007 yılında İzmir Şehit Erkan Özcan YDA Lisesi'ni, 2012 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünü bitirdi. 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında Yüksek lisans programına başladı.

DOKSANOĞLU, evli ve bir erkek annesi olup, İngilizce bilmektedir.

